

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Кафедра обліку і правового забезпечення агропромислового виробництва**

РЕКРУТ Юрій Романович

**Аналіз фінансових показників (коефіцієнтів) інтерпретація фінансових
звітів**

спеціальність 8.03050901 – “Облік і аудит”

магістерська програма – Облік і правове забезпечення агропромислового виробництва

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр”

**Виконав студент групи
ОПЗм–51
Ю. Р. Рекрут**

**Науковий керівник:
д.е.н, доцент Пуцентейло П.Р.**

Дипломну роботу допущено
до захисту
“___” _____ 2015 р.
Завідувач кафедри
Р.Ф. Бруханський

ЗМІСТ

ВСТУП	11
РОЗДІЛ 1 ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, СКЛАД ТА АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ.....	15
1.1. Поняття склад і структура фінансової звітності.....	15
1.2. Методичне та нормативно-правове забезпечення фінансової звітності підприємства	24
1.3. Фінансова звітність підприємства, як інформаційна база для прийняття управлінських рішень	31
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2 ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: МЕТОДИКИ І ПРИЙОМИ АНАЛІЗУ	42
2.1. Аналіз форм звітності та їх взаємозв'язок. Логічний аналіз фінансової звітності	42
2.2. Методика аналізу фінансової звітності.....	49
2.3. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства	57
Висновки до розділу 2	89
РОЗДІЛ 3 Аналіз фінансової звітності компанії «Мрія Агрохолдинг»	92
3.1 Загальна характеристика підприємства	92
3.2 Аналіз майнового стану підприємства.....	97
3.3. Аналіз ліквідності і фінансової стійкості.....	103
3.4. Оцінка ділової активності і результатів діяльності підприємства.....	110
3.5. Аналіз ймовірності банкрутства	116
Висновок до розділу 3.....	119
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ	122
Висновки до розділу 4	129
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	131
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	134
ДОДАТКИ.....	145

ВСТУП

Актуальність теми. Управління підприємством вимагає представлення систематичної інформації про здійснення господарських процесів, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, величину власного капіталу, зобов'язань та фінансових результатів діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, що встановлено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які в свою чергу представлені у фінансовій звітності.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується високими вимогами до інформації, яку споживають внутрішні та зовнішні користувачі. При цьому топ менеджерам компанії для прийняття рішень користується інформацією, яка міститься у внутрішніх звітних формах. Для зовнішніх користувачів (кредитних установ, інвесторів, державних органів) основні показники, які характеризують діяльність підприємства містяться у фінансовій звітності. Саме тому фінансова звітність підприємства повинна бути зрозумілою як вітчизняним, так і зарубіжним потенційним інвесторам, що ставить питання про необхідність адаптації вітчизняної облікової системи до зарубіжних стандартів.

В умовах ринку посилюється значення комплексного аналізу фінансової звітності як інструменту пошуку шляхів забезпечення сталого розвитку господарюючих суб'єктів, виникає необхідність в удосконаленні методології та методики його проведення з урахуванням особливостей діяльності підприємств різних організаційно-правових форм, видів та категорій.

Ефективне управління компанією дозволить забезпечувати високі темпи економічного розвитку, максимізацію доходів, зростання конкурентоспроможності як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку. Оцінка ефективності діяльності підприємства здійснюється через аналіз

фінансових коефіцієнтів, інформаційною базою для яких являється фінансова звітність. Саме на їх основі приймаються економічно обґрунтовані рішення.

Методологічні аспекти проведення аналізу фінансової звітності підприємств досліджуються у роботах українських вчених Багрова В.П., Баканова М.І. Бойчик І.М., Бугая В.З., Бутинця Ф.Ф., Я., Єлейка Я.І., Івахненко В.М., Кандибко О.М. Коробова М.Я., Лапішко М.Л., Лахтіонової Л.А., Мних Є.В., Негашева Е.В., Подолянської В.О., Руденко Л.В., Савицької Г.В., Сайфуліна Р.С., Салига С.Я., Самовженко Т.С., Селезньової С.Н. Чупіса А.В., Шеремета А.Д., Яріш О.В. та інших науковців. Низку важливих аспектів зазначеної тематики розкрито у роботах зарубіжних вчених-економістів: Х. Андерсена, Р. Бола, Дж. Блейка, Я. Вільямса, Т. Варфілда, Д. Кіесо, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, Д. Панкова, Я. Соколова.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є осмислення теоретичних положень і практичного досвіду організації та проведення аналізу фінансових коефіцієнтів складених на основі фінансової звітності компанії, інтерпретація фінансової звітності, її критична оцінка та розробка рекомендацій по удосконаленню системи аналізу фінансової звітності.

Мета дослідження реалізується через виконання таких завдань:

- обґрунтувати економічний зміст поняття «фінансова звітність», «інтерпретація фінансової звітності», «аналіз фінансових коефіцієнтів» і визначити їх роль у системі управління підприємством;
- розкрити сучасні підходи і описати науково обґрунтовану класифікацію методів аналізу фінансової звітності;
- зробити огляд літератури з методології та організації проведення аналізу фінансових коефіцієнтів фінансової звітності і надати їм характеристику;
- розглянути методи і провести аналіз фінансової звітності компанії;
- визначити та обґрунтувати основні шляхи вдосконалення аналізу фінансової звітності.

Об'єктом дослідження є компанія «Мрія Агрохолдинг» Тернопільської області.

Предметом дослідження є обґрунтування методики аналізу фінансових коефіцієнтів, інтерпретації фінансової звітності.

Методи дослідження. В процесі виконання дипломної роботи використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, взаємопов'язаних та послідовно застосованих у загальній логіці аналізу: діалектичний метод пізнання, наукової абстракції, індукції та дедукції, системний аналіз – для вивчення стану сільськогосподарського виробництва у процесі функціонування аграрної економіки; статистико-економічний – як основа формування даних та виявлення закономірностей, резервів, факторів впливу на розвиток досліджуваного об'єкта.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

– обґрунтовано систему інформаційних потоків для забезпечення аналізу формування та використання фінансових ресурсів у компанії, яка дозволяє здійснювати аналітичну оцінку доцільності та перевірки відповідності кожної операції вимогам чинного законодавства і стандартам попереднього контролю й слугує базою прийняття оперативних рішень щодо формування джерел фінансування та їх розміщення в активах підприємства;

– узагальнено теоретичні та методичні положення аналізу формування та використання фінансових ресурсів компаній, зокрема: запропоновані моделі аналізу, сформовано систему показників горизонтального та структурного аналізу з метою забезпечення стійкого фінансового стану усіх підприємств компанії;

– здійснено систематизацію чинних моделей аналізу дочірніх підприємств шляхом розробки комплексної класифікації, яка враховує всі протиріччя існуючих моделей аналізу та сприяє якіснішому аналізу ефективності діяльності дочірніх підприємств у складі груп;

– обґрунтовано теоретичні засади і підходи до організації аналізу фінансових показників звітності про фінансові результати, що забезпечують упорядкування: планування аналізу, розробки методики аналітичних перевірок,

узагальнення результатів і системи контролю якості аналізу та сприяють проведенню аналітичних процедур.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати наукових досліджень з питань аналізу та інтерпретації фінансової звітності практичне значення і можуть бути використані в практиці на підприємств різних форм власності і видів господарської діяльності.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури, додатків. Робота викладена на 123 сторінках. Список літератури включає 114 найменування.

РОЗДІЛ 1

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, СКЛАД ТА АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ

1.1. Поняття склад і структура фінансової звітності

Одним з елементів методу бухгалтерського обліку являється звітність, як система підсумкових показників, на основі яких надають характеристику господарсько-фінансовій діяльності підприємства. Вони складається на підставі даних бухгалтерського обліку та для задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Звітність може бути двох видів, внутрішньою (використовується для прийняття управлінських рішень); зовнішня (для зовнішніх користувачів). [65, ст. 143]

Звітність буває різних форми та видів, складається і представляється у різні періоди, містить інформацію про одну компанію або декілька, призначена як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. Отже, звітність можна класифікувати за видами, періодичністю складання і подання, ступенем узагальнення інформації та за користувачами інформації наведеної у звітності. За видами звітність поділяють на:

1) Оперативна звітність підприємства складається на підставі даних оперативного облік. Даний вид звітності містить інформацію про найбільш важливі показники за короткі проміжки часу, наприклад: виробництво та реалізація продукції протягом дня денний, прихід та використання сировини і матеріалів та ін. В цю звітність також включають статистичну звітність, яка відображає масові явища і процеси, ґрунтується на даних статистичного обліку.

2) Фінансова звітність відображає майнове та фінансове становище господарюючого суб'єкта, результати господарської діяльності за звітний період (місяць, квартал, рік) наростаючим підсумком, дана звітність складається на підставі синтетичного і аналітичного обліку. Використовується тільки узагальнюючий грошовий вимірник.

3) Податкова звітність складається на підставі даних податкового обліку. Податкову звітність поділяють на поточну та річну. Поточна звітність – це звіти за місяць (або більш коротші терміни), квартал. Річна звітність охоплює відповідні звітні форми річного звіту підприємства. [88, с. 324]

В Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено таке визначення. «Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період». [74, ст. 1-2]

До фінансової звітності належать такі форми:

- Баланс підприємства;
- Звіт про фінансові результати;
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до річної фінансової звітності “Інформація за сегментами”.

Для окремих підприємств національного господарства крім форм 1—6 передбачені інші, додаткові спеціалізовані види форм (сільське господарство, автомобільний транспорт, страхові компанії) звітності, що додаються до основних п’яти форм.

Профільні міністерства і відомства за погодженням з Міністерства фінансів і Держкомстатом можуть встановлювати додаткові спеціалізовані форми бухгалтерської звітності не пізніше як за 45 днів до початку звітного періоду. Подання бухгалтерської звітності за формами, не затвердженими в установленому порядку, а також за невстановленими адресами, забороняється.

Основним завданням фінансової звітності є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Фінансова звітність компанії супроводжується примітками, які

Основною метою складання Звіту про фінансові результати є надання інформації користувачам про прибуток (збиток), що зароблений підприємством.

Розділ I. Фінансові результати формуються на підставі визначення фінансових результатів від усіх видів діяльності. Виділяють такі види діяльності: операційна, інша (фінансова та інвестиційна) і надзвичайна.

Операційна діяльність — це основна діяльність підприємства, сюди також включаю інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

До основної діяльності підприємств належать виробництво і/або реалізація продукції, товарів, робіт, послуг, які є основною діяльністю підприємства, здійснюються на підставі статуту підприємства. Продаж або оренда основних засобів, нематеріальних активів, виробничих запасів, доходи від операційних курсових різниць відносяться до іншої діяльності підприємств.

Інша діяльність — доходи від фінансової або інвестиційної діяльності (дивіденди, відсотки від депозитів та інші доходи; участь у дочірніх підприємствах тощо).

Надзвичайна діяльність — це події та господарські операції, настання яких неможливо передбачити в межах операційної діяльності; вони відбуваються без участі підприємства і нерегулярно (стихійні лиха такі як повені, зсуви, землетруси, пожежі, аварії).

Розділ II. Елементи операційних витрат. У цьому розділі відображають витрати операційної діяльності: витрати на оплату праці, матеріальні витрати, амортизацію, відрахування на соціальні заходи, інші операційні витрати. Дана інформація необхідна для складання Звіту про рух грошових коштів за не прямим методом (під час коригування суми нерозподіленого доходу на не грошові статті, зокрема на суму амортизації). Такий підхід дає можливість класифікувати витрати підприємства за функціями.

Розділ III Розрахунок показників прибутковості акцій. Даний розділ заповнюють тільки акціонерні товариства, акції яких відкрито котируються на фондових біржах.

Варто зазначити, що не всі доходи та витрати відображаються у звіті про фінансові результати. Деякі доходи і витрати, що не пов'язані з операційною діяльністю відображаються у балансі (збитки від переоцінки інвестицій, суми переоцінки активів, дивіденди сплачені тощо) або у звіті про власний капітал. [54, с.54-88]

Звіт про фінансові результати ілюструє прибутковість діяльності компанії, але не показує надходження та вибуття грошових коштів у результаті цієї діяльності. Причина тут полягає в тому, що даний звіт складається згідно принципу нарахування у бухгалтерському обліку: доходи і витрати у відображаються у момент їх виникнення та незалежно від дати надходження коштів.

Звіт про рух грошових коштів — фінансовий звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті видів діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. [74, с. 1]

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання повної, неупередженої та правдивої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах компанії та їх еквівалентах (грошові кошти) за звітний період користувачам фінансової звітності.

Звіт про рух грошових коштів містить три розділів, у кожному з яких наводиться формування результату руху грошових коштів:

Розділ I. Рух коштів у результаті операційної діяльності.

Розділ II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності.

Розділ III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності.

При здійсненні класифікації грошових потоків компанії слід мати на увазі, що віднесення того чи іншого руху коштів до відповідного виду діяльності залежить, від характеру основної господарської діяльності.

У звіті відображаються лише зміни в грошових коштах без урахування змін у інших господарських засобах за звітний період. Тобто, в звіті не наводяться зміни активів, що відбулися в результаті не грошових операцій (бартерних операцій, фінансова оренда, емісії акцій тощо).

Операційна діяльність – це основна діяльність компанії, а також інші види діяльності, яка не є фінансовою та інвестиційною. Рух грошових потоків від операційної діяльності включають:

- надходження коштів від реалізації основної та допоміжної продукції (товарів, робіт або послуг), враховуючи суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), які включені до ціни продажу;

- надходження коштів від надання в оренду майна;

- видаток грошових коштів на розрахунки з постачальниками сировини (товарів, робіт, послуг);

- погашення кредиторської заборгованості, яка пов'язана з операційною діяльністю (опалення, оплата електроенергії, МШП та ін.);

- виплати заробітної плати та інші розрахунки з персоналом;

- розрахунки з бюджетом за податками та зборами. [18, с. 37-38]

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація необоротних активів, а також фінансових інвестицій, що не є частиною грошових коштів та їх еквівалентів.

До грошових потоків від інвестиційної діяльності включають:

- надходження грошових коштів від: продажу акцій, часток у капіталі інших підприємств та боргових зобов'язань; продаж необоротних активів; отримання дивідендів; повернення раніше наданих позик іншим підприємствам позик;

- видаток грошових коштів на купівлю необоротних активів, акцій, часток у капіталі інших підприємства та боргових зобов'язань, майнових комплексів, надання іншим підприємствам позик тощо.

Фінансова діяльність – вид діяльності, що призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Грошові потоки від фінансової діяльності включають:

– надходження грошових коштів від реалізації власних акцій, векселів облігацій, внески до статутного капіталу, отримання кредитів та інші надходження;

– видаток коштів на викуп власних акцій, векселів, боргових цінних паперів (облігацій), погашення раніше отриманих кредитів, виплати дивідендів тощо.

Інвестиційна діяльність компанії пов'язана із вкладенням фінансових ресурсів з метою отримання додаткового доходу, а фінансова – це залучення грошових коштів у результаті фінансових операцій.

У звіті не передбачено відображення результату руху грошових коштів від надзвичайної діяльності. Результат руху коштів від надзвичайної діяльності відноситься до того розділу Звіту, до якого належать ці надзвичайні події. Наприклад, втрати, пов'язані з втратою будівлі цеху внаслідок пожежі, а також витрати, понесені на ліквідацію наслідків цієї події, належать до операційної діяльності. Тому грошові кошти, витрачені при цьому, повинні включатися до розділу I «Рух коштів у результаті операційної діяльності».

Крім того, в Звіті не враховуються внутрішні зміни грошових коштів (наприклад, надходження грошових коштів з поточного рахунку в касу або збільшення чи зменшення внаслідок руху грошових коштів на різних рахунках у банку).

У міжнародній практиці для складання Звіту використовують два методи:

1) прямий – потік грошових коштів визначається методом порівняння сум грошових коштів, які надійшли на підприємство, з сумами коштів, що вибули;

2) непрямий – потік грошових коштів розраховується як остаточний показник змін у складі активів та зобов'язань, які призводять до змін грошових коштів. [58, ст.20-25]

Для формування Звіту слід використовувати показники Балансу (Ф №1) та Звіт про фінансові результати (Ф №2), незалежно від методу складання.

Інформація, про «Власний капітал», що відображена в першому розділі пасиву балансу, показує лише загальну картину стану та структури власного капіталу на початок та кінець звітного періоду. На підставі цієї інформації можна провести аналіз показників, в основі яких є власний капітал. Аналіз першого розділу пасиву балансу, дає можливість фінансовому аналітику зробити висновки щодо змін, які відбулися в структурі власного капіталу компанії, більш конкретну інформацію щодо причини цих змін та існуючі тенденції, можна знайти у Звіті про власний капітал.

Метою складання Звіту про власний капітал є надання повної, неупередженої та правдивої інформації про зміни, у складі власного капіталу компанії протягом звітного періоду. Читаючи Звіт, можна з'ясувати основні фактори (господарські операції), які вплинули на зміни у складі власного капіталу компанії в цілому та окремих його позицій.

Звіт має форму шахової таблиці в розрізі статей, які аналогічні до статей першого розділу пасиву балансу. Шаховий принцип передбачає розміщення по горизонталі таблиці елементів (статей звіту) власного капіталу, а по вертикалі — основних господарських операцій, які можуть призвести до зміни структури власного капіталу компанії в цілому.

Звіт про власний капітал складається на підставі показників Балансу, Звіту про фінансові результати, а також даних аналітичного обліку відповідних регістрів бухгалтерського обліку. При правильному відображенні операцій, які призвели до зміни складу власного капіталу, кінцевий залишок власного капіталу на кінець року, в цілому та у розрізі окремих статей, який відображається у Звіті про власний капітал, збігається з тим, який відображений у Балансі. В дужках наводяться суми, що зменшують статті власного капіталу.[43, . 27-35]

Залишок за окремими статтями власного капіталу на початок періоду переносяться з відповідної графи Балансу. По вертикалі відображаються господарські операції, які можуть призвести до змін у складі власного капіталу.

На перетині вертикальних і горизонтальних граф відображаються дані, що місять вплив тих чи інших операцій на стан позицій власного капіталу.

Якщо відбувались зміни у обліковій політиці, виправлення помилок, допущених при складанні звітів у попередніх періодах чи інші зміни, то як правило, на відповідну величину здійснюється коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року. Скоригований залишок на початок року у звіті містить інформацію про позиції власного капіталу з урахуванням можливих коригувань.

Власний капітал підприємства може змінюватись в результаті переоцінки необоротних активів, уцінки чи дооцінки нематеріальних активів, основних засобів, незавершеного будівництва. Сума дооцінки збільшує інший додатковий капітал, якщо така дооцінка є першою переоцінкою необоротних активів, тобто до дооцінки не провадилася уцінка необоротних активів, суму якої було списано на інші витрати. Сума уцінки необоротних активів зменшує інший додатковий капітал у разі, якщо до уцінки вже було проведено дооцінку таких необоротних активів (сума якої збільшила додатковий капітал). Суми переоцінок необоротних активів, що проводяться протягом звітного року, відображаються розгорнуто. Якщо стосовно одного з видів необоротних активів протягом року провадилися дооцінка та уцінка, суми яких вплинули на величину додаткового капіталу, у Звіті така переоцінка відображається розгорнуто — окремо дооцінка та окремо уцінка по відповідному рядку. [94, с.89-95]

Фінансова звітність дає можливість користувачам інформації реально оцінити зміни фінансового стану підприємства. Істотно зростає роль такої складової річного фінансового звіту, як примітки. Під примітками до фінансової звітності компанії необхідно розуміти сукупність агрегованих показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також містять іншу інформацію, що передбачена відповідними національними чи міжнародними положеннями (стандартами).

У Примітках до річної фінансової звітності розкривають:

- облікову політику суб'єкта господарювання;
- інформацію, яка відсутня безпосередньо у фінансових звітах, але є необхідною/обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами);
- інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, яка потрібна для забезпечення її зрозумілості та доречності.[44]

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів компанії та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці

Консолідовану фінансову звітність компанії складають із фінансової звітності групи підприємств із використанням єдиної облікової політики для однотипних операцій. Якщо облікова політика дочірнього підприємства відрізняється від облікової політики, яку застосовують для складання консолідованої фінансової звітності, то перед об'єднанням такої звітності та звітності материнського підприємства вона узгоджується з обліковою політикою, яка використовується для складання консолідованої фінансової звітності. [48, 34-41]

Методика складання консолідованої фінансової звітності є досить складною, вона пов'язана з необхідністю елімінування статей, тобто реалізації угод між членами групи компанії не включають у консолідовану звітність, показують тільки зобов'язання й активи, доходи і витрати від господарських операцій із третіми особами. Для отримання достовірної інформації про діяльність групи потрібно впровадити єдині облікові та контрольні процедури для цілей консолідації на рівні групи. [26, с.25]

1.2. Методичне та нормативно-правове забезпечення фінансової звітності підприємства

Фінансова звітність є останнім кроком у системі бухгалтерського обліку, яка систематизує і узагальнює інформацію про діяльність підприємства, яка необхідна усім зацікавленим користувачам інформації для прийняття

правильних та ефективних економічних рішень. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться на основі розроблених спеціальних вимог, положень та стандартів, на основі яких повинна бути складена фінансова звітність, а також форми і показники, які складаються, групуються і розраховуються на основі встановлених параметрів.

Методологічне та нормативно-правове забезпечення складання фінансової звітності підприємствами здійснюється на декількох рівнях:

1) На міжнародному рівні це Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, з англ. IFRS).

2) На національному рівні це закони, накази, інструкції та інші нормативно-правові акти. В Україні на законодавчому рівні воно представлене Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (розділ IV «Фінансова звітність»); на нормативному рівні – це Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО та П(С)БО), та інші нормативно-правові акти які стосуються складання фінансової звітності, затверджені Міністерством фінансів України; на рекомендаційному рівні – це методичні рекомендації щодо застосуванню П(С)БО, розроблені профільними міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади в межах своєї компетенції відповідно до галузевих особливостей та мають не обов'язковий характер.

3) На рівні підприємства – це Наказ про облікову політику, наказ про бухгалтерську службу, статут та інші нормативно-правові акти. [93, с. 32]

Розглянемо детальніше кожен із них.

Сьогодні в світі використовуються декілька організаційних моделей бухгалтерського обліку, яким властива певна його регламентація. Одна з них це Британо-американська та Інтернаціональна моделі обліку – які характеризуються мінімальною регламентацією. Континентальна модель бухгалтерського обліку відзначається жорсткою регламентацією. Південноамериканська (змішана) – це узагальнений варіант, який поєднує в собі елементи Британо-американської та Континентальної моделей обліку.

Вона спрямована на вирішення питань бухгалтерського обліку в умовах інфляції; в методологічному відношенні переважають рішення Британо-американської моделі, але здійснюються вони на основі принципів моделі Континентальної. Соціалістична модель бухгалтерського обліку – максимально жорстка регламентація обліку.

Проблеми міжнародної регламентації обліку з'явилась у зв'язку з розвитком процесів економічної інтеграції, тобто з виникненням транс національних компаній. Дані компанії функціонують у країнах з різними системами бухгалтерського обліку та вимогами до фінансової звітності. В результаті виникають проблеми відповідності опублікованої ними інформації вимогам, які пред'являються до останньої в країнах походження та базування. Міжнародна регламентація обліку здійснюється на основі стандартів.

Під стандартом бухгалтерського обліку, звітності розуміють встановлення та використання певного комплексу правил, норм із методики й організації обліку на підприємстві для забезпечення найбільш оптимального облікового процесу. Дані норми та правила фіксуються у спеціальному документі, який називається стандартом. В останні роки у більшість економічно розвинутих країнах посилюють увагу до проблеми уніфікації бухгалтерського обліку, що пов'язано з постійним глобалізацій ними процесами та зростанням міжнародної інтеграції в усіх галузях економіки.

Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) обговорюється в Україні давно. Її нерідко пропагують і відстоюють менеджери та керівники компаній, чиновники, котрі уявляють собі зміст цих стандартів приблизно. Причин тут декілька. По-перше, існують сумніви, чи національна бухгалтерія правильно відображає фінансові показники і з переходом на міжнародні стандарти фінансовий стан підприємств відразу зміниться на краще.

По-друге, інколи такі заяви робляться під впливом західних партнерів, логіка яких проста: є стандарти, отже, система бухгалтерського обліку певною мірою відповідає міжнародним критеріям; нема стандартів, то Стандартизація

облікових процесів відбувається через уніфікацію обліку, котру проводить комітет із МСБО. Цілком логічно, що повинен існувати уніфікований набір бухгалтерських стандартів, які є прийнятними для будь-якої країни, й тому немає необхідності у розробці національних стандартів. Щодо впровадження МСБО в Україні, то потрібно застосовувати не адміністративні методи, тобто прийняття законодавчих актів, а, навпаки, рухатись шляхом добровільної домовленості професійних організацій. [62, с.17-21]

Міжнародні стандарти фінансової звітності (з англ. – International Financial Reporting Standards) – набір, прийнятих Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB), документів (стандартів і рекомендацій), що визначають стандарти, які регламентують правила та прийоми складання фінансової звітності компанії, необхідної зовнішнім користувачам фінансової інформації для прийняття ними економічно обґрунтованих рішень стосовно підприємства. МСФЗ (IFRS) є інструментом реалізації економічної політики, основною метою використання якої полягає у забезпеченні зрозумілості та прозорості інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання. Метою розробки та запровадження МСФЗ також є створення достовірної бази для визначення доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, розкриття існуючих фінансових ризиків, порівняння результатів діяльності.

МСФЗ, на відміну від деяких національних правил складання звітності, засновані на принципах, а не на правилах, тобто головним елементом є економічна суть процесу. Основними принципами використання МСФЗ є: принцип нарахування, принцип обережності, принцип безперервності діяльності, принцип доцільності та ін. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її здатною відобразити реальний фінансовий стан компанії. [71, с. 15-20]

У більшості країн звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані надавати компанії, що представляють свої цінні папери для лістингу на фондових біржах, виходять на ринки зовнішніх запозичень тощо.

Питання переходу українських компаній на МСФЗ має надзвичайну актуальність. Вже сьогодні Міністерство фінансів поступово вносить зміни до Національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних. Це обумовлено визнанням МСФЗ в якості головного інструменту, що гарантує надання прозорої й уніфікованої інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання для широкого кола учасників ринку, у тому числі й закордонних.

Станом на сьогодні затверджено 30 міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та 14 міжнародні стандарти фінансової звітності стосуються різних сторін ведення обліку серед них: МСФЗ №1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», МСФЗ №3 «Об'єднання бізнесу», МСБО № 1 «Подання фінансової звітності», МСБО №12 «Податки на прибуток» та інші. (Повний перелік усіх МСФЗ та МСБО у Додатку А та Б)

Кожний стандарт містить у собі інформацію про завдання та концепції, що лежать в основі його розробки, перелік охоплених ним питань, визначення вжитих термінів, критерії застосування стандарту і бази вимірів, методи обліку, способи розкриття інформації та пояснення до них. МСБО мають рекомендаційний характер, а не обов'язковий. Оскільки вони повинні впроваджуватися в країнах із найрізноманітнішими національними системами бухгалтерського обліку, тож вони повинні бути достатньо гнучкими. В зв'язку з цим у них жорстко регламентують лише основні моменти того напрямку, який розглядається в певному стандарті. Такий метод, мабуть, є оптимальним при розробці МБС, бо дає можливість їх впровадження в різних умовах та полегшує розробку внутрішніх національних бухгалтерських стандартів (положень) із врахуванням міжнародних.

Деякі країни безпосередньо використовують МБС як національні (Зімбабве, Малайзія, Сінгапур), інші – як основу для національних стандартів (Кенія, Індія, Єгипет). У США, Австралії, Канаді та Великобританії облікові

системи розвивалися і продовжують розвиватися у відповідності з міжнародними стандартами.

Повсюдне впровадження міжнародних бухгалтерських стандартів буде досягнуто в результаті складного і тривалого процесу. Цей процес є необхідним та об'єктивно зумовлений розвитком міжнародних інтеграційних економічних зв'язків у формі ТНК та інтеграційними економічними процесами в різних регіонах світу. Застосування міжнародних стандартів є вигідним як для різних країн так і для окремих підприємств, це дає змогу підвищити якість облікової інформації, яка має бути опублікована, а, отже, збільшує довіра користувачів такої інформації до компанії, що її публікує. [62, с.17-21]

На національному рівні, регламентація ведення бухгалтерського обліку та порядок подання фінансової звітності здійснюється на підставі Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», та положень стандартів бухгалтерського обліку. Цей Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм, розміру та форм власності, а також поширюються на представництва іноземних суб'єктів господарювання, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з національним законодавством.

У Законі визначено наступні поняття: державне регулювання бухгалтерського обліку стаття 6; організація та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві у статтях 8-10, загальні вимоги до фінансової звітності викладено у статтях 11 – 14. [30]

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (аббревіатура НП(С)БО, або П(С)БО) — нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам (МСФЗ). В Україні станом на 01 травня 2015 року затверджено 2 Національних положення (стандарт) бухгалтерського обліку та 29 Положень (стандартів) бухгалтерського обліку серед них: НП(С)БО 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність», П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та інші (Повний перелік усміх стандартів у Додатку В).[41]

Однією з основних відмінностей П(С)БО від МСФЗ є жорстка регламентація дій бухгалтера. В українському бухгалтерському обліку є єдиний план рахунків, він є обов'язковим для застосування всіма суб'єктами господарювання. Національні стандарти традиційно орієнтуються на запити регулюючих органів (податкова служба, держкомстат та інші), в той час як МСФЗ орієнтовані на користувачів інформації, які мають реальний чи потенціальний фінансовий інтерес до суб'єкта звітності: акціонерів, інвесторів, контрагентів.

Необхідність облікової політики підприємства встановлена в законодавчому порядку. Зокрема, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996 — XIV її визначено як спеціальний термін у ст. 1: «Облікова політика — сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності». А в ст. 5 закону вказано, що «... підприємство самостійно визначає облікову політику...». Згідно МСБО «Облікові політики конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності.»

Необхідність формування облікової політики на підприємстві зумовлена, насамперед, особливостями діяльності останнього, які не можуть бути відображені з достатньою повнотою в жодному нормативному документі внаслідок їх специфічності, хоч у цілому бухгалтерський облік на кожному підприємстві ґрунтується на відповідному нормативно-правовому забезпеченні — законах і підзаконних, актах (положеннях, інструкціях, директивах, рекомендаціях, наказах тощо), які безпосередньо регулюють організацію бухгалтерського обліку і звітності, а також вимогах фінансового, господарського і земельного права. Тому ступінь свободи конкретного підприємства у формуванні облікової політики, як зазначають науковці,

законодавче обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку у вигляді переліку методик і облікових процедур. Однак передбачаються допустимі альтернативні варіанти і підприємство має можливість вибору конкретних способів оцінки, калькулювання, складу бухгалтерських рахунків тощо. Саме ці обставини дозволяють стверджувати, що необхідність формування облікової політики підприємства об'єктивно зумовлена. [13, с.4-10]

1.3.Фінансова звітність підприємства, як інформаційна база для прийняття управлінських рішень

Інформація являється одним з ресурсів, який має здатність накопичуватися з часом, реалізуватися, доповнюватися та поновлюватися. Саме інформація дає можливість приймати своєчасні та обґрунтовані рішення, формулювати стратегічну мету і завдання компанії й координувати дію усіх структурних підрозділів, спрямовуючи їхні зусилля на досягнення спільних цілей.

Законом України «Про інформацію» визначено, що: «Інформація - це будь-які відомості або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді».

Сучасна інформація має повністю задовольняти потреби менеджерів усіх рангів управління у прийнятті економічних рішень. При цьому надлишок інформації, як і її нестача можуть негативно впливати процеси управління компанії.[29, с. 86-88]

Складовими елементами підприємницької діяльності є його організація планування, управління та контроль, в основі яких покладено відповідне інформаційне забезпечення. Інформація як сукупність даних і знань характеризує рівень організаційного розвитку системи і є її стрижневим елементом. Наскільки ефективні процеси збирання, зберігання, накопичення, пошуку, передавання та методів обробки інформації, настільки являється дієвою й уся система управління підприємством у цілому.

Бухгалтерський облік є джерелом такої інформації, основним його завданням є надання необхідних даних всім зацікавленим сторонам для прийняття правильних економічних рішень.

Облікова інформація необхідна для вирішення зовнішніх і внутрішніх завдань управління підприємством. Дана інформація має широке коло користувачів, яких можна поділити на групи: внутрішні (власники підприємства; робітники; управлінський персонал і службовці підприємства) та зовнішні (державні органи, постачальники, кредитори, інвестори і т.д.).

Як зазначено в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 1) та в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (п. 3) користувачами звітності являються фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. [30, с. 1]

Законом України «Про аудиторську діяльність» (стаття 9) зазначено, що користувачами бухгалтерської звітності можуть бути уповноважені на підставі законів України представники органів державної влади, юридичні та фізичні особи, зацікавлені в наслідках господарської діяльності суб'єктів, в тому числі: власники, засновники господарського суб'єкта, кредитори, інвестори та інші особи, які відповідно до чинного законодавства мають право на отримання інформації, що міститься в бухгалтерській звітності.

У табл. 1.1 відображено інтереси найбільш важливих груп користувачів викликає те чи інше джерело інформації.

Хоча фінансова звітність не спроможна задовольнити інформаційні потреби всіх користувачів, існує ряд потреб, які являються спільними для всіх користувачів фінансової інформації. Оскільки інвестори є постачальниками капіталу підприємству, подання фінансових звітів, які задовольняють їхні потреби, також відповідатиме більшості потреб інших користувачів фінансових звітів. [25, с.54-56]

Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності компанії повинна базуватися на системі фінансово-економічних показників. Від їх правильного вибору залежить прийняття правильних, оптимальних

управлінських рішень, які стосуються складу, вартості і структури активів, капіталу підприємства, співвідношення власного капіталу та довгострокових і короткострокових позикових коштів, обсягу виручки і прибутку від реалізації, зростання прибутку і способи досягнення ефективної діяльності компанії.

Таблиця 1.1

Інтереси користувачів фінансової звітності

Користувачі	Інтереси	Джерела інформації
1. Менеджери підприємства	Оцінка ефективності виробничої і фінансової діяльності; прийняття управлінських і фінансових рішень	Управлінські звіти; фінансова звітність підприємства
2. Органи оподаткування	Правильність нарахування та сплати податків	Фінансова звітність, податкова звітність, дані внутрішніх перевірок
3. Акціонери	Оцінка адекватності доходу ступеню ризику зроблених інвестицій; оцінка перспектив виплати дивідендів	Фінансова звітність
4. Кредитори	Платоспроможність, ліквідність, балансова вартість заставного майна	Фінансова звітність, спеціальні довідки
5. Постачальники	Визначення наявності ресурсів для оплати поставок	Фінансова звітність
6. Покупці	Оцінка тривалості функціонування підприємства	Фінансова звітність
7. Службовці	Оцінка стабільності і рентабельності діяльності підприємства з метою визначення перспективи своєї зайнятості, отримання фінансових та інших пільг і виплат від підприємства	Фінансова звітність
8. Статистичні органи	Набір статистичних даних про функціонування підприємства	Фінансова звітність, статистична звітність.

В умовах ринкової системи економіки, запорукою виживання і основою стабільного функціонування компанії слугує його фінансова стійкість. Яка відображає стан фінансових ресурсів компанії, при якому є можливість вільно

маневрувати коштами, ефективно їх використовувати, забезпечуючи безперебійний виробничий процес.

Фінансовий стан – це найважливіша характеристика економічної діяльності компанії в зовнішньому середовищі. Він визначає її конкурентоспроможність, потенціал в діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси компанії і партнерів щодо фінансових та інших відносин.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану й фінансових результатів діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення ефективності діяльності, зростання ринкової вартості і забезпечення правильного розвитку.

Основною метою фінансового аналізу є отримання певного набору ключових параметрів, економічних показників, що дають об'єктивну і точну оцінку фінансового стану компанії, величини прибутків і збитків, змін в структурі активів і пасивів, в розрахунках з дебіторами і кредиторами. При цьому в аналізі поточного фінансового стану особливу роль відіграє прогноз на найближчу і віддаленішу перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану.[51, с. 5-7]

У теперішній економіці показники фінансово-економічного стану підприємства є важливими елементами загальної інформаційної системи управління підприємством, передусім для забезпечення сталого функціонування підприємства безпосередньо в управлінській системі та потреб використання даної оцінки діловими партнерами, державою, інвесторами, кредиторами тощо.

На практиці оцінка та аналіз фінансово-економічного стану, незалежно від обраної методики, зводиться переважно до розрахунку фінансових коефіцієнтів, показників структурних зрушень, темпів їх зміни.

Основними інформаційними джерелами фінансового аналізу, залежно від змісту та задач, є: фінансова звітність; статистична звітність; дані управлінського бухгалтерського обліку; вибіркові дані; експертні оцінки.

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу є невід'ємною складовою загальної системи інформаційного забезпечення управління підприємством.

Фінансова звітність узагальнено відображає стан підприємства, вона достатньо формалізована й використовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо діяльності підприємства загалом.

Перевагами показників фінансової звітності, як інформаційної бази фінансового аналізу, є визначена регулярність подання інформації та висока надійність, оскільки фінансова звітність компанії зорієнтована на зовнішнього користувача, вона являється публічною та підлягає обов'язковому зовнішньому аудиту. Водночас фінансова звітність, як джерело інформації, має й деякі вади. Показники наводяться по компанії загалом, що унеможлиблює їх використання для оперативного управління окремими структурними підрозділами або управління виробництвом і реалізацією окремих видів продукції. [31, с.462-468]

Згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності її якісні характеристики мають бути такі:

1. Інформація, яка відображена у фінансовій звітності, повинна бути зрозуміла користувачам цієї інформації за умови, що вони мають достатні спеціальні знання та заінтересовані у належному сприйнятті цієї інформації.

2. Фінансова звітність повинна містити лише релевантну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

3. Фінансова звітність повинна бути достовірною. Інформація вважається достовірною якщо вона не містить помилок та перекручень, які можуть вплинути на рішення користувачів.

4. Фінансова звітність повинна бути уніфікована, тобто надавати можливість користувачам порівнювати показники фінансової звітності підприємства за різні періоди часу; фінансові звіти різних підприємств.[70]

Уніфікованість і стандартизація даних фінансової звітності дають змогу:

1) За однакової методологією та формулами визначати сукупність економіко-фінансових показників конкретного підприємства та бізнес партнерів незалежно від країни походження.

2) За однаковими формулами (тестами) визначають кредитні рейтинги та ймовірність банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності;

3) За однаковими формулами здійснювати узагальнюючі розрахунки показників фінансового стану вітчизняних та іноземних компаній для подальшого визначення їх інвестиційної привабливості;

4) Створювати програмне забезпечення з питань фінансового аналізу та інформаційного забезпечення діяльності компанії.

Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності є правилами і процедурами, які вироблені теорією і практикою бухгалтерського обліку і які є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання при складанні ними фінансової звітності.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (Розділ 3) принцип бухгалтерського обліку — це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Склад і характеристика основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначені законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (стаття 4) та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Загалом визначено десять принципів, якими необхідно керуватись при веденні бухгалтерського обліку і складанні фінансової звітності:

Обачність – це застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.

Послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики.

Безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.

Нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці.

Періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. [70]

З погляду фінансового аналізу є три основні вимоги до бухгалтерської звітності.

Вона повинна уможливлувати: оцінку динаміки та перспектив одержання прибутку підприємством; оцінку наявних у підприємства фінансових ресурсів та ефективності їх використання; прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансів для здійснення інвестиційної політики.

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її змін, що робить можливим ретроспективний аналіз діяльності підприємства.

Призначення основних компонентів фінансової звітності відображено у Табл.1.2.

Аналіз фінансових звітів фірми можна зробити трьома способами:

- 1) вивчити звіт про фінансові результати та баланс;
- 2) порівняти джерела та напрямки використання і розміщення коштів фірмою на певні періоди;
- 3) проаналізувати, як пов'язані звіти про фінансові результати та баланс за допомогою різних коефіцієнтів та співвідношень.

Таблиця 1.2

Призначення основних компонентів фінансової звітності

Фінансова звітність	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством, на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності; прогнозування майбутніх потреб у позиках; оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах,
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства; структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки	Вибрана облікова політика. Інформація, не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П(С)БО. Додатковий аналіз статей звітності, не обхідний для забезпечення її зрозумілості.	Оцінка та прогноз облікової політики; ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання; діяльності підрозділів підприємства тощо.

Мета аналізу фінансових звітів за допомогою цих трьох підходів – допомогти фінансовим аналітикам обґрунтувати свої фінансові плани, виявити слабкі місця у фінансових операціях фірми, вжити відповідних заходів, які допоможуть виправити становище, прийняти рішення про найефективніше вкладення коштів і ресурсів, скоригувати напрямки майбутньої діяльності фірми.

Аналіз фінансових звітів допомагає також вивчити ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, кредитоспроможність підприємства.

При аналізі фінансових звітів найважливішим є фінансовий стан фірми за звітний період. Такий аналіз дає змогу визначити вірогідність успіху чи банкрутства фірми, а саме:

- 1) фінансову структуру - активи, які належать компанії і зобов'язання, котрі вона на себе взяла, у тому числі її гнучкість;
- 2) оперативний цикл - стадії, через які проходить компанія для того, щоб її продукція та послуги з'явилися на ринку;
- 3) тенденції та порівняльну ефективність - напрямок розвитку компанії в тому вигляді, в якому він проявляється, виходячи із зіставлення фінансових результатів за ряд періодів цієї компанії.

Головне в аналізі фінансових звітів — це зрозуміти та правильно інтерпретувати результати обробки даних.[25, с.54-60]

Висновки до розділу 1

На основі проведеного нами дослідження теоретико-методологічних основ та методологічних прийомів складання фінансової звітності компанії можна зробити наступні висновки:

1. Звітність є одним з елементів методу бухгалтерського обліку, вона буває різних фор та видів, складається і представляється у різні періоди, містить інформацію про одну компанію або декілька, призначена як для

внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. За видами звітність поділяють на: оперативна (статистична), фінансова, податкова.

До фінансової звітності належать такі форми:

- Баланс підприємства;
- Звіт про фінансові результати;
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до річної фінансової звітності “Інформація за сегментами”.

2. Основним завданням фінансової звітності є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

3. Проблеми міжнародної регламентації обліку з’явилась у зв’язку з розвитком процесів економічної інтеграції, тобто з виникненням транс національних компаній.

4. Облікова інформація необхідна для вирішення зовнішніх і внутрішніх завдань управління підприємством. Дана інформація має широке коло користувачів, яких можна поділити на групи: внутрішні та зовнішні. Хоча фінансова звітність не спроможна задовольнити інформаційні потреби всіх користувачів, існує ряд потреб, які являються спільними для всіх користувачів фінансової інформації.

5. На практиці оцінка та аналіз фінансово-економічного стану, незалежно від обраної методики, зводиться переважно до розрахунку фінансових коефіцієнтів, показників структурних зрушень, темпів їх зміни.

6. Перевагами показників фінансової звітності, як інформаційної бази фінансового аналізу, є визначена регулярність подання інформації та висока надійність, оскільки фінансова звітність компанії зорієнтована на зовнішнього користувача, вона являється публічною та підлягає обов’язковому зовнішньому аудиту.

7. Уніфікованість і стандартизація даних фінансової звітності дають змогу: а) за однакової методологією та формулами визначати сукупність економіко-фінансових показників; б) за однаковими формулами визначають кредитні рейтинги та ймовірність банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності; в) за однаковими формулами здійснювати узагальнюючі розрахунки показників фінансового стану для подальшого визначення інвестиційної привабливості; г) створювати програмне забезпечення з питань фінансового аналізу та інформаційного забезпечення діяльності компанії.

8. Аналіз фінансової звітності допомагає вивчити ліквідність, платоспроможність, кредитоспроможність підприємства, фінансову стійкість.

РОЗДІЛ 2

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: МЕТОДИКИ І ПРИЙОМИ АНАЛІЗУ

2.1. Аналіз форм звітності та їх взаємозв'язок. Логічний аналіз фінансової звітності

Фінансова звітність компанії — це комплект офіційних фінансових документів, що складаються з п'яти основних звітів:

- Балансу;
- Звіту про фінансові результати (звіт про прибутки і збитки);
- Звіту про рух коштів;
- Звіту про зміни у власному капіталі;
- Примітки до фінансової звітності.

Між різними формами звітності існує взаємозв'язок, який повинні розуміти користувачі. Даний взаємозв'язок важливий для сприйняття користувачами інформації, що наведена у фінансовій звітності і примітках не окремо, а як єдиного взаємопов'язаного цілого, такого, що надає можливість комплексно зрозуміти діяльність підприємства і оцінити його фінансове становище.[51, с. 67-70]

Перш ніж братись до аналізу бухгалтерської звітності, необхідно переконатися в її готовності. Для цього проводиться попередня перевірка: наявність усіх підписів, дотримання термінів подання, дотримання необхідної розмірності одиниць вимірювання. Рівність суми активу та пасиву балансу на початок звітного періоду, так і на звітну дату. Підсумки за розділами балансу слід перевірити не тільки для того, щоб переконатися в правильності складання звіту, але і для розрахунку фінансових коефіцієнтів. [100, с. 28]

Звітним формам звітності властивий як логічний, так і інформаційна взаємозв'язок. Суть логічного зв'язку полягає у взаємо доповненні і взаємній кореспонденції звітних форм, їх розділів і статей. Деякі важливі статті балансу

розшифровуються в примітках до фінансової звітності. Наприклад, по статті «Нематеріальні активи» наводиться деталізація в однойменному розділі додатку до балансу за формою № 5 (Примітки до форм фінансової звітності). Таку ж деталізацію містить стаття «Основні засоби». Розшифрування інших показників звітності при необхідності можна знайти в даних аналітичному обліку.

На етапі логічної перевірки компонентів фінансової звітності висновки аналітика ґрунтуються на його кваліфікації та практичному досвіді роботи.

Логічні зв'язки між формами звітності доповнюються інформаційними зв'язками. Вони проявляються у прямих і непрямих контрольних співвідношеннях між окремими статтями фінансової звітності. Під прямим контрольним співвідношенням розуміється, що один і той же показник відображений одночасно в декількох формах звітності звітних. Так, розмір статутного капіталу на початок (кінець) року наводиться у формах у Балансі (Форма № 1) так і у Звіті про зміни у власному капіталі (Форма № 4), залишки по статтях грошових коштів - у Формах № 1 і у Звіті про рух грошових коштів (Форма № 3). Непряме контрольне співвідношення – це кілька показників однієї або ряду звітних форм пов'язані між собою нескладними арифметичними розрахунками. Наприклад, залишкова вартість основних засобів і нематеріальних активів, що приводяться в Бухгалтерському балансі загальною сумою, пов'язуються з показниками первісної вартості і суми амортизації в додатку до балансу (форма № 5).

З рівності, яке покладено в основу балансу, можна зробити наступні висновки:

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал} \quad (1.1)$$

$$\text{Власний капітал} = \text{Акціонерний капітал} + \text{Нерозподілений прибуток} \quad (2.1)$$

$$\text{Нерозподілений прибуток} = \text{Прибуток попереднього періоду} + \text{Прибуток поточного періоду (Чистий прибуток)} \dots \dots \dots (2.2)$$

$$\text{Чистий прибуток} = \text{Доходи} - \text{Витрати} \dots \dots \dots (2.3)$$

З наведених математичних рівнянь можна зробити висновок, що сполучною ланкою між балансом і звітом про фінансові результати є чистий прибуток/збиток. Графічне відображення взаємозв'язку між балансом та Звітом про фінансові результати відображено у Рис.2.1.

Проте компанія може залучати додатковий капітал або формувати резерви з нерозподіленого прибутку, виправляти помилки попередніх періодів, змінювати облікову політику — у всіх цих випадках величина змін нерозподіленого прибутку відрізнятиметься від величини чистого прибутку. Подібні зміни відображаються у звіті про зміни у власному капіталі.

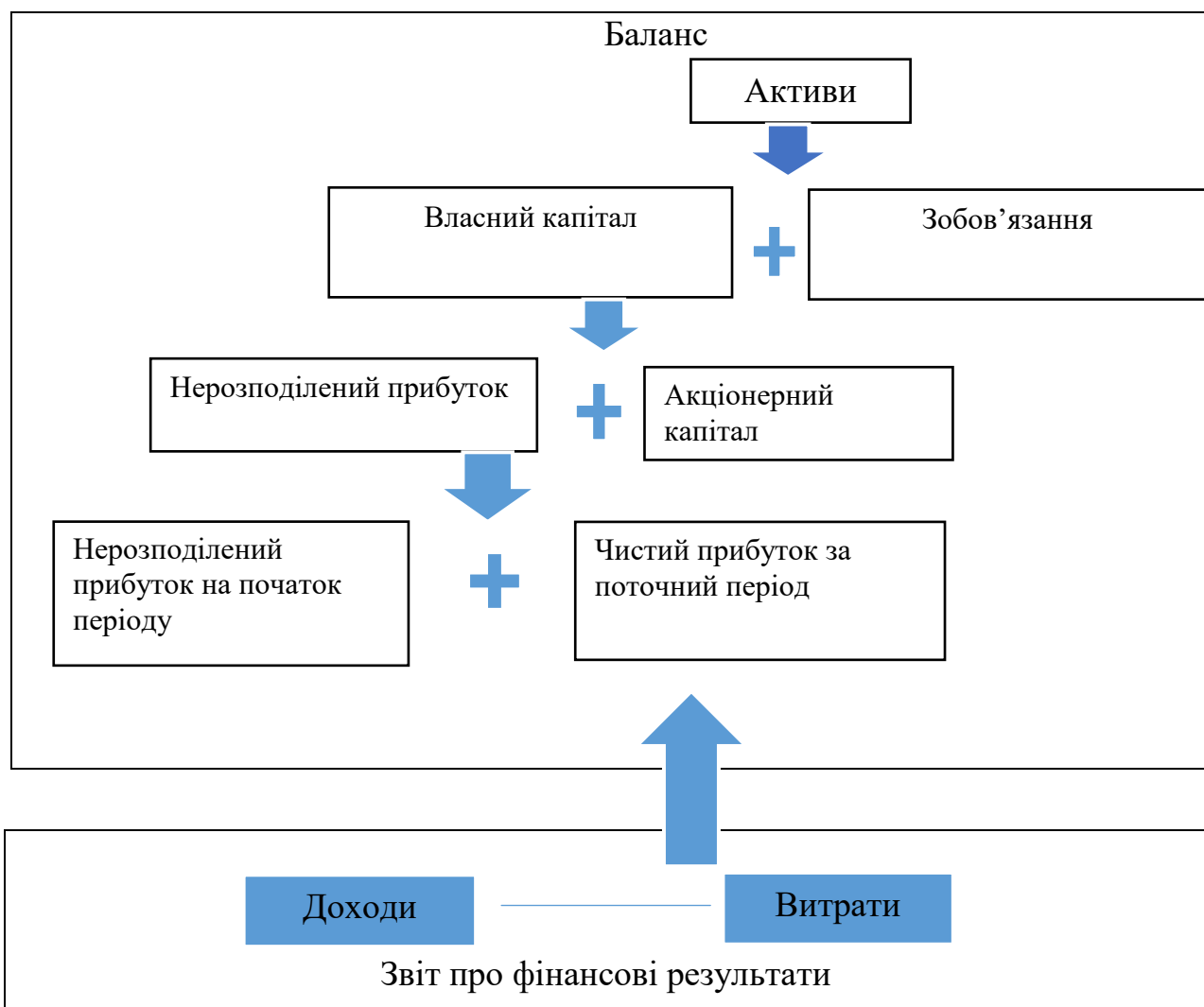

Рис. 2.1 Взаємозв'язок між балансом та Звітом про фінансові результати

Власний капітал на початок періоду + Чистий прибуток за період + Зміни нерозподіленого прибутку на початок періоду + Зміни в капіталі = Власний капітал на кінець періоду . . . . . (2.4)

Таким чином у рівності 2.4, відображено які сполучні ланки має звіт про власний капітал з балансом і звітом про фінансові результати.

Звіт про рух коштів відображає грошові потоки підприємства від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. При застосуванні непрямого методу складання звіту про рух коштів сполучними ланками з балансом і звітом про фінансові результати є рівність 2.5:

Залишок грошових коштів на кінець періоду (баланс) - Залишок грошових коштів на початок періоду (баланс) = Чистий прибуток за період (звіт про фінансові результати) ± Коректування ± Зміни робочого капіталу (баланс) - Сплачені відсотки і податки ± Грошові потоки від інвестиційної діяльності ± Грошові потоки від фінансової діяльності. . . . . (2.5)

Знання цих контрольних співвідношень, важливе не тільки з позиції аналізу, але і контролю, допомагає краще розібратися в структурі звітності, перевірити правильність її складання шляхом візуальної перевірки окремих показників та арифметичних співвідношень між ними. [51, с. 67-70]

Довгострокові і короткострокові фінансові вкладення наводяться загальною сумою на початок і кінець звітного періоду в Бухгалтерському балансі і розшифровуються за видами у формі № 5.

Дебіторська заборгованість відображається в Бухгалтерському балансі, а також у формі № 5 за окремими статтями на початок і кінець звітного періоду.

Капітал і резерви за їх видами знаходять відображення в балансі, а їх рух за звітний період у Звіті про зміни капіталу.

Використовуючи Т-рахунок та взаємозв'язок між різними формами фінансової звітності можна отримати інформацію яка не розкрита (частково розкрита) у фінансовій звітності. У схемі 2.3 відображено можливість отримання інформації щодо змін у складі дебіторської заборгованості, та основних причин її зміни (списання простроченої дебіторської заборгованості,

отримання грошових коштів та ін.) через взаємозв'язок Балансу та Звіту про фінансові результати.

Дт Резерв сумнівних боргів Кт

	1) Початкове сальдо , Форма №1
2) Списана дебіторську заборгованість, Форма №2	3) Нарахований резерв , Форма №2
	4) Кінцеве сальдо , Форма №1

2) Списана дебіторська заборгованість = 1) Початкове сальдо + 3) Нарахований резерв - 4) Кінцеве сальдо.

Дт Дебіторська заборгованість Кт

5) Початкове сальдо, Форма №1	6) Отримана готівка
8) Дохід від продажів продукції, товарів, робіт та послуг, Форма №2	2) Списана дебіторська заборгованість
7) Кінцеве сальдо, Форма №1	

6) Отримано готівку = 5) Початкове сальдо, Форма №1 + 8) Дохід від продажів продукції, товарів, робіт та послуг, Форма № - 2) Списана дебіторська заборгованість - 7) Кінцеве сальдо, Форма №1

Різниця між показниками 8 (Дохід від продажів продукції, товарів, робіт та послуг, Форма №2 та 6 (Отримана готівка) відображається у звіті про рух грошових коштів складеним за не прямим методом в рядку «Зміни в складі дебіторської заборгованості».

Існують і інші взаємозв'язки між показниками форм бухгалтерської звітності, що носять більш приватний характер. Так, для підтвердження достовірності Звіту про зміни капіталу необхідно перевірити ув'язку його показників з відповідними статтями пасиву балансу. В табл. 2.2 представлені взаємозв'язку показників Бухгалтерського балансу і Звіту про зміни капіталу.

Таблиця 2.1

Взаємозв'язок показників форм № 1 і № 4

Показник звітності	Форма № 1	Форма № 4
Зареєстрований капітал	Рядок 1400 графа 3 Рядок 1400, графа 4	Рядок 4000 графа 3 Рядок 4300 графа 3
Додатковий капітал	Рядок 1410 графа 3 Рядок 1410 графа 4	Рядок 4000 графа 5 Рядок 4300 графа 5
Резервний капітал	Рядок 1415, графа 3 Рядок 1415, графа 4	Рядок 4000 графа 6 Рядок 4300 графа 6
Нерозподілений прибуток	Рядок 1420, графа 3 Рядок 1420, графа 4	Рядок 4000 графа 7 Рядок 4300 графа 7
Усього за розділом III	Рядок 1495, графа 3 Рядок 1495, графа 4	Рядок 4000 графа 10 Рядок 4300 графа 10

Для перевірки правильності відображення показників Звіту про рух коштів порівнюють статті Бухгалтерського балансу, що характеризують грошові кошти, з відповідними статтями форми № 4.

Показники активу і пасиву балансу, представлені у деталізованому вигляді у формі № 5 «Додаток до Бухгалтерського балансу», повинні бути взаємопов'язані з відповідними агрегованими статтями балансу (табл. 2.3).

Окремі показники форми № 2 «Звіт про прибутки і збитки» повинні бути ув'язані з показниками форми № 1 «Бухгалтерський баланс» і № 3 «Звіт про зміни капіталу» (табл. 2.5).

Таблиця 2.3

Взаємозв'язок показників форм № 1 і № 5

Показник звітності	Форма № 1	Форма № 5
Нематеріальні активи	Рядок 1000 графа 3 Рядок 1000 графа 4	Рядок 045 графа 3 - - рядок 050, графа 3 Рядок 045 графа 6 - рядок 050, графа 4
Основні засоби	Рядок 1010 графа 3 Рядок 1010, графа 4	Рядок 130 графа 3 - - рядок 140 графа 3 Рядок 130 графа 6 - рядок 140 графа 4
Довгострокові фінансові інвестиції	Рядок 1030 графа 3 Рядок 1030 графа 4	Рядок 210 графа 3 - - рядок 300 графа 3 Рядок 210 графа 6 - рядок 300 графа 4
Дебіторська заборгованість за продукцію,	Рядок 1130, графа 3 Рядок 1130, графа 4	Рядок 620, графа 3 Рядок 620, графа 4
Поточні фінансові інвестиції	Рядок 1160, графа 3 Рядок 1160, графа 4	Рядок 540, графа 5 Рядок 540, графа 6
Короткострокові кредити банків	Рядок 1600, графа 3 Рядок 1600, графа 4	Рядок 644 графа 3 + рядок 645 графа 3 Рядок 644 графа 4 + рядок 645 графа 4
Довгострокові кредити банків	Рядок 1510 графа 3 Рядок 1510 графа 4	Рядок 651 графа 3 + рядок 652 графа 3 Рядок 651 графа 4 + 1 - рядок 652 графа 4
Поточна кредиторська заборгованість	Рядок 1610 графа 3 Рядок 1610 графа 4	Рядок 641 графа 3 Рядок 641 графа 4
Розрахунки з бюджетом	Рядок 1620 графа 3 Рядок 1620 графа 4	Рядок 644 графа 3 Рядок 644 графа 4

Таблиця 2.5

Взаємозв'язок показників форм № 2,1 і 4

Показник звітності	Форма № 2	Форми № 1 і 4
Чистий прибуток (збиток) звітного року	Рядок 2350, графа 3	Різниця між графами 3 та 4
	Рядок 2350, графа 4	Рядок 1420 № 1
	Рядок 2355, графа 3	Рядок 4000, графа 7
	Рядок 2355, графа 4	форми № 4

Наведену у даному розділі інформацію необхідно враховувати при підготовці звітності до економічного аналізу, для того щоб керівництво організації могло приймати правильні й обґрунтовані рішення в сфері виробництва, збуту, фінансів, інвестицій та інновацій.

2.2. Методика аналізу фінансової звітності

Звітність підприємства у ринкової економіки виходить з узагальненні даних фінансового обліку, і є інформаційним ланкою, що зв'язують підприємство з і діловими партнерами – користувачами інформації про діяльність підприємств.

Під методом економічного аналізу розуміють діалектичний спосіб підходу до вивчення господарських процесів у їхньому становленні і розвитку. Характерними рисами методу економічного аналізу є: використання системи показників, які всебічно характеризують господарську діяльність, вивчення причин зміни цих показників, з'ясування і вимірювання взаємозв'язку між ними з метою підвищення соціально-економічної ефективності. [25, с.16]

До категорій фінансового аналізу належать фактори, резерви, модель, результативний показник, відсоток, дисконт, фінансовий результат, капітал, зобов'язання, активи, грошовий потік тощо. Принципи фінансового аналізу регулюють процедурну сторону його методології та методики. До основних із

них відносять: науковість, системність та комплексність, періодичність, достовірність та об'єктивність, дослідження в динаміці, доречність та своєчасність, конфіденційність, раціональність.

Метод фінансово-економічного аналізу має певні специфічні особливості.

До них належать:

1. використання системи показників, що характеризують діяльність підприємства;
2. вивчення причин зміни показників;
3. визначення та вимірювання взаємозв'язків та взаємозалежностей між ними з допомогою спеціальних прийомів. [105, с.16]

Метод аналізу реалізується через сукупність прийомів дослідження. Найважливішим елементом методики економічного аналізу є технічні прийоми та способи його здійснення, які можна назвати інструментарієм аналізу. Вони використовуються на різних етапах дослідження, зокрема, для:

1. первинної обробки зібраної інформації;
2. вивчення стану та закономірностей розвитку об'єктів, що досліджуються;
3. визначення впливу факторів на результати виробничо-фінансової діяльності підприємства;
4. виявлення резервів зростання ефективності виробництва;
5. узагальнення результатів аналізу та комплексної оцінки діяльності підприємств;
6. обґрунтування управлінських рішень, заходів, спрямованих на підвищення ефективності господарювання. [61, с. 21 - 25]

У фінансовому аналізі застосовують різні методи економічних досліджень. Методи економічного аналізу поділяються на формалізовані та неформалізовані. До формалізованих методів належать такі:

1. Класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу — ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий,

відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування.

2. Традиційні методи економічної статистики — середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці.

3. Методи математичної статистики вивчення зв'язків — аналізи кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний та ін.

4. Економетричні методи — матричні, теорії міжгалузевого балансу.

Методи економічної кібернетики і оптимального програмування — системного аналізу, лінійного, нелінійного, динамічного програмування та ін.
[33 с. 16]

Неформалізовані методи: експертних оцінок і сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць.

За ознакою предмета методи та прийоми фінансового аналізу традиційно поділяють на: вертикальний, горизонтальний та трендовий аналіз. [61 с. 21-25]

Горизонтальний аналіз дозволяє виявити відхилення статей звітності порівняно з іншим періодом, тобто його мета дослідити зміни показників у часі з розрахунками абсолютних і відносних відхилень (темтів).

Горизонтальний аналіз орієнтований на оцінку динаміки і закономірності зміни окремих показників. Тому його ще називають трендовим аналізом. В процесі проведення горизонтального аналізу оцінюється система показників динаміки: абсолютний приріст (ланцюговий, базовий і середній), темп (коефіцієнт) росту (приросту) (ланцюговий, базовий, за весь період, середній); розмір одного відсотка приросту (ланцюговий, середній за весь період). Приклад горизонтального аналізу відображено у Табл.2.6

У першу чергу порівнюють валюту балансу за два і більше періоди, зростання якої у загальному випадку свідчить про позитивні зміни

господарської діяльності. Водночас слід звернути увагу на те, за рахунок яких розділів або статей пов'язані ці зміни. [22, с.25-28]

Таблиця 2.6

Горизонтальний аналіз балансу компанія «Мрія Агрохолдинг»

Показник	Попередній період 2012 р., тис. дол.	Звітний період 2013 р., тис. дол.	Темпи зростання, (3-2)/2 x 100%
1. Валюта балансу	1 338 322	1 755 458	31,17
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	347 935	498 735	43,34
3. Прибуток від реалізації продукції	29 665	67 875	128,80
4. Чистий прибуток	175 924	86 545	-50,81

Якщо, наприклад, у активі балансу збільшились залишки грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, нематеріальних активів, капітальних інвестицій, виробничих запасів в межах нормативів, а в пасиві балансу — власний капітал та забезпечення наступних витрат і платежів (р.430), доходи майбутніх періодів, то це свідчить про поліпшення якості балансу.

З іншого боку зростання дебіторської заборгованості в активі балансу і кредиторської заборгованості, позик, не погашених в строк, збитків підприємства — у пасиві вказує на певні проблеми у покритті поточних і майбутніх зобов'язань.[24, с. 36]

Зменшення валюти балансу на перший погляд «сигналізує» про деяке згорання діяльності підприємства. Однак такі висновки можуть бути зроблені лише тільки після ретельного аналізу причин такого згорання. Єдиний для всіх ситуацій діагноз поставити неможливо; у кожному окремому випадку необхідно виявити, що спричинило зменшення суми активів (пасивів). Багато чого залежить від того, по яких статтях спостерігається зменшення величини.

Так, якщо зменшення валюти балансу є наслідком так званого «чищення» балансу, а саме: звільнення від неефективних зв'язків з іншими суб'єктами, то це не означає поступове згорання діяльності підприємства і втрати платоспроможності.

Абсолютне і відносне зростання поточних активів може свідчити не тільки про розширення виробництва і вплив фактору інфляції, але і про уповільнення обіговості капіталу, що робить необхідним збільшення його маси.

При вивченні структури запасів необхідно оцінити тенденції зміни виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів.

Збільшення питомої ваги виробничих запасів може бути наслідком:

- нарощування виробничої потужності підприємства;
- підтримання високого рівня продаж під час сезонної реалізації або необхідності створення страхових запасів;
- намагання захистити грошові кошти від обезцінення в умовах інфляції;
- нераціонально вибраною господарською стратегією, внаслідок якої значна частина оборотного капіталу заморожена в запасах.

При вивченні структури поточних активів велика увага повинна приділятися стану розрахунків з дебіторами.

Високі темпи зростання дебіторської заборгованості свідчать про те, що підприємство використовує стратегію надання споживачам своєї продукції товарних позик і, таким чином, ділиться з ними частиною свого доходу. Внаслідок затримки платежів за продукцію підприємство вимушене брати кредити для забезпечення своєї виробничої діяльності, збільшуючи водночас власні фінансові зобов'язання. Все це свідчить про іммобілізацію частини оборотних засобів із виробничого циклу. [114, с. 68-69]

З огляду на вищевикладене в процесі оцінки балансу підприємства доцільно розрахувати коефіцієнт якості дебіторської заборгованості. Він обчислюється як відношення дебіторської заборгованості, строк оплати яких не настав, до її загальної суми.

Горизонтальний аналіз проводиться по окремих статтях балансу, по розділах балансу з виділенням окремих статей (табл. 2.6).

Отже, за звітний період валюта балансу збільшилась на 417 136,00 тис. дол. або на 31,17%. , чистий дохід від реалізації продукції – 150 800,00 тис. дол. або на 43,34, прибуток від реалізації на 38 210,00 тис. дол., або на 128 %

Вертикальний аналіз полягає у визначенні у відсотках структури досліджуваного об'єкта (структури активів, пасивів, прибутку від звичайної діяльності, операційних витрат тощо). За допомогою вертикального аналізу можуть порівнюватися відносні показники за підприємствами, що суттєво різняться за абсолютними показниками обсягів виробництва і залучених фінансових ресурсів. Вертикальний аналіз зменшує вплив на вартісні показники інфляційного фактору. [61. с. 21-25]

Вертикальний аналіз підтверджує висновки, зроблені на основі результатів горизонтального аналізу щодо погіршення якості балансу. Даний аналіз орієнтований на оцінку структури підсумкового показника з метою визначення впливу структурних змін на зміну загального показника. В балансі підприємства оцінюється структура активів і пасивів, при чому як елемент структури можна використати окремі розділи або статті.

Аналіз структури балансу дозволяє оцінити позитивні, або навпаки, негативні зміни господарської діяльності. Так, якщо в активі балансу збільшується питома вага залишків грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, нематеріальних активів, виробничих запасів в межах нормативів, а в пасиві балансу – власний капітал та забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів, то це свідчить про поліпшення якості балансу

Один з показників, який характеризує якість балансу, є також вартість реальних активів (виробничий потенціал), які включають:

- основні засоби (з залишкової вартості);
- незавершене виробництво;
- виробничі запаси;
- витрати майбутніх періодів. [22, с.25-28]

Горизонтальний та вертикальний аналізи доповнюють один одного. На практиці одночасно використовуються прийоми вертикального і горизонтального аналізів. За їх допомогою відстежуються зміни в динаміці й структурі балансу чи звіту про фінансові результати. [61, с. 21-25]

Таблиця 2.7

Вертикальний аналіз аналітичного балансу компанії «Мрія Агрохолдинг»

Показник	На потачок періоду		На кінець періоду		Відхилення, % (+, -) (гр.5-гр.3)
	сума, тис. дол.	питома вага,%	сума, тис. дол.	питома вага,%	
Property, plant and equipment/ Основні засоби	643 524,00	48,08	762 585,00	43,44	-4,64
Biological assets – Consumable/ Поточні біологічні активи	184 822,00	13,81	199 377,00	11,36	-2,45
Inventories/ Запаси	126 616,00	9,46	171 528,00	9,77	0,31
Trade and other receivables/ Поточна дебіторська заборгованість	46 731,00	3,49	85 146,00	4,85	1,36
Interest-bearing loans and borrowings/ Довгострокові позики	261 007,00	19,50	450 806,00	25,68	6,18
Trade and other payables/ Поточна кредиторська заборгованість	70 502,00	5,27	80 775,00	4,60	-0,67

Трендовий аналіз — це порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренду.

Одним з найпоширеніших видів аналізу є аналіз фінансових коефіцієнтів.

Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає в порівнянні їх значень з базисними величинами, а також у вивченні їх динаміки за кілька років. Як базисні величини можуть використовуватися середні за часовим рядом значення показників даного підприємства, що належать до минулих,

сприятливих з погляду фінансового стану періодів; середньогалузеві значення показників; значення показників, що розраховані за даними звітності найвдалішого конкурента. Також як база порівняння можуть бути теоретично обґрунтовані або отримані в результаті експертних опитувань величини, що характеризують оптимальні або критичні з точки зору сталості фінансового стану значення відносних показників. Такі величини фактично виконують роль нормативів для фінансових коефіцієнтів.[113, с.198-204]

Вони часто застосовуються інвесторами та фінансовими аналітиками, оскільки їх легко визначити на підставі показників фінансових звітів підприємств. Водночас варто зазначити, що їх цінність залежить від достовірності й повноти інформації, поданій у фінансовій звітності. Найчастіше для аналізу використовують п'ять груп коефіцієнтів:

- 1) коефіцієнти ліквідності — показують спроможність підприємства погасити поточну заборгованість;
- 2) коефіцієнти управління активами — характеризують рівень ефективності використання активів стосовно виробництва і реалізації продукції;
- 3) коефіцієнти управління кредитами — відображають фінансову стійкість підприємства;
- 4) коефіцієнти прибутковості — показують досягнутий підприємством рівень віддачі на вкладений капітал;
- 5) відносні показники ринкової вартості — відображають зв'язок між ціною акції та доходами на неї.

Необхідність і доцільність застосування аналітичних коефіцієнтів зумовлюється:

- 1) стандартністю подання вихідних даних (форми фінансової звітності);
- 2) прагненням мінімізувати вплив інфляційного чинника;
- 3) можливістю порівняння показників у часі та просторі, тобто між підприємствами однієї галузі, а за деякими показниками і за різними галузями

(наприклад, за групою показників, що свідчать про стан підприємства на ринку цінних паперів);

4) формалізацією розрахунків і можливістю застосування комп'ютерних програм;

5) можливістю визначення узагальнюючого показника фінансового стану і за цим критерієм — рейтингу підприємств. [61, с. 21-25]

Також фінансові коефіцієнти відображають інтереси різних груп користувачів фінансової інформації. Так, інтереси акціонерів представляють такі коефіцієнти: прибуток на акцію; прибуток на акцію з урахуванням конвертації; коефіцієнт ринкової вартості акцій; коефіцієнт виплат; відношення дивіденду до ринкової вартості акції; прибуток на активи; прибуток на капітал. Інтереси короткострокових кредиторів відтворює коефіцієнт поточної ліквідності; швидкий коефіцієнт поточної ліквідності; обіговості дебіторської заборгованості; обіговості товарно-матеріальних запасів, інтереси довгострокових кредиторів — коефіцієнт покриття відсоткових платежів; відношення між позиченим і власним капіталом; відношення позиченого капіталу до загальної суми активів. [113, с.198-204]

На основі фінансової звітності можна розрахувати понад 100 відносних аналітичних показників. Водночас користь кожного конкретного коефіцієнта визначається метою аналізу. Тому до здійснення аналізу необхідно з'ясувати, з погляду якого користувача він розраховується, його мету та регламентовані або рекомендовані кількісні значення показників. [61, с.21-25]

2.3. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства

В сучасних умовах розвитку світової та національної економік, що характеризується переплетінням інтересів учасників, фінансовими потрясіннями, швидкою зміною кон'юнктури ринку товарів, робіт, послуг оцінка фінансового та економічного стану підприємства є запорукою його існування, присутності на відповідному ринку, створення позитивного іміджу

та можливості забезпечення прибутковості своєї діяльності. Прийняття ефективних економічних рішень підприємством - виробником, підприємствами - партнерами та іншими учасниками ринку на сьогодні неможливе без всебічного дослідження умов і процесів господарювання. Останнє забезпечується якісним, системним, комплексним аналізом усіх показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Мета такого аналізу прогнозування подальшого розвитку підприємства, вироблення рекомендацій для прийняття продуманих і обґрунтованих рішень щодо ліквідації «вузьких місць», підвищення конкурентоспроможності та отримання максимального прибутку.

Аналіз фінансового стану підприємств - це частина загального аналізу господарської діяльності. Всі види діяльності підприємства аналізуються через призму фінансових результатів. Таким чином, економічний аналіз діяльності підприємства «не фінансовим» бути не може.

Управління підприємством у ринковій економіці характеризується певними особливостями:

1. У загальній сукупності ресурсів, що належать підприємству пріоритетними є фінансові.
2. Прийняття управлінських рішень фінансового характеру здійснюється в умовах невизначеності.
3. Внаслідок самостійності підприємств головним завданням менеджменту є пошук джерел фінансування та оптимізація інвестиційної політики.
4. Встановлюючи комерційні зв'язки з іншими контрагентами слід покладатися на власну оцінку його фінансового стану (фінансовий аналіз).

Фінансовий аналіз – це сукупність аналітичних процедур, які ґрунтуються, як правило, на загальнодоступній інформації фінансового характеру та призначені для оцінки стану й ефективності використання економічного потенціалу підприємства, а також прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації його діяльності або участі в ній.

Фінансовий аналіз базується на публічній фінансовій (бухгалтерській) звітності підприємства і являє собою процес пізнання фінансового механізму його функціонування. [96, с. 34-41]

До складу фінансового аналізу належать: аналіз майна; аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства; аналіз фінансової стійкості; аналіз абсолютних і відносних показників прибутковості аналіз фінансового стану; аналіз платоспроможності підприємства; аналіз кредитоспроможності; аналіз ефективності використання власного капіталу; економічна діагностика фінансового стану підприємства та рейтингова оцінка емітентів; аналіз ділової активності.

Найважливішим джерелом інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату є баланс. У ньому відображається наявність активів, власного капіталу і зобов'язань підприємства. Форма і порядок заповнення балансу регламентовані НП (С) БО 1 та МСБО

Баланс дає порівняльну оцінку активів, капіталу і зобов'язань на початок року і кінець звітної періоду (кварталу, півріччя, 9-ти місяців і року). Структура балансу відповідає встановленим класам рахунків.

Актив відображає залишки на рахунках 1–3 класів, пасив — залишки на рахунках 4–6 класів. Актив побудований у порядку зростання ліквідності активів (необоротні активи, оборотні активи, з них запаси, дебітори, грошові кошти), пасив — за відношенням до власності та зростання терміновості повернення капіталу (власний капітал, довгострокові залучені ресурси, поточні зобов'язання). [95, с. 94-103]

Отже, у балансі міститься інформація про активи (майно) підприємства та пасиви (джерела цього майна, що включають власний капітал та залучені кошти) на конкретну дату. Ця інформація необхідна для того, щоб установити, якими активами володіє підприємство, наскільки воно забезпечено власними і залученими джерелами. На підставі цих даних визначається фінансовий стан, рівень платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності майна підприємства.

Загальна вартість майна підприємства, що перебуває в різних формах, дорівнює валюті балансу (форма № 1, ряд. 280 = ряд. 640).

Зростання валюти балансу порівняно з попереднім періодом в цілому вважається позитивним явищем. При цьому потрібно звернути увагу за рахунок яких чинників вона зросла (збільшення власного капіталу, позикових коштів чи боргових зобов'язань тощо). Зменшення валюти балансу свідчить про деяке скорочення господарської діяльності підприємства. Тут доцільно визначити причини зменшення суми активів. Багато залежить від того, за якими саме статтями спостерігається зменшення валюти балансу.

Структуру і джерела утворення майна підприємства рекомендується аналізувати за допомогою порівняльного аналітичного балансу. Для його отримання необхідно вихідний баланс доповнити показниками структури, абсолютної та структурної динаміки вкладень (активи) і джерел коштів (пасиви) підприємства за звітний період. [95, с. 94-103]

При складанні та аналізі порівняльного балансу використовують прийоми горизонтального (визначають абсолютні та відносні зміни різних статей балансу) і вертикального (визначають питому вагу окремих статей та їх змін) аналізу. [61 с. 83-92]

Розглянемо показники характеристика фінансової стійкості компанії.

Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, що забезпечують йому незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Якщо підприємство фінансово стійке, то воно здатне реагувати на несподівані зміни ринкової кон'юнктури і не стати банкрутом. Більш того, чим вища його стабільність, тим більше переваг у нього перед іншими підприємствами тієї ж галузі економіки у залученні інвестицій і одержанні кредитів на вигідних умовах. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми зобов'язаннями перед бюджетом, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами, що сприяє зміцненню його іміджу.

Отже, фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цю ступінь незалежності можна оцінювати, за різними критеріями:

- 1) рівнем покриття матеріальних запасів стабільними джерелами фінансування;
- 2) часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування;
- 3) платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами).

Залежно від впливу факторів можна виділити такі види стійкості підприємства. Внутрішня стійкість — це загальний фінансовий стан підприємства, при якому забезпечується високий результат його функціонування. Для цього необхідно дотримуватися принципу активного регулювання на зміни, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищах. Загальна стійкість зумовлюється грошовими потоками, які забезпечують постійне перевищення надходження доходів над їхніми витратами.

Фінансова стійкість досягається постійним перевищенням доходів над витратами забезпечуючи, вільне маневрування коштів підприємства і безперебійний процес виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

У процесі аналізу основна увага звертається на внутрішню стійкість. Вона насамперед залежить від обсягу, складу і структури випуску продукції у взаємозв'язку з виробничою собівартістю, а також від складу і структури активів, правильного вибору стратегії і тактики управління ними.

Суттєвий вплив на фінансову стійкість підприємства мають засоби, які додатково мобілізуються на ринку позичкових капіталів.

До зовнішніх факторів впливу на фінансову стійкість підприємства відносять: платоспроможний попит і рівень доходів споживачів, податкову, кредитну політику держави, законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємства, зовнішньоекономічні зв'язки тощо. Фінансова стійкість

підприємства залежить від забезпеченості її засобами, витрат та джерел формування оборотних активів. [61, с. 109-127]

Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників. Найбільш узагальнюючими абсолютними показниками фінансової стійкості є відповідність або невідповідність джерел коштів для формування запасів і затрат, тобто різниця між сумою джерел коштів і сумою запасів і витрат.

Для оцінки стану запасів і витрат використовують дані групи статей «Запаси» II розділу активу балансу.

Для характеристики джерел формування запасів визначають три основних показники.

а) наявність власних обігових коштів (ВОК) – визначається як різниця між капіталом і резервами та необоротними активами. Цей показник характеризує чистий оборотний капітал. Його збільшення порівняно з попереднім періодом свідчить про подальший розвиток діяльності підприємства. У формалізованому вигляді наявність обігових коштів можна записати:

$$\text{ВОК} = \text{Сума капіталу і резервів} - \text{Поза обігові активи.} \quad (2.6)$$

б) наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД) – визначається шляхом збільшення значення попереднього показника на суму довгострокових пасивів:

$$\text{ВД} = \text{ВОК} + \text{Довгострокові зобов'язання.} \quad (2.7)$$

в) загальний розмір основних джерел формування запасів і витрат (ЗВ) визначається шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позикових коштів:

$$\text{ЗВ} = \text{ВД} + \text{короткострокові позикові кошти.} \quad (2.8)$$

Цим трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

а) надлишок або нестача власних обігових коштів (ВОК):

$$\Delta \text{ВОК} = \text{ВОК} - \text{Запаси} \quad (2.9)$$

б) надлишок (+) або нестача (–) власних та довгострокових джерел формування запасів (ВД):

$$\Delta \text{ВД} = \text{ВД} - \text{З} \quad (2.10)$$

в) надлишок (+) або нестача (–) загальної величини основних джерел формування запасів (ЗВ):

$$\Delta \text{ЗВ} = \text{ЗВ} - \text{З} \quad (2.11)$$

Виокремлення трьох показників забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансові ситуації на підприємствах за ступенем їх стійкості.

Відповідно до показника забезпечення запасів і витрат власними та позиковими коштами можна назвати такі типи фінансової стійкості підприємства:

а) абсолютна стійкість фінансового стану $S = (1;1;1)$ – для забезпечення запасів достатньо обігових коштів, платоспроможність підприємства гарантована. Більше того, її навряд чи можна розглядати як ідеальну, оскільки це означає, що керівництво компанії не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела коштів для операційної діяльності. В нинішніх умовах розвитку економіки України зустрічається доволі рідко, задається умовою:

$$\text{З} < \text{ВОК} + \text{К} \quad (2.12)$$

де К – кредити банківських установ, а також кредиторська заборгованість за товари.

б) нормальна стійкість фінансового стану підприємства $S = (0;1;1)$ – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів залучаються довгострокові кредити та позики. Гарантія платоспроможності підприємства, відповідає наступній умові:

$$\text{З} = \text{ВОК} + \text{К} \quad (2.13)$$

в) нестійкий фінансовий стан $S = (0;0;1)$ – для забезпечення запасів крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів та позик залучаються

короткострокові кредити та позики. Характеризується порушеною платоспроможністю, при якій зберігається можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів і збільшення ВОК:

$$З = \text{ВОК} + К + \text{ДПФН} \quad (2.14)$$

де ДПФН – джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Відсутність фінансової стійкості вважається припустимою, якщо виконуються такі умови:

– виробничі запаси (ВЗ) і готова продукція (ГП) дорівнюють сумі короткострокових кредитів і позикових коштів (ККПК), що беруть участь у формуванні запасів, або перевищують її:

$$\text{ВЗ} + \text{ГП} > \text{ККПК} \quad (2.15)$$

– незавершене виробництво (НВ) і витрати майбутніх періодів (ВМП) дорівнюють величині власного оборотного капіталу або менші від неї:

$$\text{НВ} + \text{ВМП} < \text{ВОК} \quad (2.16)$$

У цій ситуації існує можливість відновлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

г) кризовий фінансовий стан $S = (0;0;0)$ – для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування. Підприємство знаходиться на межі банкрутства, тому що грошові кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позик:

$$З > \text{ВОК} + К \quad (2.17)$$

Ці показниками фінансової стійкості характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування.

Таким чином знаходяться три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування (Φ_i), за допомогою яких визначається трикомпонентний показник типу фінансового становища:

$$- S_i = 1, \text{ при } \Phi_i > 0, \text{ тобто } \Phi_{\text{вок}} > 0, \Phi_{\text{вд}} > 0, \Phi > 0, \Rightarrow S = (1;1;1); \quad (2.18)$$

$$- S_i = 0, \text{ при } \Phi_i < 0, \text{ тобто } \Phi_{\text{вок}} < 0, \Phi_{\text{вд}} < 0, \Phi_{\text{зв}} < 0, \Rightarrow S = (0;0;0). \quad (2.19)$$

Крім абсолютних показників оцінки фінансової стійкості підприємства застосування відносних дозволяє більш детально її оцінити. Суть коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів. Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів є найбільш поширеним. Єдиного загально визнаного підходу використання інформації для кількісного визначення фінансової стійкості та її оцінки немає. Виділяють два основних підходи до визначення фінансової стійкості, відповідно до яких диференційованою є інформаційна база аналізу.

За першого підходу при оцінці фінансового стану і фінансової стійкості підприємства орієнтуються винятково на дані Балансу про джерела фінансування, тобто на капітал. У цьому разі оцінку фінансової стійкості підприємства здійснюють тільки на основі даних пасиву балансу.

За другого підходу для оцінки фінансової стійкості підприємства аналізують взаємозв'язок між активом і пасивом Балансу, тобто простежують напрями використання коштів.

За першого підходу коефіцієнти, розраховані за даними пасиву балансу, є основними. Однак характеристика фінансової стійкості за допомогою таких показників буде не повною. Важливо не тільки знати, звідки залучено кошти, а й куди їх вкладено, яка структура вкладень.

Більш повним і з економічного погляду більш виправданим є другий підхід. Тому повну оцінку фінансової стійкості підприємства слід здійснювати з використанням як коефіцієнтів, розрахованих за даними пасиву балансу, так і коефіцієнтів, що відображують взаємозв'язок між джерелами формування коштів підприємства і структурою вкладень.

Усі відносні показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства можна умовно об'єднати в декілька груп.

а) показники структури капіталу, які характеризують фінансову незалежність від зовнішніх позикових коштів, а саме:

1) коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії) одна з найважливіших характеристик стійкості фінансового стану підприємства, його незалежності від позикових джерел. Показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії – більше 0,5. Ця величина показника дозволяє припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними коштами. Збільшення коефіцієнта автономії свідчить про зростання фінансової незалежності, підвищення гарантій погашення підприємством своїх зобов'язань. Отже, чим вище значення коефіцієнта, тим кращий фінансовий стан підприємства;

2) коефіцієнт фінансової стійкості (К) показує питому вагу в загальній вартості майна всіх джерел коштів, які підприємство може використати без втрат для кредиторів;

3) коефіцієнт фінансової залежності (Кф.с) – характеризує залежність діяльності підприємства від позикового капіталу і розраховується як відношення позикового капіталу до загального;

4) коефіцієнт фінансового ризику (фінансування) – це відношення позикового капіталу до власного. Цей показник свідчить про фінансову незалежність підприємства від залучення позикових коштів, показує скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 дол.

Оптимальне значення цього коефіцієнту знаходиться в межах від 0,3 до 0,5, критичне значення – 1, хоча деякі економісти вважають, що при високих показниках оборотності оборотних коштів воно може перевищувати одиницю без істотних наслідків для ринкової стійкості.

б) показники, що характеризують стан оборотних коштів:

1) коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу (К), що розраховується як відношення власного оборотного капіталу до загальної суми власного капіталу. Рекомендоване значення коефіцієнта становить 0,5, проте його розмір в значній мірі залежить від специфіки галузі та виробництва. Так у

фондомістких виробництвах він буде нижчим, аніж у матеріаломістких, оскільки в таких виробництвах знана частка інвестується в основні фонди;

2) коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами (К). Рівень цього коефіцієнта оцінюється залежно від того, в якому стані матеріальні запаси. Якщо підприємство має запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів, які значною мірою перевищують нормальні потреби виробництва, то власний оборотний капітал не може покрити їх повністю. У цьому разі коефіцієнт буде менший від одиниці. Якщо ж підприємство відчуває нестачу виробничих запасів для здійснення нормального виробничого процесу, коефіцієнт буде вищий за одиницю.

в) показники, які характеризують стан основних засобів: Окрему групу показників, які також характеризують фінансову стійкість підприємства, становлять:

1) коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (К) – це відношення валового прибутку підприємства до валюти балансу. Він дає можливість визначити, за який період часу прибуток, отриманий підприємством, може компенсувати вартість майна.

2) коефіцієнт ефективності власного капіталу (К), становить інтерес для власників підприємств, оскільки дає узагальнюючу оцінку ефективності вкладень коштів у дане підприємство. Наведені вище показники дозволяють з певним ступенем об'єктивності оцінити фінансовий стан підприємства. При цьому фінансовий стан вважається незадовільним, якщо значення коефіцієнтів нижче або вище нормативних (рекомендованих) значень (в залежності від показника).

Одним із способів оцінки фінансової стійкості є інтегральний підхід, який дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості. Його можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли господарські зв'язки підприємства, що існували раніше, порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків з партнерами, зацікавленими у достатній фінансовій стійкості.

Показники фінансової стійкості за цього підходу характеризують стан і структуру активів підприємства та забезпеченість їх джерелами покриття.

Цей підхід цікавий тим, що на відміну від усіх охарактеризованих вище, у процесі його здійснення кожний з показників розглядається у взаємозв'язку з іншими показниками. Крім того, для загальної оцінки фінансового стану за цим підходом використовують узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства:

Отже, велика кількість підходів до визначення фінансової стійкості підприємства свідчить про багатогранність цього поняття.

Фінансова стійкість – це спроможність підприємства забезпечувати пропорційний розвиток при збереженні достатнього рівня плато- та кредитоспроможності.

У зв'язку з цим вважаємо цікавим дослідження, яке ґрунтується на інтегрованому поєднанні двох підходів:

– з використанням узагальнюючого показника зміни фінансової стійкості підприємства (Фс), що дає змогу оцінити загальну динаміку фінансового стану та зміни фінансової стійкості підприємства протягом певного періоду часу;

– підходу, в основні якого покладено виділення чотирьох типів поточної фінансової стійкості (абсолютна та нормальна фінансова стійкість, нестійкий і кризовий фінансовий стан підприємства).

За допомогою такого підходу можна визначити, до якого саме типу належать певні підприємства, а також зробити прогностичні розрахунки щодо перспектив розвитку підприємств у разі зміни фінансової стійкості.

Таким чином варто зазначити, що оцінка фінансової стійкості не повинна вестись тільки по запропонованим методикам. Багато залежить від галузі, ринкової ситуації та репутації підприємства (не платежів, порушення фінансової дисципліни). Загальною вимогою з боку кредиторів є обережність стосовно збільшення частки позикового капіталу підприємств; вони віддають перевагу тим, у кого велика частка власного капіталу. Власники підприємства, навпаки, схильні підвищувати частку позикових коштів, але в межах

припустимого ризику, щоб не втратити фінансової стійкості. Для цього доцільно також проводити аналіз впливу фінансового важеля на рентабельність власного капіталу підприємства.

Наступними показниками які дають оцінку фінансовому становищу компанії є ліквідність та платоспроможність.

В практичній діяльності розрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу і ліквідність підприємства.

Під ліквідністю активів розуміють здатність їх до трансформації у грошові кошти, а ступінь ліквідності активів визначається проміжком часу, необхідним для перетворення їх у грошову форму. Чим менше потрібно часу для інкасації певного активу, тим вища буде його ліквідність.

Ліквідність балансу — це можливість суб'єкта господарювання перетворити активи в готівку і погасити свої платіжні зобов'язання. Відмінність цього поняття від ліквідності активів полягає в тому, що ліквідність балансу відображає ступінь погодженості обсягів і ліквідності активів з сумами та термінами погашення зобов'язань, а ліквідність активів визначається без відношення до пасиву балансу.

Ліквідність підприємства — це більш загальне поняття, ніж ліквідність балансу. Остання передбачає пошук платіжних засобів тільки за рахунок внутрішніх джерел, тобто реалізації активів. Підприємство може залучати позикові кошти зі сторони, якщо вони має досить високий рівень інвестиційної привабливості. Тому, оцінюючи ліквідність підприємства, необхідно враховувати його фінансову стійкість, тобто здатність позичати кошти з різних джерел, збільшувати акціонерний капітал, реалізувати активи, швидко реагувати на кон'юнктуру ринку тощо. [61, с. 94]

Аналіз ліквідності компанії включає вивчення відносини між поточними активами і поточними зобов'язаннями, щоб визначити, чи компанія може виконати свої зобов'язання за поточними зобов'язаннями в короткостроковому періоді. Платоспроможність являє собою здатність компанії оплатити свої

борги в довгостроковому періоді та чи є ця можливість обтяжливою у майбутньому.

Багато компаній, які оголошують себе банкрутами дістатися до точки, де вони не мають достатнього грошового потоку та відсутня можливість реструктуризацію боргу. Аналіз ліквідності та платоспроможності являє собою бачення інвесторів, кредиторів, засновників та інших зацікавлених осіб фінансової звітності компанії, тобто вони хочуть знати, чи компанія зможе погасити відсотки і основну суму боргу. Саме тому управління грошовими потоками та оборотним капіталом є надзвичайно важливими.

Розрахунок і аналіз ліквідності компанії здійснюється за допомогою системи коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан компанії, її здатність генерувати достатню готівку для виплат. Дані, на яких підставі яких роблять розрахунків коефіцієнтів ліквідності можуть бути знайдені в компонентах фінансової звітності: баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про рух грошових коштів та примітки. [2, с.71-121]

Як правило, ліквідність компанії оцінюється шляхом порівняння вартості поточних активів з величиною поточних зобов'язань (на короткий термін). Оборотні активи представлені грошовими коштами та іншими активами, які, як очікується, будуть реалізовані або використані протягом одного року (або нормального операційного циклу компанії, якщо більше, ніж один рік). Категорія Оборотні активи включає в себе: запаси, дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладення, грошові кошти та еквіваленти грошових коштів, а також витрати майбутніх періодів. Якщо поточні активи включають в себе елементи, які мають свій життєвий цикл, який більше, ніж дванадцять місяців, суми, які призначені на наступний фінансовий рік, вони повинні бути розкриті у примітках. Короткострокові інвестиції повинні бути представлені як поточні активи, тільки якщо вони будуть продані менш ніж за дванадцять місяців. Поточні зобов'язання є зобов'язаннями як очікується, будуть задоволені протягом відносно короткого періоду часу, зазвичай на один рік. Як правило, до них відносяться: кредиторська заборгованість, короткострокові кредити

(включаючи банківські овердрафти і всі інші процентні короткострокові борги), нараховані платежі, відсотки, поточний податок і дивіденди через.

Коефіцієнти ліквідності, як і будь-які інші співвідношення, які використовують у фінансовому аналізі, не являються абсолютними значеннями. Вони повинні бути розраховані і інтерпретовані протягом більш тривалого періоду часу (який повинен дозволити спостерігати за змінами та тенденціями до аналізованої організації) або повинні аналізуватись шляхом порівняння за допомогою різних суб'єктів. Аналізуючи тенденції з плином часу для певної компанії або за зіставленням між різними компаніями часто буває корисним.[27, с. 49]

а) Коефіцієнт поточної ліквідності

Найбільш часто використовуваний показник ліквідності Коефіцієнт поточної ліквідності, який розраховується наступним чином:

$$\text{Коефіцієнт поточної ліквідності} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}} \quad (2.20)$$

Це дозволяє:

1. Оцінити поточні зобов'язань. Чим вища сума поточних активів до поточних зобов'язань – тим більше впевненості, що поточні зобов'язання будуть сплачені;
2. Коефіцієнт поточної ліквідності показує запас міцності для покриття збитків від безготівкових операцій з активами (утилізації або ліквідації їх).
3. Оцінити резерв ліквідних коштів. Коефіцієнт поточної ліквідності має відношення як міра запасу міцності проти невизначеності і випадкових збурень на рух грошових коштів компанії. Невизначеності і потрясіння, такі як страйки та позапланові втрати, можуть тимчасово і несподівано погіршити грошові потоки.

Коефіцієнт поточної ліквідності оцінюється як сприятливий, якщо він має значення для всього блоку, що лежить між 2 і 2,5. [37, с. 89]

Чим вище співвідношення, тим більше захист від нестач ліквідності, які можуть бути викликані зборів виплат. Але поточний коефіцієнт набагато вище, ніж 2 може сигналізувати неефективне використання ресурсів.

Переваги коефіцієнта поточної ліквідності є: простота його обчислення, доступності своїх даних, його зрозумілість. Але коефіцієнт поточної ліквідності також має деякі важливі недоліки, які будуть представлені в подальшому. Навіть ці недоліки не обмежують область застосування даного коефіцієнта, корисно, щоб бути відомі і використовуються при інтерпретації значення коефіцієнта поточної ліквідності. Ці недоліки:

- Він має статичний характер, вимірювання ресурсів, наявних в точці часу для задоволення поточних зобов'язань;
- Його дані також містять не грошові статті або пункти, які не допускають вхід або вихід потоків грошових коштів;
- Він не вимірює адекватність вхідних грошових потоків (що визначається за ліквідності поточних активів і кредитних політики компанії) до необхідних вихідних грошових потоків.

Крім того, при оцінці вартості коефіцієнта поточної ліквідності ми повинні взяти до уваги сферу діяльності фірми, а також еволюцію величини відношення. Потреби в готівці залежить, значним чином, від специфіки діяльності. Деякі види діяльності можуть функціонувати дуже добре із співвідношенням дуже низької ліквідності. Інші - особливо ті, що з довгим циклом виробництва - як правило, зберігають багато грошей в акціях, і, як наслідок високі значення коефіцієнта поточної ліквідності. Співвідношення має бути проаналізовані в його еволюції, від одного періоду до іншого. Зменшення еволюція ліквідності вказує на падіння діяльності компанії.[45, с. 124-131]

б) Коефіцієнт швидкої ліквідності

Більш обмежувальний метод для обчислення ліквідності представлена коефіцієнтом швидкої ліквідності. На відміну від коефіцієнта поточної ліквідності він полягає у виключенні запасів з чисельнику обчислювальної формули. Ми отримаємо:

$$\text{Коефіцієнт швидкої ліквідності} = (\text{оборотні активи} - \text{запаси}) / \text{поточні зобов'язання} \quad (2.21)$$

Основною причиною для виключення запасів із розрахунків в тому, що їх ліквідність менш безпечна, їхнє значення та оцінка є тимчасовим явищем, та ще одна причина представлена через відсутність одноманітності в оцінці запасів. Методи оцінки можуть бути використані в дискреційних чином керівництвом компанії.[79, с. 125]

Таким чином, коефіцієнт швидкої ліквідності (також званий коефіцієнт термінової ліквідності) включає в себе ті активи, які є найбільш швидко конвертовані в грошові кошти: грошові кошти та їх еквіваленти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість. Значення співвідношення між 0,8 і 1 вважається оптимальним. За одиницю значення вказують, що запаси не фінансуються з короткострокових зобов'язань. Інформаційна цінність цього відношення ілюструється за допомогою порівняльного аналізу в часі і в порівнянні з поточним коефіцієнтом.

в) Ефективна ліквідність

Ефективна ліквідність є найбільш поширеним методом обчислення ліквідності. Він бере до уваги, в чисельнику, тільки грошові кошти, їх еквівалентів та короткострокові фінансові вкладення. Співвідношення забезпечує порівняння найбільш ліквідних поточних активів ти поточних зобов'язань.

$$\text{Ефективна ліквідність} = (\text{Грошові кошти} + \text{Грошові еквіваленти} + \text{Короткострокові фінансові вкладення}) / \text{поточні зобов'язання} \quad (2.22)$$

Значення коефіцієнта не повинно бути менше, ніж 0,2 - 0,3. Занадто високі значення вказують, в більшості випадків, неефективне використання наявних ресурсів (за винятком ситуації, представлені вище, коли компанія зберігає грошові кошти в нормальній вартості, для того, щоб придбати необоротні активи). Мале значення коефіцієнта безпосередньої ліквідності не обов'язково являє собою сигнал тривоги, якщо компанія володіє інші оборотні активи, з високим ступенем ліквідності. [84, с. 178]

У спеціальній літературі ми також можемо знайти інший коефіцієнт ліквідності, який порівнює дуже ліквідні активи серед поточних активів:

$$\text{Негайне ставлення} = (\text{Грошові кошти} + \text{Грошові еквіваленти} + \text{Короткострокові фінансові вкладення}) / \text{Оборотні активи} \quad (2.23)$$

Це співвідношення виражає ступінь ліквідності оборотних активів. Чим вищий цей коефіцієнт означає, що активи більш ліквідні.

е) Співвідношення грошових потоків

Звіт про рух грошових потоків дуже важлива складова фінансової звітності, у зв'язку з інформацією, яка в ньому міститься. Аналіз ліквідності підприємства не може уникнути розгляду цього джерело інформації.

Враховуючи той факт, що погашення зобов'язань здійснюється готівкою, порівняння поточних зобов'язань і грошовий потік від операційної діяльності стає дуже важливим. Коефіцієнт абсолютної ліквідності потоку робить таке порівняння:

$$\text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності потоку} = \text{Операційний грошовий потік} / \text{Поточні зобов'язання} \quad (2.24)$$

Недоліком представлена статичності коефіцієнта поточної ліквідності усувається цього обчислювального алгоритму. У чисельнику відносини, поточні активи замінюються динамічної змінної, а саме рухом коштів від операційної діяльності. Це грошовий потік виражає міру, в якій основна діяльність компанії, в якій достатньо ліквідності для виконання зобов'язань, без урахування зовнішніх фінансових джерел.

Розглянемо показники ділової активності та ефективності функціонування підприємства які можна визначити на основі фінансової звітності.

Економічне зростання підприємства характеризується збільшенням обсягу його фінансово-господарської діяльності. Приріст обсягу випуску і реалізації продукції залежить від зростання його майна (активів). [23, с.18-27]

Приплив ресурсів може бути забезпечений за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування. До внутрішніх джерел належить прибуток,

спрямований на розвиток виробництва (реінвестований прибуток) і нарахована амортизація. Вони поповнюють власний капітал підприємства. Він може бути збільшений за рахунок зовнішніх джерел, шляхом емісії акцій. Проте їх випуск і реалізація впливають на ступінь самостійності керівництва підприємства у прийнятті управлінських рішень. Додатковий приплив фінансових ресурсів можна забезпечити завдяки залученню банківських кредитів, позик, коштів кредитора. Проте зростання позикових коштів має бути обмежене розумною межею, оскільки із збільшенням частки позикового капіталу посилюється фінансова залежність від кредиторів, посилюються умови кредитування, підприємство несе додаткові витрати, збільшується вірогідність банкрутства. Тому темпи економічного розвитку підприємства визначаються в першу чергу темпами збільшення реінвестованих власних коштів.[1, с. 64-82]

Результативність і економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється не тільки абсолютними, але і відносними показниками, до числа яких входить система показників рентабельності.

У широкому сенсі поняття «рентабельність» означає доходність, прибутковість. Підприємство вважається рентабельним, якщо результати від реалізації продукції покривають витрати виробництва (обороту) і, крім того, утворюють суму прибутку, достатню для нормального його функціонування.

Оцінюючи динаміку основних показників, необхідно зіставити темпи їх зміни. Оптимальним вважається таке співвідношення:

$$ТРБ > TN > ТВ > 100\% \quad (2.25)$$

де ТРБ, TN, ТВ — відповідно темпи зміни суми прибутку, обсягу реалізації, вартості майна (активів).

Це співвідношення означає, що:

1. Прибуток збільшується вищими темпами, ніж обсяг продажів продукції, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва і обороту.
2. Обсяг реалізації зростає вищими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються ефективніше.

3. Економічний потенціал підприємства зростає порівняно з попереднім періодом. Розглянуте співвідношення у світовій практиці отримало назву «Золоте правило економіки підприємства». Проте в практичній діяльності підприємства досить часто відступають від цього правила. До причин виникнення відхилень відносять: додаток капіталу у сфері освоєння нових технологій виробництва, модернізацію і реконструкцію діючих підприємств. Раціональність і повноту використання функціонуючих основних виробничих фондів характеризує економічний ефект, отриманий за певний період у вигляді відповідного обсягу і якості продукції. Показником, що відображає випуск продукції з меншою кількістю фондів, є загальна фондоддача виробничих фондів, або їх оборотність. Його обрахування можна проводити або за вартістю реалізованої продукції, або за її собівартістю. Зворотним цьому показнику є показник загальної фондомісткості продукції. [78, с.237-249]

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється передусім у швидкості обороту його засобів. Аналіз її полягає у досліджуванні рівнів і динаміки фінансових коефіцієнтів оборотності, які є відносними показниками фін – х результатів діяльності господарюючого суб'єкта. Загальна оборотність усіх засобів складається з часткових показників оборотності окремих елементів цих засобів. Розглянемо показники, що характеризують ділову активність:

1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу ($K_{оз}$) – це відношення виручки від реалізації (ВР) до середньої вартості загального капіталу за певний період ($Зк$)

$$K_{оз} = ВР/Зк \quad . \quad (2.26)$$

2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів ($K_{ом}$) – відношення виручки від реалізації до середньої за період величини мобільних засобів (запаси, грошові кошти, розрахунки і інші оборотні активи) по балансу (МК)

$$K_{ом} = ВР/МК \quad . \quad (2.27)$$

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів (К омз) – відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості запасів по балансу

$$K_{omz} = VP/MZ \quad (2.28)$$

4. Коефіцієнт оборотності готової продукції (Когп) – відношення виручки від реалізації до середньої за період величини готової продукції

$$K_{огп} = VP/ГП \quad (2.29)$$

5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Кодз) – відношення виручки від реалізації до середньої за період дебіторської заборгованості (ДЗ):

$$K_{одз} = VP/ДЗ \quad (2.30)$$

6. Середній термін обороту дебіторської заборгованості (тривалість періоду обороту в днях) (Тобд) – відношення календарного фонду часу за певний період (наприклад, за рік – 365 днів) до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості (Кодз)

$$T_{обд} = 365 / K_{одз} \quad (2.31)$$

7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз) – відношення виручки від реалізації до середньої за період кредитної заборгованості (КЗ)

$$K_{окз} = VP/КЗ \quad (2.32)$$

8. Середній термін обороту кредиторської заборгованості (Тобк) – відношення календарного фонду часу за певний період до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості цей самий період (Кокз)

$$T_{обк} = 365 / K_{окз} \quad (2.33)$$

9. Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів (ФПВ) – відношення виручки від реалізації до середньої за період величини необоротних активів (НОА):

$$ФПВ = VP/НОА \quad (2.34)$$

10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (Ковк) – відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу (ВК)

$$\text{Ковк} = \text{ВР/ВК} \quad (2.35)$$

Ділова активність характеризується і якісними показниками. До них можна віднести широту ринку збуту продукції на експорт, наявність продукції на експорт, репутацію підприємства (наприклад, популярність продукції або послуг підприємства у користувачів).[98, с.61-79]

Аналізуючи ділову активність, крім дослідження основних її кількісних показників, обов'язково треба аналізувати виконання планових показників, що характеризують діяльність підприємства, їхню динаміку. Особливої уваги потребує аналіз еф-ті виконання ресурсів, темпів зростання обсягу реалізації, авансованого капіталу, прибутку. При цьому темпи зростання обсягу реалізації мають перевищувати зростання авансованого капіталу, а темпи зростання капіталу. [95, с.94-103]

На основі фінансової звітності компанії можна визначати банкрутство підприємства. Банкрутство підприємства, для економіки України, є відносно новим явищем. Як показує практика, що в умовах нестабільності економіки, часто змінюваного законодавства, монетарної політики, цінової політики, дефіциту платіжного балансу ряд підприємств стає неплатоспроможними, що може призвести до їх банкрутства. Яке характеризує неспроможність задовольнити вимоги кредиторів щодо сплати за товари, роботи і послуги, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет.

Під діагностикою банкрутства підприємства розуміють використання сукупності методів економічного та фінансового аналізу для своєчасного виявлення симптомів фінансової кризи на підприємстві і оперативного регулювання на неї на початкових стадіях з метою уникнення повної фінансової неспроможності суб'єктів господарювання.

У міжнародній практиці існує два підходи до визначення схильності підприємства до банкрутства наведені у Табл.2.8.

Методи прогнозування банкрутства, засновані на використанні фінансових коефіцієнтів. Двох факторна модель є однією з найпростіших моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.[66, с.21-43]

Таблиця 2.8

Підходи до визначення схильності підприємства до банкрутства

Прогнозування за допомогою фінансових коефіцієнтів	Прогнозування за допомогою порівняльного аналізу
1. Двох факторна модель оцінки ймовірності банкрутства. 2. Оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана. 3. Модель Конана і Гольдера. 4. Модель Спрингейта. 5. Модель Р. Ліса для оцінки фінансового стану підприємства. 6. Прогнозна модель Таффлера. 7. R-модель прогнозу ризику банкрутства.	1. Методика В. В. Ковальова. 2. Метод Аргенті (А-рахунки). 3. Метод Скоуна.

Ключовим елементами двох факторної моделі є: коефіцієнт поточної ліквідності та частка позикових коштів, від яких залежить ймовірність банкрутства підприємства. Ці показники помножують на вагомому значення коефіцієнтів, знайдені емпіричним шляхом (Для підприємств США: коефіцієнт поточної ліквідності (K_n): $-1,0736$; питома вага позикових коштів в пасивах підприємства (K_z): $+ 0,0579$; постійна величина: $-0,3877$) і результати потім складаються з деякою постійною величиною, отриманою тим же дослідно-статистичним способом. Звідси формула для розрахунку Z матиме наступний вигляд:

$$Z = -0,3877 - 1,0736K_n + 0,0579K_z \quad (2.36)$$

Якщо результат Z від'ємне значення, то ймовірність банкрутства невелика, і навпаки додатне значення Z вказує на високу ймовірність банкрутства.

Для того, щоб отримати більш точний прогноз, американська практика рекомендує брати до уваги рівень і тенденцію зміни рентабельності продукції, даний показник істотно впливає на фінансову стійкість підприємства. Це дає можливість одночасно порівнювати показник Z і рівень рентабельності продажу продукції. Якщо показник ймовірності банкрутства знаходиться в безпечних межах і рівень рентабельності продукції високий, то ймовірність банкрутства незначна.

Водночас потрібно зазначити, що дана модель розроблена для підприємств США. Внаслідок цього вищенаведена модель потребує коригування числових значень, для підприємств інших країн, оскільки можуть допускатися вагомні відхилення прогнозу від реальності.

Найбільш використовуваною є оцінка ймовірності банкрутства підприємства на основі моделі побудованої Е. Альтманом (п'яти факторна модель Альтмана) за даними збанкрутілих підприємств США.

Коефіцієнт Z обчислюється як:

$$Z\text{-рахунок} = -0,717 k_1 + 0,847 k_2 + 3,107 k_3 + 0,42 k_4 + 0,995 k_5 \quad (2.37)$$

де k_1 — відношення оборотного капіталу до суми активів;

k_2 — відношення чистого прибутку до суми активів;

k_3 — відношення прибутку від реалізації до суми активів;

k_4 — відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості;

k_5 — відношення виручки від реалізації до суми активів.

В залежності від значення « Z -рахунку» дається оцінка можливості банкрутства підприємства.

Варто відзначити, що розрахунок даних коефіцієнтів регресії у моделі Е. Альтмана здійснено за результатами діяльності підприємств, що функціонували в іншому ринковому середовищі. У зв'язку з цим для діагностики національних компаній вони можуть бути використані лише в комплексному фінансовому аналізі як допоміжний показник.

Нормативні значення « Z -рахунку» для п'яти факторної моделі Е.Альтмана наведені у Таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

**Визначення ймовірності настання банкрутства підприємства по Z —
рахунку Альтмана**

Значення Z рахунку	Можливість настання банкрутства
$Z \leq 1,8$	Дуже висока ймовірність
$1,8 < Z \leq 2,7$	Середня ймовірність
$2,7 < Z \leq 2,9$	Низька ймовірність
$Z < 2,9$	Дуже низька ймовірність

Також у зарубіжних країнах поширена практика щодо використання інших моделей, які розроблені методом кореляційного аналізу на основі статистичної вибірки. Розглянемо деякі із них. [73, с. 41-42]

Показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера:

$$Z = 0,16 x_1 - 0,22 x_2 + 0,87 x_3 + 0,10 x_4 - 0,24 x_5. \quad (2.38)$$

де x_1 — відношення суми дебіторської заборгованості та грошових коштів до вартості активів підприємства;

x_2 — відношення постійного капіталу до загальної вартості пасивів підприємства;

x_3 — відношення фінансових витрат підприємства до виручки від реалізації продукції;

x_4 — відношення витрат на персонал до доданої вартості, яку він виробляє;

x_5 — відношення валового прибутку підприємства до залученого капіталу.

Дана модель дає змогу оцінювати ступінь ймовірності затримки платежів для різних значень Z .

Модель Спрингейта передбачає розрахунок інтегрального показника, за допомогою якого дається оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом:

$$Z = 1,03 x_1 - 3,07 x_2 + 0,66 x_3 + 0,4 x_4 \quad (2.39)$$

де x_1 — відношення суми робочого капіталу до вартості активів;

x_2 — відношення суми прибутку до загальної вартості активів;

x_3 — відношення суми прибутку (до сплати податків) до короткострокової заборгованості підприємства;

x_4 — відношення обсягу продажу до загальної вартості активів підприємства.

При значенні показника Z менш ніж 0,862, підприємство з ймовірністю 92 % може бути віднесене до категорії потенційних банкрутів.

У Моделі Р. Ліса передбачено оцінку ймовірності банкрутства компанії на основі чотири факторної моделі Z показника:

$$Z = 0,063 x_1 - 0,092 x_2 + 0,057 x_3 + 0,001x_4 \quad (2.40)$$

де x_1 — відношення суми оборотного капіталу до вартості активів;

x_2 — відношення суми операційного прибутку до загальної вартості активів компанії;

x_3 — відношення суми нерозподіленого прибутку підприємства до вартості активів;

x_4 — відношення власного капіталу до позикового капіталу.

Якщо $Z < 0,037$ — підприємству загрожує банкрутство.

Модель прогнозування банкрутства Таффлера також містить в своїй основі чотири факторну модель, вона має вигляд:

$$Z = 0,53 x_1 - 0,13 x_2 + 0,18 x_3 + 0,16x_4, \quad (2.41)$$

де x_1 — відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань;

x_2 — відношення суми оборотних активів до загальної вартості зобов'язань підприємства;

x_3 — відношення короткострокових зобов'язань компанії до загальної вартості активів;

x_4 — відношення виручки від реалізації продукції підприємства до загальної вартості його активів.

Якщо значення Z - рахунку більше ніж 0,3 — підприємство має перспективу збереження стабільного фінансового стану, при Z - рахунку $< 0,2$ — існує ймовірність банкрутства.

R-модель прогнозу ризику банкрутства запропонована вченими Іркутської державної економічної академії. Модель має наступний вигляд:

$$R = 8,38 K1 + K2 + 0,054 K3 + 0,63 K4 \quad (2.42)$$

де $K1$ — відношення оборотного капіталу до вартості активів;

$K2$ — відношення чистого прибутку до власного капіталу підприємства;

$K3$ — відношення виручки від реалізації до загально вартості активів;

$K4$ — відношення чистого прибутку до інтегральних витрат.

Дана модель містить у собі простий механізм її розробки, всі основні етапи розрахунків прості і можуть бути детально пояснені та обґрунтовані. Для проведення більш точної оцінки схильності підприємства до банкрутства слід розробити та користуватися галузевими коефіцієнтами ймовірності банкрутства. [5, с. 186-189]

Метод рейтингової оцінки фінансового стану підприємства (рейтингове число). Р.С.Сайфулін і Г.П.Кадиков запропонували використати для експрес-оцінки фінансового стану підприємства рейтингове число.

$$R = 2K_0 + 0,1 K_{пл} + 0,08K_i + 0,45K_m + K_{пр} \quad (2.43)$$

де K_0 — коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_0 \geq 0,1$);

$K_{пл}$ — коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл} \geq 2$);

K_i — інтенсивність обігу капіталу, яка характеризує обсяг реалізованої продукції, що припадає на одну грошову одиницю коштів, вкладених в діяльність підприємства ($K_i \geq 2$);

K_m — коефіцієнт менеджменту, відношення прибутку від реалізації до виручки від реалізації ($K_m \geq (n+1)/ч$, де ч облікова ставка НБУ);

$K_{пр}$ — відношення загального прибутку до власного капіталу ($K_{пр} \geq 0,2$).

Якщо значення рейтингового числа R для підприємства має значення більше 1, то підприємство у задовільному стані. Якщо значення R менше за 1, то підприємство має незадовільний фінансовий стан.

Рейтингова оцінка фінансового стану може застосовуватися для класифікації підприємств за рівнем ризику, взаємовідносин з ними банків, інвестиційних компаній, партнерів.

Методи прогнозування банкрутства, на основі порівняльного аналізу. Основна перевага даних методів у тому, що з їх допомогою можна аналізувати ті процеси, які неможливо оцінити методами одно критеріальної задачі.

Основні методики прогнозування банкрутства, заснованих на використанні порівняльного аналізу відображено в таблиці 3:

Методика аналізу В. В. Ковальова містить дворівневу систему показників. До першої групи відносяться критерії і показники, несприятливі поточні значення або динаміка зміни яких свідчить про можливі в майбутньому значні фінансові ускладнення, в тому числі й банкрутство. У другу групу входять критерії та показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний. Наведені критерії та показники повинні бути деталізовані за галузями.

Метод Аргенті (А-рахунок). Згідно з даною методикою, дослідження починається з припущень, що:

- йде процес, який веде до банкрутства;
- цей процес для свого завершення вимагає декілька років;
- процес може бути розділений на три частини (недоліки; помилки; симптоми).

При розрахунку А-рахунку конкретної компанії необхідно ставити кількість балів згідно з Аргенті, або *O* — проміжні значення не допускаються. Кожному фактору кожної стадії привласнюють певну кількість балів і розраховують агрегований показник А-рахунок.

Метод Скоуна. Цей метод базується на наступних підходах:

1. Компанії менше п'яти років?
2. Компанія працює в циклічній галузі?
3. Короткострокові зобов'язання більше оборотних активів?
4. Співвідношення позикових і власних коштів більше 100 %?

5. За останні чотири роки виручка зросла більше ніж на 50 %?
6. Резерви негативні і за абсолютною величиною перевищують вартість статутного капіталу?
7. Компанія переїжджає або має намір переїхати?
8. Чи використовує компанія «творчий» бухгалтерський облік?
9. Чи не занадто сильно збільшилися співвідношення позикових і власних коштів за минулий рік?
10. Чи не змінила компанія останнім часом банк, аудиторів, директорів?
11. Чи не перевищує сума короткострокового капіталу величину довгострокового капіталу?
12. Чи не є облік і звітність надмірно докладними або представленими в нестандартному форматі?

Якщо на більш ніж п'ять з цих питань відповідь — «так», то компанія переживає ускладнення. Якщо відповідь на більш ніж вісім питань позитивна — фінансовий стан надто важкий.

Аналіз вищенаведених методик та методів оцінки схильності до банкрутства показує, що для українських підприємств найбільш популярними є методи оцінки заснованими на аналізі фінансових коефіцієнтів.

Водночас наведені моделі прогнозування банкрутства не враховують специфіки вітчизняної економіки, вплив галузевої спеціалізації підприємства та притаманні їм форми організації бізнесу. Крім того, з періоду їх розробки суттєво змінилися макро- та мікроекономічні умови функціонування підприємств. Тому принципове значення сьогодні має розробка власних моделей прогнозування банкрутства, які б враховували наші вітчизняні реалії.

Одним із засобів передбачення банкрутства є розрахунок коефіцієнта відтворення (втрати) платоспроможності, який характеризується відношенням розрахункового коефіцієнта поточної ліквідності до його встановленого значення, рівного 2. Підставою для визнання структури балансу незадовільною, а підприємства — неплатоспроможним буде, якщо:

діяльності за допомогою прогнозування банкрутства, аналізу точки безбитковості, SWOT-аналізу (сильних і слабких місць), опитування, факторного аналізу відхилень, вартісного аналізу та інших методів фінансового контролінгу. За результатами розрахунків робиться висновок про величину впливу тих чи інших відхилень від цільових показників на діяльність підприємства.

Розглянемо показники аналізу прибутковості та рентабельності.

Рентабельність – це якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг. [61, с.266-270]

Рентабельність – не просто статистичний, розрахунковий параметр, а складний комплексний соціально-економічний критерій. На відміну від прибутку, він характеризує ефективність фінансової діяльності будь-якого конкретного економічного суб'єкта, щодо всіх інших (індивідуальних підприємств, організацій, регіонів, окремих країн і миру в цілому), незалежно від розмірів і характеру економічної діяльності. Дана якість додає рентабельності, з одного боку, форми економічної категорії, що виражає економічні відносини між економічними суб'єктами з приводу результативності використання чинників капіталу, а з іншого – характер об'єкту й інструменту фінансового менеджменту. Рентабельність безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. Однак, її не можна ототожнювати з абсолютною сумою отриманого прибутку

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. [7, с. 62-63.]

Дані фінансового аналізу організації становить інтерес тим особам, які мають намір приймати рішення про зв'язок з цією організацією (інвестувати, об'єднатись, рекомендувати його, або будь-які інші дії). Загалом, суб'єкти господарювання хочуть бути пов'язані з успішним організацій. Для компанії, успіх має багато вимірів.

Практично кожна компанія може розглядатися в розрізі видів діяльності: фінансова, інвестиційна або операційна. Компанія, що є успішним у цих трьох областях буде успішним загалом. Можна виміряти загальний успіх в трьох областях, фінансування, інвестування, і операційній діяльності, дивлячись на компоненти рентабельності власного капіталу (ROE), основний розрахунок якого:

$$ROE = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} \quad (2.48)$$

Коефіцієнт ROE може бути представлений через коефіцієнт рентабельності активів (ROA) та Фінансовий важіль наступним чином (FL):

$$ROE = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Сукупні активи}) \times (\text{Всього активи} / \text{акціонерний капітал}) = ROA \times FL \quad (2.49)$$

Коефіцієнт рентабельності активів (ROA) може бути виражений як добуток рентабельності продажу (PM) і оборотності активів (ATO), формула набуває наступного вигляду:

$$\begin{aligned} ROE &= (\text{чистий прибуток} / \text{Сукупні активи}) \times FL \\ &= (\text{Чистий прибуток} / \text{продажу}) \times (\text{продажу} / \text{активи}) \times FL \\ &= \text{Рентабельність продажу} \times \text{оборотність активів} \times FL \\ &= PM \times ATO \times FL \end{aligned} \quad (2.50)$$

В кінцевому підсумку ми бачимо, що успіх компанії (ROE), складається з трьох компонентів:

1. Рентабельність продажів (PM) – відображає операційний успіх компанії;
2. Оборотність активів (ATO) - інвестиційний успіх компанії;
3. Фінансовий важіль (FL) - успіх фінансової діяльності

Це широкі узагальнення, існують варіації щодо кожного показника. Маржинальні показники порівнюють різні статті звіту про фінансовий результат, показники оборотності активів (також зустрічається назва показники управління активами) порівнюють інформацію звіту про фінансовий результат з на баланс. Фінансовий важіль та інші показники ліквідності та коефіцієнти платоспроможності порівнюють між собою статті балансу.

З п'яти, окремо ідентифікованих показників в моделі ROE вище (ROE, ROA, PM, ATO і FL), три відносяться до прибутковості, тому що вони використовують співвідношення чистого доходу (чистого прибутку) на інше значення (статтю) фінансової звітності.

Більш глибокий аналіз ROA можливо за концепцією Бернарда, і Хілі (1997), традиційний показник ROA має суттєвий недолік, оскільки в знаменнику відображається загальна сума активів і представляє всі ресурси компанії, як кредиторів, так і власників. А, чисельник – чистий дохід (після вирахування витрат по відсотках) і, отже, представляє прибуток, доступний тільки для акціонерів. Більш внутрішньо відповідає (так як і чисельник і знаменник включають, пов'язані з боргом інформація) міра прибутковості.

$$\text{Preinterest ROA} = \text{EBILAT} / \text{Всього активів} = (\text{Чистий прибуток} + \text{процентні витрати} \times (1 - \text{ставку оподаткування})) / \text{Всього активів}. \quad (2.51)$$

Показник EBILAT – прибуток до вирахування відсотків, скоригований на ставку податків.

Додавання назад нарахованих відсотків, після сплати податків, дає значення чисельника, що в даний час являє прибуток, доступних для кредиторів або перед акціонерами. Дана модифікація виводить із знаменника активи, що фінансуються за рахунок боргу. [2, с. 33-71]

Висновки до розділу 2

На основі проведеного нами дослідження теоретико-методологічних основ та методологічних прийомів аналізу фінансової звітності компанії можна зробити наступні висновки:

1. Формам фінансової звітності властивий як логічний, так і інформаційна взаємозв'язок. Суть логічного зв'язку полягає у взаємодоповненні і взаємній кореспонденції звітних форм, їх розділів і статей. Логічні зв'язки між формами звітності доповнюються інформаційними зв'язками.

2. Класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу — ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування.

3. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити відхилення статей звітності порівняно з іншим періодом, тобто його мета дослідити зміни показників у часі з розрахунками абсолютних і відносних відхилень (темпів).

4. Вертикальний аналіз підтверджує висновки, зроблені на основі результатів горизонтального аналізу щодо погіршення якості балансу. Даний аналіз орієнтований на оцінку структури підсумкового показника з метою визначення впливу структурних змін на зміну загального показника.

5. Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає в порівнянні їх значень з базисними величинами, а також у вивченні їх динаміки за кілька років.

6. До складу фінансового аналізу належать: аналіз майна; аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства; аналіз фінансової стійкості; аналіз фінансового стану; аналіз платоспроможності підприємства; аналіз кредитоспроможності; аналіз ефективності використання власного капіталу; аналіз ділової активності.

7. Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, що забезпечують йому незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується система абсолютних і відносних показників.

8. Під ліквідністю активів розуміють здатність їх до трансформації у грошові кошти, а ступінь ліквідності активів визначається проміжком часу, необхідним для перетворення їх у грошову форму.

9. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється передусім у швидкості обороту його засобів. Аналіз її полягає у досліджуванні рівнів і динаміки фінансових коефіцієнтів оборотності, які є відносними показниками фін – х результатів діяльності господарюючого суб'єкта..

10. Під діагностикою банкрутства компанії розуміють використання сукупності методів економічного та фінансового аналізу для своєчасного виявлення симптомів фінансової кризи в компанії.

11. Рентабельність – це якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг.

РОЗДІЛ 3

Аналіз фінансової звітності компанії «Мрія Агрохолдинг»

3.1 Загальна характеристика підприємства

«Мрія Агрохолдинг» заснована 17 квітня 1992 році Іваном та Клавдією Гута. На 2014 рік «Мрія» обробляє 320 тис. гектарів родючих земель в Тернопільській, Хмельницькій, Івано-Франківській, Чернівецькій, Львівській, Волинській, Житомирській та Рівненській областях.

Компанія розпочала діяльність як селянсько-фермерське науково-виробниче господарство, отримавши в користування землі з фонду держрезерву Тернопільської області. Площа ріллі становила лише 50 гектарів.

У 1994 році компанія збільшила площу земельних ресурсів до 150 га, розпочато співпрацю з американськими фахівцями для отримання першого міжнародного досвіду ведення сільського господарства.

З 1995 року компанія впроваджує передові технології для вирощування картоплі, в цьому ж році проводиться модернізація потужностей для зберігання картоплі, розташованих у с. Васильківці, поступово всі картоплесховища обладнують системами обліку температури та вологості, а також сортувальними лініями.

Починаючи з 1996 року компанія інвестує у сучасну сільськогосподарську техніку, в цьому році була придбана перша техніка виробництва компанії John Deere та Grimme.

1997-1998 роки: Земельні ресурси «Мрії» становлять більше 1000 га. Компанія приділяє увагу розвитку інфраструктури, у с. Васильківці будується перший елеватор потужністю 3500 тонн.

1998-1999 роки: Розпочато стратегічне партнерство з компанією «Українська Мова» (пізніше придбана компанією Mondelez Україна) для постачання чіпсової картоплі, та укладена угода з Славутським солодовим

заводом (з 2003 року є частиною Soufflet) на постачання високоякісного ячменю для виробництва солоду.

2001 рік: Компанія створює власну школу агрономів для професійного розвитку співробітників та обміну досвідом з міжнародними фахівцями. Створюється власний транспортний парк з потужними великогабаритними машинами виробництва провідних світових виробників.

2002-2006 рік: Посилено управління за рахунок приходу в компанію синів засновників «Мрії» Андрія та Миколи Гути. Розпочинається будівництво другого елеватора в місті Гусятин, земельні ресурси компанії збільшуються до 10000 га. Розпочато довгострокове партнерство з провідною сільськогосподарською консалтинговою компанією Європи - Velcourt.

2007 рік: Земельний банк компанії становить 91 000 га.

У 2008 році «Мрія» збільшує земельні ресурси до 150 000 га. Подальше збільшення потужностей Гусятинського елеватора до 77 000 тон. Компанія проводить приватне розміщення акцій на Франкфуртській фондовій біржі, продаж 20% акцій.

У 2009 році компанія завершує перший етап будівництва елеватора потужністю зберігання 60 000 тон. Запущено потужності з виробництва та обробки насіння з продуктивністю – 300 тон на день. Земельні ресурси збільшено до 201000 га.

2010 рік: «Мрія» отримує кредит від IFC. Вводиться система GPS-моніторингу техніки. Будується потужний комплекс для зберігання картоплі.

У 2011 році компанія збільшує земельний банк до 240 000 гектарів. Випускає Єврооблігації на \$250 мільйонів. Відкриває «Українську Аграрну Школу» - освітній центр для навчання майбутніх агрономів кращим міжнародним агростандартам та набуття практичного досвіду на сучасних виробничих потужностях провідної агрокомпанії України, «Мрії Агрохолдинг».

2012 рік: Потужності для зберігання збільшують : 820 000 тон для зерна та олійних культур та до 116 000 тон для зберігання картоплі. Завершується

будівництво нових крохмальних заводів. Земельний банк становить 298 000 гектарів.

У 2013 році Мрія розміщує на ринку цінних паперів євробонди вартістю 400 млн. доларів із терміном погашення у 2018 році. Вдосконалюються виробничі технології та вводяться інноваційні бізнес-процеси.[77]

2014 рік: Один із найбільших сільгоспвиробників у країні агрохолдинг «Мрія» допустив технічний дефолт. У п'ятницю, 1 серпня, компанія повідомила власникам своїх паперів на суму 400 млн. доларів про фінансові труднощі, які не дозволяють їй здійснити виплати за поточними зобов'язаннями. Група не виконала відсоткових та амортизаційних платежів за деякими зі своїх боргових зобов'язань і перебуває в активних дискусіях із відповідними кредиторами. Переговори йдуть безперервно», – впливає з повідомлення компанії на Ірландській фондовій біржі (ISE). [38]

Станом на 2014 рік до складу Мрія Агрохолдинг входить більше 170 дочірніх компаній, далі наведено перелік найбільших із них: ТОВ «Мрія Центр», ТОВ «Мрія Лізинг», ТОВ «Мрія Поділля», ТОВ «Мрія-Підгайці», ТОВ «Мрія Глибоччини», ТОВ «Мрія Карпат», ТОВ «Мрія Чемерівці», ТОВ «Мрія Буковина», ТОВ «Мірум Менеджмент», ТОВ «ЕлАгріДеренівка», ТОВ «ЕлАгріКозова», ТОВ «Картопляний Дім».

Стратегія компанії направлена у таких напрямках: розширення виробництва, зміцнення вертикальної інтеграції і вдосконалення ефективної моделі бізнесу за рахунок накопичення унікального досвіду та впровадження новітніх інноваційних технологій.

Агрохолдинг займається широким спектром діяльності: від виробництва насіння до продажу готової продукції. Операційна система функціонування підприємства складається із 9 підсистем, які зображені у Додатку Г.

Детальніше про них:

1. Планування: ефективний план посівів, чергування культур, що базується на дослідженнях, використанні GPS-картування земель із

зазначенням історії посівів, якості землі та технології обробітку, дозволяють перетворювати на переваги: характеристику ґрунту, диверсифікацію рослин, використання різних видів добрив, ринковий попит і витрати на сировину.

2. Виробництво насіння: включає підготовку та виробництво насіння на власно побудованому насінневому заводі, який дозволяє компанії самостійно отримувати насіння найвищої якості. Продуктивність заводу становить 300 тон на добу.

3. Обробіток землі: залежно від типу ґрунту, його якості та стану культури, яку висаджують, а також залежно від кліматичних умов, «Мрія» використовує різні види обробітку ґрунту: технологію нульового обробітку, мінімального обробітку та традиційний обробіток ґрунту.

4. Посів: масштаб земельних ресурсів дозволяє використовувати потужні і великі сільськогосподарські машини. Для проведення посівних робіт компанія використовує сучасні 18 та 36-рядні сівалки провідних світових виробників.

5. Догляд за врожаєм: «Мрія» автоматизувала всі процеси обробки, що дозволяє підвищити рентабельність та підтримувати стандарти якості продукції. Для роботи підбирає найкраще обладнання: наприклад, навісну техніку для розпилення — 36-метрові оприскувачі виробництва «John Deere».

6. Збір врожаю: Власний парк сучасного сільськогосподарського обладнання і транспортних засобів гарантує надійність і ефективність проведення всіх сільськогосподарських робіт, що особливо важливо в період збору урожаю. Компанія використовує комбайни «Claas», «John Deere» та власний парк автотранспорту, що складається з потужних вантажівок «DAF», «MAN», «Renault». Для збору картоплі використовуються картоплекопалки «Grimme», для цукрового буряку — комбайни «Holmer».

7. Зберігання: Для сушіння, очищення та зберігання врожаю компанія використовує сучасні елеватори, зерносховища, склади для зберігання картоплі та насінневого матеріалу. Зерносховища та потужності складів агрохолдингу

рівномірно розташовані на території всіх земель, які обробляються. Загальна потужність складає 1 231 тис. тон.

8. Продажі: За роки існування компанії були побудували міцні стосунки з роздрібними клієнтами та оптовими трейдерами по всьому світу. Завдяки контролю усього виробничого ланцюга та логістичним потужностям компанія приносить додану вартість своїм партнерам у вигляді великих обсягів продукції з стабільною якістю точно в час у призначене місце.

9. Підтримка: Спеціальна команда контролює переміщення всіх сільськогосподарських машин 24 години на добу і координує роботу механіків та операторів техніки. Використання GPS в сільгосптехніці забезпечує контроль дотримання технології (якість обробки землі, внесення добрив, якість посівних робіт тощо). [77]

Організаційна структура холдингу є досить розгалуженою, оскільки включає в себе багато департаментів та відділів. Організаційна структура Мрія Агрохолдинг зображено Додатку Г.

Компанія у своїй діяльності використовує дивізіональну організаційну структуру, це пов'язано із активним розширенням земельного фонду та з диверсифікацією виробництва. Це дозволяє надавати широкі повноваження всім підрозділам підприємства, одночасно залишаючи за топ-менеджментом право жорсткого контролю за здійсненням загальнокорпоративної стратегії та використання інвестицій, тобто діє фактичне поєднання централізованої координації з децентралізованим управлінням. Загалом на підприємстві виділяють наступні напрямки: операційні сервіси, механізація, зберігання, корпоративні сервіси, управління персоналом та фінанси за кожним з яких закріплений головний менеджер. Також є три відгалужені підрозділи, які безпосередньо підзвітні директору, а саме : безпека, тваринництво та охорона.

Корпоративна культура підприємства – один із факторів його конкурентоздатності. У сучасному світі, коли практично кожне підприємство стає підприємством обслуговування, усе більшою мірою на перше місце серед факторів конкурентоздатності виходить корпоративна культура підприємства.

Керівництво створює сприятливі умови для ефективної роботи та заохочує ініціативу і сумлінну працю всіх співробітників команди. Компанія будує свою діяльність на принципах визнання верховенства права в усіх областях суспільно-економічного життя. В основі взаємин між компанією та працівниками лежать принципи дотримання прав людини та гідності, створення рівних можливостей для співробітників.

Для складання звітності компанія використовує Міжнародні стандарти складання фінансової звітності (IFRS). Звітність компанії підтверджена позитивним аудиторським висновком, Додаток Д та Ж. Звітність компанії «Мрія Агрохолдинг» наведена у Додатках К-Р.[77]

3.2 Аналіз майнового стану підприємства

Одним з основних критеріїв оцінки діяльності компанії, що має на меті одержання прибутку, є ефективне використання майна. Джерелами формування майна будь якого підприємства, незалежно від форм власності та організаційно-правових видів, є власні і позикові кошти.

Аналіз структури та динаміки складу майна дає можливість встановити розмір абсолютного і відносного приросту або зменшення всього майна підприємства та окремих його видів. Приріст (зменшення) активу свідчить про розширення (звуження) діяльності підприємства.

Основними джерелами інформаційного забезпечення фінансового аналізу майнового стану компанії є Баланс підприємства та примітки до фінансової звітності.

Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

Основні питання, які необхідно з'ясувати при аналізі майна підприємства:

1. Загальна оцінка структури майна.
2. Аналіз виробничого потенціалу, перш за все, основних засобів.

3. Аналіз складу і динаміки оборотних коштів.
4. Аналіз джерел майна і наявності власних оборотних коштів.
5. Аналіз основних коефіцієнтів, що характеризують майновий стан підприємства.

Аналіз майнового стану здійснювався на основі агрегованого балансу та структури і динаміки оборотних активів (Додаток Т), за допомогою методів вертикального і горизонтального аналізу, а також метод фінансових коефіцієнтів.

В ході дослідження майнового стану компанії були вивчені та детально проаналізовані фінансові показники, що характеризують структуру активів та джерела їх утворення, співвідношення коштів між сферою виробництва та сферою обігу, ефективність управління активами та інші.

Читання Балансу, як правило починають із з'ясування зміни величини Балансу за звітний період часу. Для цього підсумок балансу компанії «Мрія Агрохолдинг» на початок періоду (1 338 322 тис. дол.), порівнюють з підсумком Балансу на кінець періоду (1 755 458 тис. дол.), тобто $1\,755\,458,0 - 1\,338\,322 \text{ тис. дол.} = 417\,136 \text{ тис. дол.}$ таке порівняння дозволяє визначити загальні напрямки руху Балансу, в даному випадку за 2013 рік відбулося збільшення підсумку Балансу компанії «Мрія Агрохолдинг» на

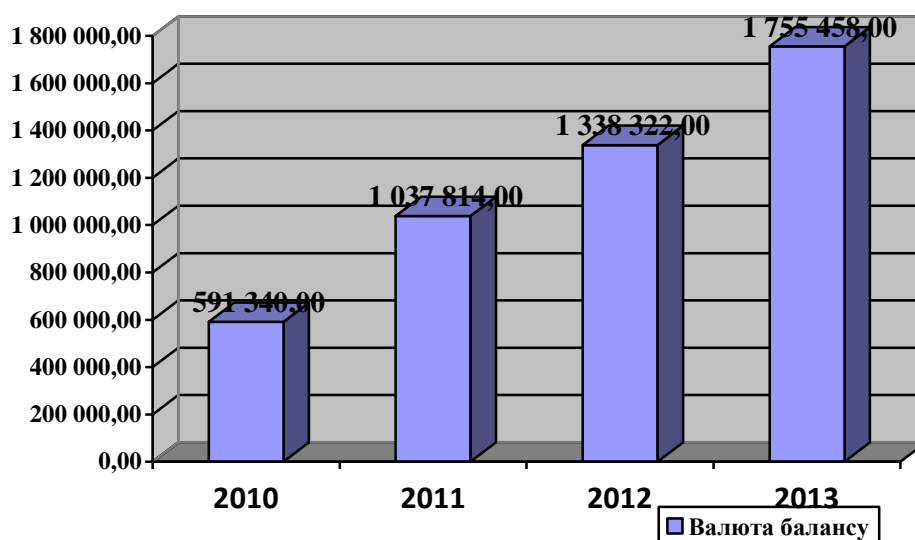

Рис. 3.1. Динаміка валюти балансу 2010- 2013 роки (тис. дол.)

417 136 тис. дол., яке оцінюється позитивно. З аналізу балансу чітко прослідковується щорічне зростання валюти балансу (рис.3.1) Щоб встановити, який вплив на створення фінансового стану «Мрія Агрохолдинг» здійснили внутрішні і зовнішні умови діяльності підприємства необхідно провести аналіз активу і пасиву Балансу.

Здійснення аналізу активу Балансу за даними компанії «Мрія Агрохолдинг» можна представити у вигляді Таблиці 3.1.

З даних таблиці можна зробити висновок, що загальна вартість майна компанії «Мрія Агрохолдинг» станом на 1 січня 2014 року зросла на 417 136,00 тис.дол. (31,17%), дана сума є реальним приростом майна підприємства, оскільки по не проводилась переоцінка основних засобів.

На приріст вартості майна підприємства вплинув ріст вартості оборотних активів на 193 491 тис. дол., це свідчить про мобілізацію капіталу. В структурі майна підприємства питома вага оборотних активів становить 38,77 %, в той час, як вартість необоротних активів зросла на 223 645 тис. дол. і в структурі майна підприємства займає 61,23 %.

Ріст оборотних активів відбувся за рахунок росту запасів (+35,47%) на 44 912 тис. дол., поточних біологічних активів (+7,88%) на 14 555 тис. дол. дебіторської заборгованості (82,2%) на 38 415 тис. дол., що є негативною тенденцією.

Хоча в цілому спостерігається ріст майна групи компаній «Мрія Агрохолдинг», поліпшення його структури, мобілізація коштів, однак відбувається відволікання частини активів на кредитування споживачів товарів, робіт і послуг та інших дебіторів, що призводить до вилучення частини, оборотних активів з обороту та росту товарних позик для споживачів продукції.

Надаючи кредити споживачам змушене залучати грошові кошти зі сторони для своїх потреб. Це призводить до збільшення кредиторської заборгованості. У зв'язку з тим необхідно компанії «Мрія Агрохолдинг» зменшити продаж товарів у кредит шляхом вибору більш платоспроможних клієнтів.

Таблиця 3.1

Аналіз структури активів компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2013 рік

№ п/п	Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне
1	Всього активів, Вт.ч.:	1338322	1 755 458,00	417 136,00	31,17
2	Необоротні активи	851 292,00	1 074 937,00	223 645,00	26,27
	- в % до вартості активів	63,61	61,23	-2,37	-
3	Оборотні активи, тис.дол.	487 030,00	680 521,00	193 491,00	39,73
	в % до вартості активів	36,39	38,77	2,37	-
4	Поточні біологічні активи	184822	199377	14555	7,88
	- в % до вартості оборотних активів	37,95	29,30	-8,65	-
5	Грошові кошти та їх еквіваленти	2030	7726	5696	280,59
	- в % до вартості оборотних активів	0,42	1,14	0,72	-
6	Запаси	126 616,00	171 528,00	44 912,00	35,47
	- в % до вартості оборотних активів	26,00	25,21	-0,79	-
7	Дебіторська заборгованість	46731	85146	38415	82,20
	- в % до вартості оборотних активів	9,60	12,51	2,92	
8	Поточні фінансові інвестиції	101833	178041	76208	74,84
	- в % до вартості оборотних активів	20,91	26,16	5,25	

Надаючи кредити споживачам змушене залучати грошові кошти зі сторони для своїх потреб. Це призводить до збільшення кредиторської заборгованості. У зв'язку з тим необхідно компанії «Мрія Агрохолдинг»

зменшити продаж товарів у кредит шляхом вибору більш платоспроможних клієнтів.

В ході аналізу активів необхідно також визначити потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти, з цією метою розраховуються коефіцієнти мобільності активів, який визначається за формулою:

$$K_{\text{моб.}} = \text{мобільні активи} / \text{немобільні активи}, \dots \quad (3.1)$$

Коефіцієнт мобільності активів «Мрія Агрохолдинг» у 2014 становить:

$$K_{\text{моб.}} = 680\,521,00 / 1\,074\,937,00 = 0,63, \dots \quad (3.2)$$

Тобто на одиницю не обігових коштів припадає 0,63 одиниць обігових коштів, це свідчить про не значну мобільність активів «Мрія Агрохолдинг», що пов'язано зі специфікою сільськогосподарських підприємства. Проаналізувавши структуру активів необхідно охарактеризувати джерела їх утворення - власні і позичені. В процесі такого аналізу визначають взаємозв'язок між статутним, власним і постійним капіталом (табл. 3.2).

Слід відмітити, що статутний капітал - це сума вкладів власників або засновників у майно підприємства. Власний капітал - це сума статутного капіталу, резервів та нерозподіленого прибутку. Постійний капітал - це сума власного капіталу і довгострокових зобов'язань.

З даних таблиці можна зробити висновок, що вартість капіталу Компанії «Мрія Агрохолдинг» станом на 1 січня 2014 року зросла на 31,17% і у звітному році склала 1755458 тис. дол.

Власний же капітал має тенденцію до зростання, і у звітному році він становив 845 975 тис. дол., що на 11,86 % більше від попереднього року. Сума позиченого капіталу у 2013 році становить 909 483 тис. дол., що на 56,26 % більше ніж у попередньому році.

У структурі позиченого капіталу найбільшу питому вагу (55 %) займає довгострокові зобов'язання, сума яких в 2013 році становили 502 622,00 тис. дол., що на 60,2 % більше ніж у попередньому році. Частка короткострокових кредитів банку у структурі позиченого капіталу (32,69 %).

Таблиця 3.2

**Аналіз структури джерел формування коштів компанії
«Мрія Агрохолдинг» за 2013 р.**

	Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне
1	Всього капіталу, тис. дол.	1338322,00	1755458,00	417136,00	31,17
2	Власний капітал і прирівняні до нього джерела засобів, тис. дол.	756289,00	845975,00	89686,00	11,86
	- в % до капіталу	56,51	48,19	-8,32	-
3	Власний капітал, тис. дол.	63,00	63,00	-	-
	- в% до власного і прирівняного капіталу	0,01	0,01	0,00	-
4	Залучений капітал і прирівняні до нього джерела засобів	582033,00	909483,00	327450,00	56,26
	- в % до капіталу	43,49	51,81	8,32	
5	Довгострокові зобов'язання, тис. дол.	313900,00	502622,00	188722,00	60,12
	- в % до позиченого капіталу	0,54	0,55	0,01	-
6	Короткострокові позики, тис. дол.	175270,00	297282,00	122012,00	69,61
	- в % до позиченого капіталу	30,11	32,69	2,57	-
7	Кредиторська заборгованість, тис. дол.	70502,00	80775,00	10273,00	14,57
	- в % до позиченого капіталу	12,11	8,88	-3,23	-

Для подальшого підвищення ефективності роботи підприємства керівництву компанії «Мрія Агрохолдинг» слід звернути увагу на те, що довготермінові кредити на капітальні вкладення допомагають підприємству прискорювати процес розвитку своєї матеріально - технічної бази темпами, які випереджують темпи накопичення для цих цілей власних фінансових ресурсів. А використання короткострокових кредитів в оборотні кошти дає змогу підприємству вкладати власний оборотний капітал у створення лише постійних мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і витрат на виробництво,

створювати у мінімальних розмірах інші активи, а всі потреби в оборотних коштах, які носять тимчасовий характер, задовольняти за рахунок кредитів на умовах поверненості.

Однією з важливих характеристик фінансового стану є фінансова стійкість.

3.3. Аналіз ліквідності і фінансової стійкості

Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки фінансових планів та прогнозів, у тому числі фінансового оздоровлення підприємств. Під фінансовим станом підприємства розуміють міру його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями. Фінансовий стан залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому оцінку його можна об'єктивно здійснити не через один, хай і найважливіший, показник, а тільки за допомогою системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства, відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.[82, с. 394]

Аналіз фінансового стану це комплексний аналіз, що охоплює взаємодію всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, який визначається сукупністю факторів, пов'язаних зі звичайною діяльністю підприємства.

Показниками фінансового стану є:

- 1) показники ліквідності (платоспроможності);
- 2) показники ділової активності;
- 3) показники фінансової стійкості.

Ліквідність характеризує здатність підприємства швидко перетворити активи на гроші. Оцінюючи ліквідність підприємства, аналізують достатність поточних (оборотних) активів для погашення поточних зобов'язань – короткострокової кредиторської заборгованості.

Таблиця 3.3

Класифікація активів та пасивів підприємства

Групи активів	Умовне позначення	Характеристика	Група пасивів	Умовне позначення	Характеристика
Високоліквідні	A1	Грошові кошти	Найбільш термінові	П1	Кредиторська заборгованість
Швидколіквідні	A2	Дебіторська заборгованість	Короткострокові	П2	Короткострокові кредити та позикові кошти
Повільноліквідні	A3	Матеріальні цінності	Довгострокові	П3	Довгострокові кредити та позикові кошти
Важколіквідні	A4	Основні засоби	Постійні	П4	Джерела власних коштів

Ліквідність характеризує здатність підприємства швидко перетворити активи на гроші. Оцінюючи ліквідність підприємства, аналізують достатність поточних (оборотних) активів для погашення поточних зобов'язань – короткострокової кредиторської заборгованості.

Ліквідність розраховуються за даними балансу і відображують відповідні характеристики у певний момент часу.

При проведенні аналізу балансу підприємства, насамперед здійснюють класифікацію активів підприємства за їх ліквідністю та пасивів за терміновістю оплати (табл. 3.3).

Баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 > П1, A2 > П2, A3 > П3, A4 < П4 \quad (3.3)$$

Розглянемо оцінку ліквідності агрохолдингу «Мрія» за 2010 – 2013 роки на Рис.3.2 та 3.3.

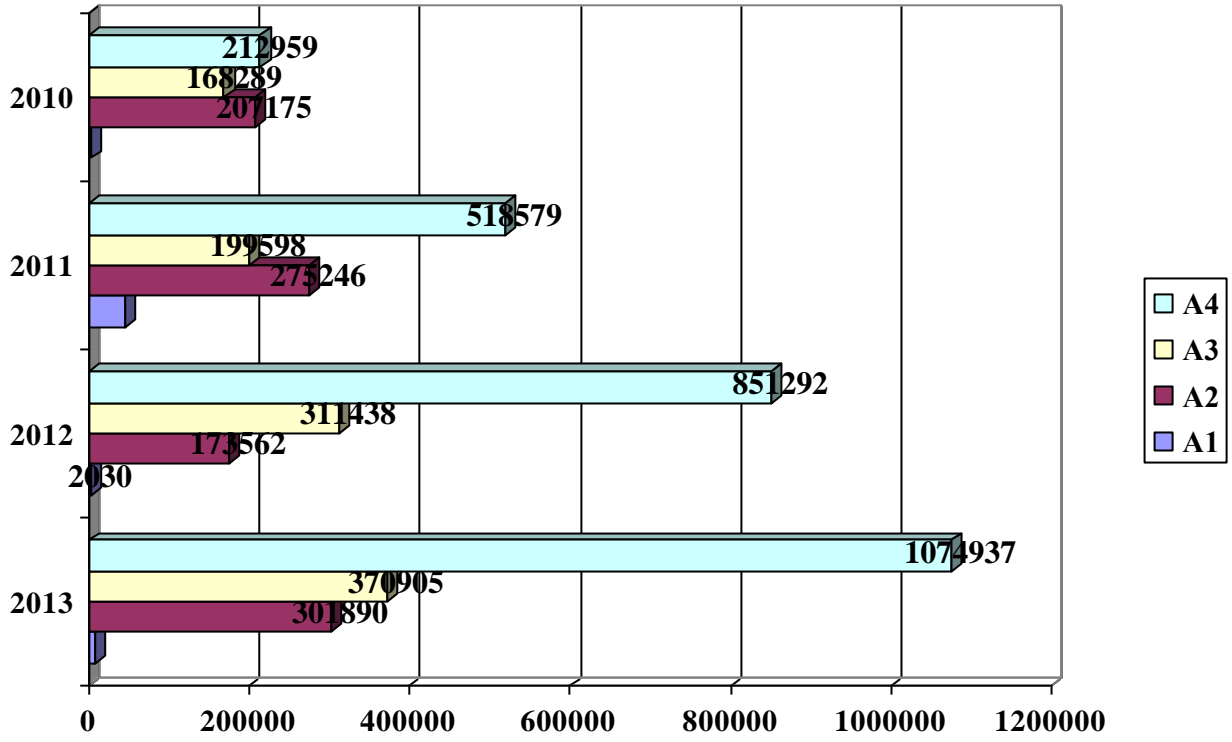

Рис. 3.2. Зміна ліквідності активів за 2010- 2013 роки

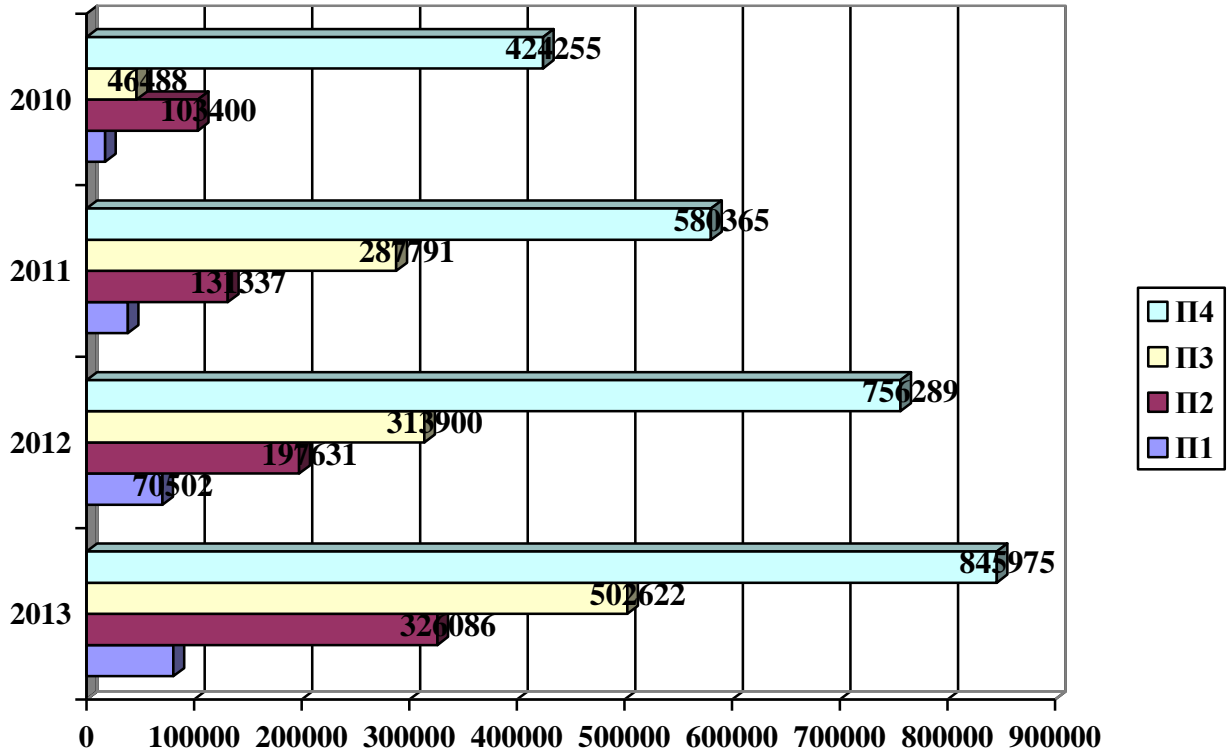

Рис. 3.3. Зміна показників ліквідності пасивів компанії за 2010-2013 роки

На базі Таблиці 3.4 проведемо аналіз динаміки показників ліквідності агрохолдингу «Мрія».

Таблиця 3.4

Динаміка показників ліквідності підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Значення показників				Оптимальне значення
		Періоди				
		2013	2012	2011	2010	
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання	1,67	1,82	3,06	3,14	2,0 - 2,5
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи - Запаси)/ Поточні зобов'язання	0,76	0,65	1,88	1,74	Не менше 0,8-1
Ефективна ліквідність	(Грошові кошти + Грошові еквіваленти + Короткострокові фінансові вкладення) / поточні зобов'язання	0,46	0,39	1,09	0,79	0,2-0,3
Негайне ставлення	(Грошові кошти + Грошові еквіваленти + Короткострокові фінансові вкладення) / Оборотні активи	0,27	0,21	0,35	0,25	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності потоку	Операційний грошовий потік / Поточні зобов'язання	0,26	0,62	0,74	-0,04	

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, якою мірою поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. У нашому випадку даний коефіцієнт має негативні

тенденції до зниження, за 2013 та 2012 роки є досить низьким (1,67; 1,82). При низькому коефіцієнті ліквідності виникають сумніви щодо ефективності використання оборотних активів підприємства.

Коефіцієнт ефективної ліквідності показує яку частину короткострокової заборгованості підприємства може погасити найближчим часом за рахунок наявних грошових коштів. Значення коефіцієнта Агрохолдингу Мрія знаходиться вище оптимального. Варто зазначити, що коефіцієнти ліквідності не можуть виступати точними індикаторами фінансового стану підприємства.

Коефіцієнти ліквідності відображають ліквідність лише на дату складання балансу і не враховують сплату боргів.

Спроможність підприємства у разі падіння обсягів реалізації покрити свої зобов'язання перед кредиторами — це основне завдання коефіцієнта швидкої ліквідності.

Якщо коефіцієнт більше 1, що є присутнім у 2010 та 2011 році та погіршення даного показника у 2012 та 2013, що свідчить про зростання фінансового ризику.

Фінансова стійкість підприємства - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у змішаному, внутрішньому і зовнішньому середовищі, гарантуючи його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість в межах допустимого ризику.

За даними агрегованого Балансу виконаємо аналіз фінансової стійкості Групи компаній «Мрія Агрохолдинг» представлено в таблиці 3.5.

З проведених нище розрахунків видно, що тип фінансової стійкості компанії «Мрія Агрохолдинг» є не стійким і залишається незмінним на протязі двох років, незважаючи на збільшення власного капіталу і ріст запасів.

У світовій та вітчизняній практиці використовують цілу систему показників для аналізу фінансового стану: 1) Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); 2) Коефіцієнт фінансової залежності; 3) Коефіцієнт залучених коштів у власному капіталі; 4) Коефіцієнт мобільності активів; 5)

Коефіцієнт маневреності власного капіталу; б) Показник фінансового леверіджу; 7) Коефіцієнт фінансової стійкості.

Аналіз показників фінансової стійкості можна компанії «Мрія Агрохолдинг» представити у вигляді таблиці:

Таблиця 3.5

Аналіз фінансової стійкості Мрія Агрохолдинг 2010-2013 р. (тис. дол.).

№ п/п	Показники	2013	2012	2011	2010
1	Власний капітал	845 975,00	756 289,00	580 365,00	424 255,00
2	Необоротні активи	1 074 937,00	851 292,00	518 579,00	212 959,00
3	Власні обігові кошти	-228 962,00	-95 003,00	61 786,00	211 296,00
4	Довгострокові зобов'язання	502622	313900	287791	46488
5	Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів	273 660,00	218 897,00	349 577,00	257 784,00
6	Короткострокові кредити та позики	297 282,00	175 270,00	112 983,00	84 073,00
7	Загальний розмір основних джерел покриття запасів	570 942,00	394 167,00	462 560,00	341 857,00
8	Запаси	370905	311438	199598	168289
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів	-599 867,00	-406 441,00	-137812,00	43 007,00
10	Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик (ряд. 5 – ряд.8)	-97 245,00	-92 541,00	149 979,00	89 495,00
11	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів (ряд. 7 - ряд. 8)	200 037,00	82 729,00	262 962,00	173 568,00
12	Тип фінансової стійкості	Не стійкий фінансовий стан	Не стійкий фінансовий стан	Нормальна стійкість	Абсолютний

З даних Таблиці 3.6 видно, що компанія «Мрія Агрохолдинг» не спроможне виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, про це свідчить коефіцієнт фінансової незалежності, який у звітному періоді складає 0,48 а нормативне значення повинно знаходитись в межах $\geq 0,5$. у зв'язку з цим підприємство змушене залучати позикові кошти.

Про співвідношення залучених коштів і власного капіталу говорить показник і коефіцієнта залучених коштів у власному капіталі, який у звітному періоді складає 0,97, нормативне значення цього показника 1, в даному випадку збільшення показника свідчить про зниження фінансової стійкості.

Таблиця 3.6

Показники аналізу фінансового стану компанії «Мрія Агрохолдинг»

№	Показники	2013	2012	2011	2010	Нормативне значення
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,48	0,57	0,56	0,72	$> 0,5$
2	Коефіцієнт фінансової залежності	2,08	1,77	1,79	1,39	-
3	Коефіцієнт залучених коштів у власному капіталі	0,97	0,66	0,71	0,32	< 1
4	Коефіцієнт мобільності активів	0,63	0,57	1,00	1,78	-
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,80	0,64	0,89	0,89	$> 0,5$
6	Показник фінансового леверіджу	0,59	0,42	0,50	0,11	-
7	Показник фінансової стійкості	0,77	0,80	0,84	0,80	> 1

На одиницю необігових коштів припадає 0,63 одиниць обігових, це свідчить про низьку можливість перетворити активи у ліквідні кошти, що є позитивним для компанії.

У власному капіталі компанії «Мрія Агрохолдинг» частка власних обігових коштів становить 0,8 про це свідчить показник коефіцієнта маневреності власного капіталу, показник даного коефіцієнта має тенденцію до зростання, що є позитивним явищем.

Показник фінансового левериджу становить 0,59 та має тенденцію до зростання, що є негативним явищем для компанії.

У загальному обсязі фінансування частка стабільних джерел фінансування «Мрія Агрохолдинг» становить 0,77 що підтверджує недостатню забезпеченість стабільними джерелами фінансування.

3.4. Оцінка ділової активності і результатів діяльності підприємства

В якості основних джерел інформації для аналізу, оцінки, складу та структури діяльності підприємства слід використовувати форму № 1 «Баланс» та форму №2 «Звіт про фінансові результати»

Аналіз доходів і витрат організації проводиться за даними Звіту про фінансові результати. В даній формі звітності міститься інформація про всі види доходів і витрат за звітний і попередній періоди. Це дозволяє кожному зацікавленому суб'єкту проаналізувати динаміку складу і структури доходів і витрат, їх зміни, а також розрахувати ряд коефіцієнтів, що свідчатимуть про ефективність використання доходів і цільового їх спрямування.

Аналіз даних про доходи компанії «Мрія Агрохолдинг» проводиться у Табл.3.7.

За даними аналізу фінансової звітності можна зробити висновки про те, що найбільшу питому вагу загального доходу компанії складають доходи від реалізація товарів, робіт чи послуг, а саме за 2011 р. — 55,52%, за 2012 р. — 58,42%, за 2013 р. — 72,68% (Табл. 3.8). У 2013 році компанія «Мрія

Агрохолдинг» отримала дохід у 668 175 тис. дол., що на 150 800 тис. дол. більше ніж у 2012 році.

Таблиця 3.7

Питома вага доходів та витрат «Мрія Агрохолдинг» за 2011-2013 рік.

Статті доходів	2011		2012		2013	
	Вартість, тис.дол	Питом а вага, %	Вартість, тис.дол	Питом а вага, %	Вартість, тис.дол	Питом а вага, %
Дохід від реалізації товарів, робіт та послуг	106 784,00	66,11	79 627,00	29,68	150 800,00	43,34
Дохід від зміни справедливої вартості біологічних активів	21 539,00	15,86	57 752,00	36,70	-51 204,00	-23,80
Інші операційні доходи	13 768,00	102,53	-13 653,00	-50,20	-1 596,00	-11,78
Дохід від фінансової діяльності	11 340,00	64,35	-10 015,00	-34,58	-7 353,00	-38,81
Доходи від операційно курсової різниці	1 461,00	100,00	-1 461,00	-100,00		
Всього доходів	154 892,00	47,17	112 250,00	23,23	90 647,00	15,22
Статті витрат						
Собівартість реалізованих товарів	103 604,00	71,66	70 096,00	28,24	112 590,00	35,38
Адміністративні витрати	10 942,00	112,32	4 431,00	21,42	4 622,00	18,40
Витрати на збут	28 12,00	667,93	5 414,00	167,46	20352,00	235,36
Інші витрати операційної діяльності	6 814,00	220,80	6 932,00	70,02	5 292,00	31,44
Витрати від фінансової діяльності	24 997,00	97,22	-33,00	-0,07	34 974,00	69,01
Витрати від операційно курсової різниці	175,00	100,00	1 142,00		-3 018,00	-264,27
Податок на прибуток	258,00	75,44	-155,00	-25,83	1 750,00	393,26
Всього витрат	149 252,00	81,09	87 827,00	26,35	176 562,00	41,93

Інші операційні доходи у 2013р. склали 11 947 тис. дол., що на 1596 тис. дол. менше за 2012 р. і на 15 249 тис. дол. менша за 2011 р.

Витрати організації у 2013 р. збільшились на 176 562 тис. дол., що становить - 41,93 %. За даними таблиці 3.8 видно динаміку спаду питомої ваги собівартості реалізованих товарів робіт та послуг до загального обсягу витрат (-74,46%; 2012 -75,58 %; 2013 -72,9%).

Адміністративні витрати складають 20 684 тис. дол. за 2011р., 25 115 тис. дол. за 2012 р. і 29 737 тис. дол. за 2013 р., тобто прослідковується чітка динаміка до збільшення протягом років. Також за даним таблиці 3.3.1 суттєве збільшення витрат від фінансової діяльності, що у 2013 році становлять 85 650,00 тис. дол. або на 69,01% від 2012 року.

Таблиця 3.8

**Структура доходів та витрат агрохолдингу «Мрія»
за 2010-2013 роки (%)**

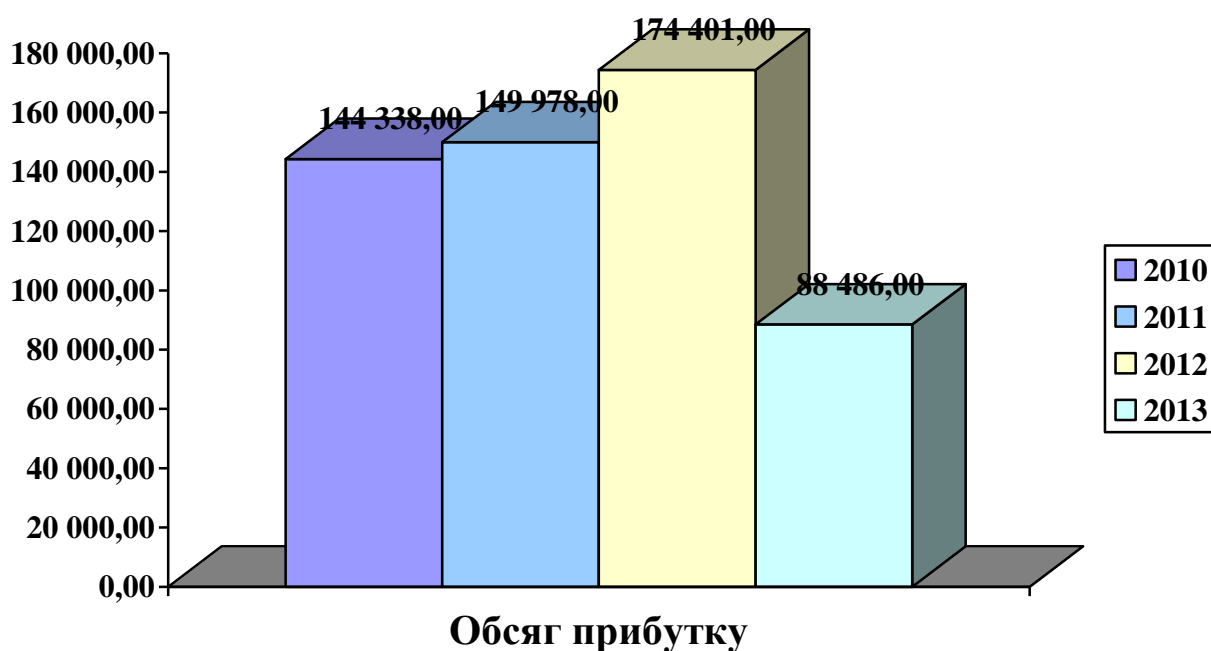
Статті доходів	2010	2011	2012	2013
Дохід від реалізації товарів, робіт та послуг	49,19	55,52	58,42	72,68
Дохід від зміни справедливої вартості біологічних активів	41,36	32,56	36,12	23,89
Інші операційні доходи	4,09	5,63	2,27	1,74
Дохід від фінансової діяльності	5,37	5,99	3,18	1,69
Витрати/Доходи від операційно курсової різниці	-	0,30	-	-
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00
Статті витрат				
Собівартість реалізованих товарів, робіт та послуг	78,55	74,46	75,58	72,09
Адміністративні витрати	5,29	6,21	5,96	4,98
Витрати на збут	0,23	0,97	2,05	4,85
Інші витрати операційної діяльності	1,68	2,97	4,00	3,70
Витрати від фінансової діяльності	13,97	15,21	12,03	14,33
Витрати/Доходи від операційно курсової різниці	0,10	-	0,27	0,31
Податок на прибуток	0,19	0,18	0,11	0,37
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00

З Таблиці 3.8 можна зробити висновок, що суттєвих змін у структурі доходів і витрат компанії «Мрія Агрохолдинг» не відбулось.

У загальній картині видно, що фінансові результати компанії починаючи з 2013 р. мають негативну тенденцію. Про це свідчить загальна сума чистого прибутку підприємства за 2013р. що становить 88 486 тис. дол. (-85 915 тис. дол. в порівнянні з 2012р.)

Проаналізувавши склад, динаміку та структуру доходів та витрат компанії можна визначити, що незважаючи на все, вона залишається прибутковою. Різниця між отриманими доходами і понесеними витратами веде до прибутковості підприємства. Динаміку обсягу прибутку підприємства можна побачити на Рис. 3.4

Рис. 3.4 Динаміка зміни обсягу прибутку компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2010-2013 роки

Діяльність компанії є успішною, тобто приносить прибуток, що є основою для майбутнього функціонування та розвитку.

Стабільність фінансового стану підприємства в умовах ринкової економіки обумовлена значною мірою його діловою активністю, що залежить від шпроти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання

плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів і стабільності економічного зростання. Значення коефіцієнтів ділової активності агрохолдингу наведені у Табл.3.9.

Низьке значення Коефіцієнта загальної оборотності капіталу характерна для підприємств з довгим виробничим циклом, сюди також входить і агропромислові підприємства. Зменшення коефіцієнта оборотності з 0,51 до 0,48 мобільних засобі служить сигналом про уповільнення обороту оборотних активів.

Таблиця 3.9

Показники ділової активності «Мрія Агрохолдинг» за 2011 -2013

№ п/п	Показник	2011	2012	2013
1	Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	0,24	0,28	0,28
2	Коефіцієнт оборотності мобільних засобів	0,51	0,51	0,48
3	Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних	1,46	1,31	1,11
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,02	1,82	2,51
5	Середній термін обороту дебіторської заборгованості	356,36	200,99	145,28
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,83	2,59	2,19
7	Середній термін обороту кредиторської заборгованості	95,21	141,09	166,66
8	Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів	0,29	0,21	0,17
9	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,21	0,21	0,21

Низьке значення Коефіцієнта загальної оборотності капіталу характерна для підприємств з довгим виробничим циклом, сюди також входить і агропромислові підприємства. Зменшення коефіцієнта оборотності з 0,51 до 0,48 мобільних засобі служить сигналом про уповільнення обороту оборотних активів.

Як правило, чим вище показник оборотності дебіторської заборгованості, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по рахунках.

Компанія «Мрія Агрохолдинг» у 2013 році покращила показники оборотності дебіторської заборгованості з 1,82 до 2,51 та скорочення терміну обороту дебіторської заборгованості з 200 до 145 днів. Також компанія покращила оборот кредиторської заборгованості за 2013 зі значення 2,59 до 2,19.

Коефіцієнт оборотності основних засобів розраховується як відношення чистої реалізації продукції, робіт та послуг до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства. Згідно таблиці, чітко прослідковується негативна динаміка ефективності використання основних засобів, за 2013 рік значення коефіцієнта зменшилось з 0,21 до 0,17, та за 2012 рік з 0,29 до 0,21.

Для характеристики ефективності використання фінансових ресурсів проведемо аналіз показників рентабельності компанії «Мрія Агрохолдинг» у таблиці:

Таблиця 3.10

**Показники рентабельності компанії «Мрія Агрохолдинг»
за 2011- 2013 роки**

№ п/п/	Показник	2011	2012	2013
1	Рентабельність продажів (PM)	0,559	0,501	0,177
2	Оборотність активів (АТО)	0,259	0,260	0,284
3	Фінансовий важіль (FL)	1,788	1,770	2,075
4	Рентабельність власного капіталу (ROE),	0,258	0,231	0,105
5	Коефіцієнт рентабельності активів (ROA)	0,145	0,130	0,050
6	Preinterest ROA (за концепцією Бернарда, і Хілі)	0,193	0,168	0,098

Показник рентабельності активів показує, скільки припадає прибутку на одиницю інвестованого в активи капіталу. Чим вищий цей показник, тим краще. Так, рентабельність активів свідчить про негативну тенденцію спаду: у 2011р. — 0,145, у 2012р. — 0,130, і у 2013 році знизилася на 0,08 в порівнянні з 2012 роком.

Результати показника рентабельності власного капіталу теж показує дещо аналогічну ситуацію, а саме відсоток рентабельності власного капіталу у 2011 році становить 0,258, у 2012р. — 0,231, а у 2013р. — лише 0,105.

Показник рентабельності продажів за 2011-2012 роки є стабільним, проте у 2013 році знизився на 0,324.

Отже, можна зробити висновок, що найбільше припадає прибутку на одну гривню інвестованого капіталу у 2011 та 2012 році.

Додавання назад нарахованих відсотків, у значення показника Preinterest ROA, виводить із знаменника активи, що фінансуються за рахунок боргу. Даний показник також має негативну тенденцію у 2011 році становить 0,193, у 2012р. — 0,168, а у 2013р. — лише 0,098.

Отже, за результатами аналізу можна підсумувати, що показники рентабельності активів та власного капіталу у 2011 році компанії «Мрія Агрохолдинг» були найвищими.

3.5. Аналіз ймовірності банкрутства

Під банкрутством слід розуміти неспроможність підприємства виконання своїх фінансових зобов'язань. З позицій фінансового аналізу банкрутство характеризується ймовірністю реалізації катастрофічних ризиків для компанії в процесі фінансової діяльності, як наслідок вона не в змозі задовольнити у визначений термін пред'явлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед державним бюджетом. Питанню діагностики банкрутства в економічній науці приділяється значна увага. Основною причиною є тим, що: банкрутство великих суб'єктів господарювання призводить до порушення рівноваги на макроекономічному рівні; від того, наскільки об'єктивно проведено оцінку ступеня ймовірності банкрутства підприємства, залежить вартість підприємства, інвестиційна привабливість, що також відображається на економічних інтересах держави. Таким чином, аналіз діагностики банкрутства та його запобігання, підтримка платоспроможності підприємства є актуальними в країнах з ринковими відносинами. [73]

Як було сказано раніше, у серпні 2014 року компанія «Мрія Агрохолдинг» оголосила технічний дефолт. Настання даної події мало ряд негативних наслідків як для компанії, так і для економіки України загалом.

Розглянемо аналіз ймовірності банкрутства компанії «Мрія Агрохолдинг» за різними моделями.

Таблиця 3.11

Аналіз ймовірності банкрутства компанії «Мрія Агрохолдинг» на основі моделей фінансових коефіцієнтів.

Модель прогнозування банкрутства	Значення коефіцієнта Z			Ймовірність банкрутства
	2013	2012	2011	
1. Двохфакторна модель оцінки ймовірності банкрутства.	- 2,151	- 2,316	-3,647	Z<0 - ймовірність незначна
2. Оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана	0,562	0,850	0,731	Z ≤ 1,8 висока 1,8 < Z ≤ 2,7 Середня 2,7 < Z ≤ 2,9 Низька Z < 2,9 Дуже низька
3. Модель Спрингейта.	0,481	1,132	0,959	Z < 0,862 ймовірність банкрутства 92 %
4. Модель Р. Ліса для оцінки фінансового стану підприємства.	0,041	0,038	0,044	Z < 0,037 — підприємству загрожує банкрутство.
5. Прогнозна модель Таффлера	0,307	0,478	0,502	Z > 0,3 —перспектива збереження стабільного фінансового стану, при Z < 0,2 — існує ймовірність банкрутства.

Згідно даних таблиці 3.4.1 Можна зробити висновок, що тільки одна з запропонованих моделей аналізу ймовірності банкрутства, оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана, свідчить про настання даної події для компанії «Мрія Агрохолдинг». Значення Z-рахунку протягом 2011-2013 років являється меншим порогового значення – 1,8. Модель Спрингейта можна стверджувати про настання банкрутства з ймовірністю у 92% у 2013 році.

Негативну динаміку Z-рахунка також можна прослідкувати у моделі Таффлера, коефіцієнт у 2013 зменшився на 0,195 порівняно з 2011 роком, та майже досягнув критичного значення.

Таблиця 3.12

Оцінка ймовірності банкрутства компанії «Мрія Агрохолдинг» на основі моделі порівняльного аналізу (Метод Скоуна).

Контрольні питання	Відповідь
компанії менше п'яти років?	Ні
компанія працює в циклічній галузі?	Так
короткострокові зобов'язання більше оборотних активів?	Ні
співвідношення позикових і власних коштів більше 100 %?	Ні
за останні чотири роки виручка зросла більше ніж на 50 %?	Так
резерви негативні і за абсолютною величиною перевищують вартість статутного капіталу?	Ні
компанія переїжджає або має намір переїхати?	Ні
чи використовує компанія «творчий» бухгалтерський облік?	Ні
чи не занадто сильно збільшилися співвідношення позикових і власних коштів за минулий рік?	Так
чи не змінила компанія останнім часом банк, аудиторів, директорів?	Ні
чи не перевищує сума короткострокового капіталу величину довгострокового капіталу?	Ні
чи не є облік і звітність надмірно докладними або представленими в нестандартному форматі?	Ні

Аналіз згідно методу Скоуна здійснюється на основі відповідей на ряд контрольних запитань. Якщо відповідь «Так» зустрічається від до восьми разів», то компанія переживає ускладнення. Якщо відповідь на більш ніж вісім питань позитивна — фінансовий стан надто важкий. Для компанії «Мрія

Агрохолдинг» відповідь «Так» зустрічається лише три рази, що не є індикатором для настання банкрутства.

Розглядаючи різноманітні моделі аналізу ймовірності банкрутства можна зробити висновок, що вони далекі від досконалості та потребують подальшого доповнення та розвитку. Більшість цих моделей побудовані на статистичних даних 20 століття, і не враховують особливості функціонування компаній у 21 столітті, також вони не враховують країну походження компанії, особливості кон'юнктури ринку та інших факторів.

Висновок до розділу 3

Провівши аналіз фінансової звітності компанії «Мрія Агрохолдинг» можна зробити наступні висновки:

1. Достовірність інформації наведеної у фінансова звітність компанії підтверджена позитивним аудиторським висновком.

2. В компанії прослідковується чітка тенденція до нарощування виробничих потужностей підприємства, про це свідчить зростання необоротних активів на 26% протягом 2013 року, 64% протягом 2012 року. Дане зростання оцінюється позитивно. З аналізу балансу чітко прослідковується щорічне зростання валюти балансу (рис.3.1), загальна вартість майна компанії «Мрія Агрохолдинг» станом на 1 січня 2014 року зросла на 417 136,00 тис. дол. (31,17%), дана сума є реальним приростом майна підприємства, оскільки не проводилась переоцінка основних засобів.

3. Хоча в цілому спостерігається ріст майна групи компаній «Мрія Агрохолдинг», поліпшення його структури, мобілізація коштів, однак відбувається відволікання частини активів на кредитування дебіторів, що призводить до вилучення частини, оборотних активів з обороту та росту товарних позик для споживачів продукції.

4. У структурі позиченого капіталу найбільшу питому вагу (55 %) займає довгострокові зобов'язання, сума яких в 2013 році становили 502 622,00

тис. дол., що на 60,2 % більше ніж у попередньому році. Частка короткострокових кредитів банку у структурі позиченого капіталу (32,69 %).

5. Аналіз ліквідності, який здійснювався на підставі балансу, свідчить про наступне. Спостерігається погіршення показників ліквідності компанії у 2013, коефіцієнт поточної ліквідності зменшився на 0,15 менше ніж 2012, коефіцієнт швидкої ліквідності становить— 0,76, що менше оптимального значення.

6. Аналіз фінансової стійкості свідчить про нестійкий фінансовий стан протягом 2012 та 2013 року, у компанії не достатньо власних ресурсів для забезпечення операційної діяльності, компанія змушене залучати додаткові фінансові ресурси, що успішно здійснювалось протягом 2011-2012 років. Варто відзначити про неефективну кредитну політику компанії, спостерігається надлишок основних джерел покриття, що становить у 2012 році – 82 719 тис. дол., у 2013 – 200 037,00 тис дол., що мало негативні наслідки. У 2014 році настав «технічний» дефолт, компанія не змогла погасити борг у 400 млн. дол. Якщо проаналізувати звіт про рух грошових коштів, то можна побачити, що компанія фізично не змогла б погасити дану заборгованість без рефінансування заборгованості, чистий рух коштів в результаті операційної діяльності у 2012 році – 167 122 тис. дол, та 104 197 тис дол у 2013 році. Компанія «Мрія Агрохолдинг» не спроможна виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів, про це свідчить коефіцієнт фінансової незалежності, який у звітному періоді складає 0,48 а нормативне значення повинно знаходитись в межах $\geq 0,5$. у зв'язку з цим підприємство змушене залучати позикові кошти. У загальному обсязі фінансування частка стабільних джерел фінансування «Мрія Агрохолдинг» становить 0,77 що підтверджує недостатню забезпеченість стабільними джерелами фінансування.

7. За даними аналізу фінансової звітності можна зробити висновки про те, що найбільшу питому вагу загального доходу компанії складають доходи від реалізація товарів, робіт чи послуг, а саме за 2011р. — 55,52%, за 2012р. — 58,42%, за 2013р. — 72,68% (Табл. 3.7). У 2013 році компанія «Мрія

Агрохолдинг» отримала дохід у 668 175 тис. дол., що на 150 800 тис. дол. більше ніж у 2012 році. Інші операційні доходи у 2013 р. склали 11 947 тис. дол., що на 1596 тис. дол. менше за 2012 р. і на 15 249 тис. дол. менша за 2011р. Витрати організації у 2013 р. збільшились на 176 562 тис. дол., що становить - 41,93 %. За даними Таблиці 3.8 видно динаміку спаду питомої ваги собівартості реалізованих товарів робіт та послуг до загального обсягу витрат (2011–74,46%; 2012 –75,58 %; 2013 –72,9%).

8. Проаналізувавши склад, динаміку та структуру доходів та витрат компанії можна визначити, що незважаючи на все, вона залишається прибутковою. Різниця між отриманими доходами і понесеними витратами веде до прибутковості підприємства.

9. Рентабельність активів свідчить про негативну тенденцію спаду: у 2011р. — 0,145, у 2012р. — 0,130, і у 2013 році знизилася на 0,08 в порівнянні з 2012 роком. Результати показника рентабельності власного капіталу теж показує дещо аналогічну ситуацію, а саме відсоток рентабельності власного капіталу у 2011 році становить 0,258, у 2012р. — 0,231, а у 2013р. — лише 0,105. Показник рентабельності продажів за 2011-2012 роки є стабільним, проте у 2013 році знизився на 0,324. За результатами аналізу можна підсумувати, що показники рентабельності у 2011 році були найвищими.

10. Тільки одна з запропонованих моделей аналізу ймовірності банкрутства, оцінка на основі Z-рахунку Альтмана, свідчить про настання банкрутства «Мрія Агрохолдинг». Значення Z-рахунку протягом 2011-2013 років являється меншим порогового значення – 1,8. Модель Спрингейта можна стверджувати про настання банкрутства з ймовірністю у 92% у 2013 році. Негативну динаміку Z-рахунка також можна прослідкувати у моделі Таффлера, коефіцієнт у 2013 зменшився на 0,195 порівняно з 2011 роком, та майже досягнув критичного значення.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

Охорона праці є невід'ємним елементом підприємницької діяльності без якого не може функціонувати жодна організація. Згідно Закону України «Про охорону праці» - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних засобів і заходів, спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини. Крім вище згаданого закону дану сферу також регулюють і інші нормативно-правові акти, серед них: «Про пожежну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», Кодекс законів про працю України, Закони України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», «Про охорону здоров'я» та інші. Але звичайно в основі є Закон України «Про охорону праці», що регулює взаємини між працівником і адміністрацією з питань охорони праці та визначає основні положення по реалізації конституційного права громадян на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності. Закон поширюється на усі види діяльності, крім цього, охорона праці базується на нормативних актах.[77]

Агрохолдинг Мрія розуміє всю важливість життя та здоров'я людей, тому керівництвом компанії було прийняте рішення про розробку політики промислової безпеки та охорони здоров'я, яка спрямована на забезпечення промислової, екологічної безпеки, захист життя і здоров'я робітників та населення від негативного впливу господарської діяльності компанії. Основні небезпеки і ризики в галузі промислової безпеки і охорони здоров'я, пов'язані з діяльністю виробничих об'єктів, технологічним процесом виробництва продукції і іншими вимогами, прийнятими на підприємстві. Стан промислової безпеки і охорони здоров'я відповідає встановленим законодавчим і іншим вимогам, прийнятим на підприємстві. Усвідомлюючи свою відповідальність перед працівниками і державою по забезпеченню здоров'я і життя працівників

компанією реалізовується дана політика, яка базується на головній меті компанії, а саме: «Забезпеченні безпечних умов праці працівників, захист здоров'я обслуговуючого персоналу».

Пріоритетні напрямками політики є:

1. Підвищення рівня безпечних умов праці працівників;
2. Зниження до допустимих норм впливу на працюючих небезпечних та шкідливих факторів виробничого середовища;
3. Забезпечення усунення джерел небезпеки;
4. Уникнення негативного впливу на населення, що проживає в районі діяльності компанії;
5. Постійне вдосконалення менеджменту охорони здоров'я працівників компанії.

Головні принципи охорони праці Агрохолдингу:

1. Постійне вдосконалення стану промислової безпеки, умов праці і охорони здоров'я і запобігання виникненню аварійних ситуацій, попередження професійних захворювань і усунення виробничого травматизму;
2. Дотримання пріоритетності дій і заходів, що плануються та реалізуються, та пов'язані з попередженням дії на персонал, перед заходами з ліквідації наслідків такої дії;
3. Захищеність здоров'я людини і навколишнього середовища від будь-якої планованої або здійснюваної виробничо-господарської діяльності першочергова;
4. Здійснення планової діяльності з урахуванням небезпек і ризиків в галузі промислової безпеки і здоров'я працівників;
5. Постійне підвищення рівня безпеки виробничих об'єктів компанії і захисту здоров'я працівників відповідно до передового рівня розвитку науки, техніки і суспільства;
6. Дотримання вимог законодавства та інших вимог в галузі якості промислової безпеки і охорони здоров'я працівників, у тому числі галузевих, корпоративних і внутрішніх нормативних актів;

7. Своєчасне виявлення ранніх ознак гострих і хронічних професійних захворювань (отруєнь), загальних та виробничо-зумовлених захворювань;
8. Динамічне спостереження за станом здоров'я працівників в умовах дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів і трудового процесу;
9. Відбір та ротація працівників компанії, діяльність яких пов'язана з впливом негативних факторів, з метою упередження утворення захворювань пов'язаних з трудовим процесом;
10. Створення по структурних підрозділах сприятливих та безпечних умов праці;
11. Забезпечення робітників спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту;
12. Здійснення планової діяльності з урахуванням небезпек і ризиків в галузі промислової безпеки і здоров'я працівників;
13. Співпраця в сфері промислової безпеки і охорони здоров'я з колективом компанії, державними установами і громадськістю;
14. Безперервне вдосконалення системи менеджменту компанії з метою забезпечення здоров'я працюючих.

Дана Політика є безперервною та інтегрованою як в операційну діяльність компанії так і у процес прийняття стратегічних рішень. Зміни до політики вносяться у разі необхідності при зміні стратегії розвитку компанії, умов її функціонування чи реорганізації. Політика Промислової безпеки та охорони здоров'я є невід'ємною частиною системи екологічного менеджменту компанії, яка бере до уваги технологічні, екологічні та соціальні аспекти виробництва, заходи щодо мінімізації несприятливого впливу на навколишнє середовище та здоров'я людини. Керівництво компанії бере на себе зобов'язання забезпечити поліпшення характеристик і показників здійснюваної діяльності, постійно вдосконалювати й підвищувати результативність в галузі охорони здоров'я працівників компанії, створення необхідних умов, забезпечення фінансовими, кадровими, матеріальними і технічними ресурсами підприємства для реалізації даної політики.

Для виконання політики з охорони праці, в компанії розроблені ряд інструкцій та нормативних актів з питань охорони праці, які є обов'язковими для виконання усіма працівниками компанії, основними є:

1. Інструкція з охорони праці: «Прибиральника службових приміщень»;
2. Інструкція з охорони праці: «Роботи на ПЕОМ»;
3. Інструкція з охорони праці: «Надання до лікарняної допомоги потерпілим»;
4. Інструкція з охорони праці: «Не електротехнічному персоналу з групою І з електробезпеки»;
5. Інструкція з охорони праці: «Пожежна безпека адміністративних приміщень».
6. Та інші.

Для оцінювання рівня травматизму розраховують показники його частоти та тяжкості:

$$Пчт = 1000 * A / T \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4.1)$$

де, Пчт – показник частоти травматизму;

A – кількість випадків травматизму за звітний період;

T – середньоспискова чисельність працівників;

$$Птт = Д / T$$

Де, Птт – показник тяжкості травматизму;

Д – кількість днів непрацездатності.

В Мрія Агрохолдинг працює 4 397 чоловік з яких 597– адміністративний персонал, 3 150 виробничий персонал та 650 осіб - сезонний виробничий персонал, за 2014 рік спостерігалася високий рівень травматизму, а саме 821 випадків. Випадки були спричиненні різними факторами від експлуатації несправних машин і обладнання до незадовільної організації робіт.[77] Користуючись цією інформацією, ми можемо визначити показник частоти травматизму:

$$Пчт = 1000 * 841 / 4397 = 186 \quad . \quad . \quad . \quad . \quad (4.2)$$

Також визначаємо показник тяжкості травматизму, використовуючи при цьому попередні дані, а також кількість днів непрацездатності (2364 дні) за 2014 рік, через травматизм на робочому місці.

$$П_{тт} = 2364/4397=0,54 \quad . \quad . \quad . \quad (4.3)$$

Щодо показника непрацездатності, то це число людино-днів непрацездатності, що припадає на 1000 працівників:

$$П_{нп} = 1000*Д/Т \quad . \quad . \quad . \quad (4.4)$$

Отож, розраховуємо показник непрацездатності:

$$П_{нп} = 1000*2364/4397=540 \quad . \quad . \quad . \quad (4.5)$$

Розрахуємо умовне вивільнення чисельності працівників у результаті впровадження заходів з охорони праці. Цей показник розраховується за такою формулою:

$$УВПч = [(ВРЧб - ВРЧп)/(Ф - ВРЧп)] * Ч, \text{ люд.} \quad . \quad . \quad (4.6)$$

Де, ВРЧб – втрати робочого часу через травматизм і захворюваність до впровадження заходів(базовий рік) на одного працюючого, люд.-дн.;

ВРЧп – втрати робочого часу через травматизм і захворюваність після впровадження заходів на одного працюючого, люд.-дн.;

Ф – річний фонд робочого часу одного працюючого, люд.-дн.;

Ч – середньорічна розрахункова чисельність працюючих, люд.;

$$УВПч = [(4 - 1)/(240-1)] * 4397 = 55 \text{ люд.-дн.} \quad . \quad . \quad (4.7)$$

Фінансування заходів з управління охороною праці здійснюється компанією, працівники не несуть жодних матеріальних витрат. Також компанія бере на себе організацію та фінансування обов'язкових медичних оглядів їх проведення спрямоване на встановлення фізіологічної і психологічної придатності працівника виконуваний роботі, запобігання захворюванням і нещасним випадкам, виявлення ранніх ознак впливу виробничих умов на здоров'я працівників.

Бухгалтерська служба агрохолдингу відноситься до категорії офісних працівників (Адміністративного персоналу). Робочі місця офісних працівників, обладнані персональними комп'ютерами, відповідають вимогам «Правил

охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин», затверджених Наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 26.03.2010 року № 65 (Правила), та «Державних санітарних правил і норм роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», затверджених постановою Головного державного санітарного лікаря України від 10.12.98 N 7 (ДСанПіН 3.3.2-007-98). Зазначені нормативно-правові акти встановлюють санітарно-гігієнічні вимоги до приміщення, в якому розташоване робоче місце, власне до робочого місця, освітлення, рівнів вібрації і шуму, мікроклімату в приміщенні тощо.[113, с. 67-69]

Будівлі та приміщення компанії, де розміщені робочі місця, також відповідають вимогам нормативно-технічної та експлуатаційної документації виробника персональних комп'ютерів ДСанПіН 3.3.2-007-98. Будівлі та приміщення, де розміщені робочі місця операторів, не нижче другого ступеня вогнестійкості, що також відповідає нормам.

У компанії «Агрохолдинг Мрія» забороняється для оздоблення інтер'єру приміщень з персональними комп'ютерами застосовувати полімерні матеріали (деревинно-стружкові плити, шпалери, що миються, рулонні синтетичні матеріали, шаруватий паперовий пластик тощо), що виділяють у повітря шкідливі хімічні речовини. Полімерні матеріали для внутрішнього оздоблення приміщень з персональними комп'ютерами можуть бути використані при наявності дозволу органів та установ державної санітарно-епідеміологічної служби. Приміщення можуть обладнуватись шафами для зберігання документів, магнітних дисків, полицями, стелажми, тумбами тощо з урахуванням вимог до площі приміщень.

У приміщеннях, в яких розташовані робочі місця, щоденно проводиться вологе прибирання. Крім того, ці приміщення оснащені аптечками першої медичної допомоги.

Згідно Інструкція з охорони праці: «Роботи на ПЕОМ», при розміщенні робочих столів з персональними комп'ютерами слід дотримувати:

- 1) відстань між бічними поверхнями персональних комп'ютерів 1,2 м.;
- 2) відстань від тильної поверхні одного персонального комп'ютера до екрана іншого – 2,5 м.

За потреби особливої концентрації уваги під час виконання робіт суміжні робочі місця операторів необхідно відділяти одне від одного перегородками висотою 1,5 – 2м.

Конструкції робочих столів відповідають сучасним вимогам ергономіки і забезпечують оптимальне розміщення на робочій поверхні використовуваного обладнання (дисплея, клавіатури, принтера) і документів. Висота робочої поверхні робочого столу регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: 600-1400мм, глибина – 800-1000мм). Робочі місця розташовані відносно світових прорізів так, щоб природне світло падало переважно з лівого боку. Монітор має розташовуватися на оптимальній відстані від очей користувача, що становить 600-700мм, але не ближче ніж за 600мм з урахуванням розміру літерно-цифрових знаків і символів. [113, с. 87-89]

Щодня перед початком роботи необхідно очищати монітор від пилу та інших забруднень. Після закінчення роботи персональний комп'ютер і периферійні пристрої повинні бути відключені від електричної мережі. У разі виникнення аварійної ситуації необхідно негайно відключити персональний комп'ютер і периферійні пристрої від електричної мережі.

В компанії заборонено:

- 1) виконувати обслуговування, ремонт та налагодження персонального комп'ютеру та периферійних пристроїв безпосередньо на робочому місці оператора;
- 2) зберігати біля персонального комп'ютеру та периферійних пристроїв папір, будь-які носії інформації (диски, флешки тощо), запасні блоки, деталі тощо, якщо вони не використовуються для поточної роботи;

3) відключати захисні пристрої, самочинно проводити зміни у конструкції та складі персонального комп'ютеру та периферійних пристроїв або їх технічне налагодження;

4) працювати з персональним комп'ютером, у яких під час роботи з'являються нехарактерні сигнали, нестабільне зображення на моніторі тощо;

5) працювати з матричним принтером за відсутності вібраційного килимка та зі знятою (піднятою) верхньою кришкою.

Отже, розглянувши законодавство про охорону праці, державні санітарні правила роботи з ЕОМ, норми та інструкції, внутрішні накази та інструкції було вивчено особливості охорони праці бухгалтера в компанії «Мрія Агрохолдинг», робота якого пов'язана з використанням комп'ютера та комп'ютерної техніки.

Висновки до розділу 4

На основі проведеного нами дослідження теоретико-методологічних основ та практичних аспектів з питань охорони праці у компанії «Мрія Агрохолдинг» компанії можна зробити наступні висновки:

1. Згідно законодавства України Охорона праці- це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних засобів і заходів, спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини.

2. В компанії «Мрія Агрохолдинг» було прийняте рішення про розробку політики промислової безпеки та охорони здоров'я, яка спрямована на забезпечення промислової, екологічної безпеки, захист життя і здоров'я робітників та населення від негативного впливу господарської діяльності компанії.

3. Стан промислової безпеки і охорони здоров'я в структурних підрозділах компанії відповідає встановленим законодавчим та іншим вимогам, прийнятим на підприємстві. Усвідомлюючи свою відповідальність перед працівниками і державою по забезпеченню здоров'я і життя працівників

компанією реалізовується політика, яка базується на головній меті компанії, а саме: «Забезпеченні безпечних умов праці працівників, захист здоров'я обслуговуючого персоналу».

4. Для виконання політики з охорони праці, в компанії розроблені ряд інструкцій та нормативних актів з питань охорони праці, які є обов'язковими для виконання усіма працівниками компанії.

5. Фінансування заходів з управління охороною праці здійснюється компанією, працівники не несуть жодних матеріальних витрат. Також компанія бере на себе організацію та фінансування обов'язкових медичних оглядів їх проведення спрямоване на встановлення фізіологічної і психологічної придатності працівника виконуваний роботі, запобігання захворюванням і нещасним випадкам, виявлення ранніх ознак впливу виробничих умов на здоров'я працівників.

6. Бухгалтерська служба агрохолдингу відноситься до категорії офісних працівників (Адміністративного персоналу). Робочі місця офісних працівників, обладнані персональними комп'ютерами, відповідають усім вимогам «Правил охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». В адміністративних приміщеннях наявний весь необхідний інвентар для безпечних та комфортних умов праці кожного співробітника.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені у дипломній роботі дослідження дозволять сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. Одним з основних пріоритетів економічного аналізу є максимально повна адаптація звітності підприємств до міжнародних стандартів. Значні зміни відбулися в організації та методології економічного аналізу діяльності підприємств практично за всіма напрямками. У роботі акцентовано зростаючу роль аналітичних досліджень, пов'язаних з економічним аналізом і аналітичним обґрунтуванням рішень фінансового характеру, та їх вплив на вдосконалення кількісної оцінки результатів господарювання підприємств у взаємозв'язку з якісною оцінкою.

2. Наявні методики аналізу фінансового стану підприємства ще неповною мірою пристосовані до сучасних реалій ринкової економіки. Не визначено місце явищ і процесів, які формують фінансовий стан підприємства, відсутнє однозначне визначення категорії фінансового стану підприємства. Деякі методики аналізу фінансового стану підприємства не пристосовані до міжнародних стандартів фінансової звітності. Інформаційні потоки, складові яких формуються та подаються підприємствами до органів державної статистики й основою яких є фінансова звітність, не завжди будуються за неформальним принципом і не є повноцінною інформацією для макроекономічних показників.

3. Звітність є завершальним етапом бухгалтерського обліку, вона є одним з найважливіших елементів методу бухгалтерського обліку, існує в різних формах та видах, складається і представляється у різні періоди. Основним завданням фінансової звітності є задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів у повній, правдивій та неупередженій інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

4. Запропоновано обґрунтовану систему організації аналізу фінансових показників в інтегрованих структурах на двох рівнях управління, що сприятиме

економії робочого часу і коштів. Перший рівень представлений спеціальними аналітичними і контрольними службами компанії, для яких головним завданням є розробка фінансової стратегії розвитку усєї компанії, другий рівень – аналітичними відділами дочірніх підприємств, на яких покладається завдання підготовки інформації для прийняття тактичних управлінських рішень менеджментом корпоративних підприємств.

5. Розроблено рекомендації щодо механізму складання та форм агрегованої фінансової звітності в інтегрованій компанії для забезпечення вимог ефективного аналізу і контролю фінансових ресурсів з використанням інформаційної мережі холдингу.

6. Обґрунтовано методика аналізу фінансових показників в компанії, яка передбачає дослідження кожного джерела фінансових ресурсів за такими блоками: визначення і оцінка джерел утворення та напрямів використання фінансових ресурсів, оцінка структури їх джерел та напрямів використання, оцінка структури потоків фінансових ресурсів, проведення параметричного аналізу, що забезпечує простоту, оперативність та зручність процесу аналізу формування та використання фінансових ресурсів, врахування тенденцій конкурентного середовища та середньогалузевих показників для прийняття управлінських рішень.

7. Розроблено систему показників для рейтингової оцінки фінансового стану всіх підконтрольних підприємств компанії: аналіз асоційованих підприємств дозволить визначити доцільність вкладання у них фінансових інвестицій з метою отримання дивідендів, а рейтинговий аналіз дочірніх підприємств сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень щодо формування і використання в них фінансових ресурсів.

8. Основу поглибленої оцінки фінансового стану підприємства складає система показників, логіка побудови якої задається низкою основоположних принципів певного початку системи. Існують різні системи, застосування яких дає змогу отримати досить детальну характеристику фінансового стану підприємства. Найбільш ефективно це може бути зроблено на основі

бухгалтерської звітності, яка являє собою певну фінансову модель підприємства і є базою побудови логічної та несуперечливої системи показників. Запропоновано методику триступеневої послідовної реалізації моделі поглибленого аналізу фінансового стану підприємства: {аналіз динаміки показників} → {аналіз динаміки функціональних підсистем} → {аналіз динаміки системи показників загалом}..

9. В компанії «Мрія Агрохолдинг» оголошено про «технічний» дефолт, причиною якого стала неефективна кредитна політика компанії, спостерігався надлишок основних джерел покриття, що становив у 2012 році – 82 719 тис. дол., у 2013 – 200 037,00 тис дол., тобто компанія залучила більше ресурсів ніж їй необхідно, що мало негативні наслідки. У 2014 році компанія не змогла погасити борг у 400 млн. дол. Проведений аналіз показав, що компанія фактично не змогла б погасити дану заборгованість без рефінансування заборгованості, чистий рух коштів в результаті операційної діяльності у 2012 році – 167 122 тис. дол, та 104 197 тис дол у 2013 році. Компанія «Мрія Агрохолдинг» не спроможна виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів.

10. «Мрія Агрохолдинг» повинна дослідити фактичне використання кредитних коштів та ефективність їх використання. Компанії слід позбутись від не прибуткових напрямків діяльності, що дасть змогу підвищити показники рентабельності та прибутковості. Важливим елементом повинна стати реструктуризація боргу та залучення нових фінансових ресурсів, що дасть змогу компанії відновити діяльність та розвиватись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ANALYSIS OF A COMPANY'S LIQUIDITY BASED ON ITS FINANCIAL STATEMENTS Pacurari Doina Universitatea din Bacau, Facultatea de Stiinte Economice, Bacau, str.Spiru Haret nr.8,
2. Friedlob,G.Thomas.Essentials of financial analysis / George T. Friedlob, Lydia L. F. Schleifer. p. cm.—(Essentials series).
3. Агапова А.В. Сутність поняття «оцінка економічного стану підприємства» / А.В. Агапова //Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. — 2009. — №6 (22). —С. 35–43.
4. Андреева Г. І. Економічний аналіз [Текст]: навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2008. - 263 с. - (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
5. Аранчій В.І. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В.І. Аранчій – К.: "Професіонал", 2004. - 304 с.
6. Баканів М.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / М.І. Баканів. - К.: Кондор, 2009 . - 296 с.
7. Баліцька В. Доходи та рентабельність діяльності підприємств України: макроекономічна оцінка/В. Баліцька /Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 9. – С. 62-63.
8. Банк В.Р. Финансовый анализ: учеб. пособ. [Текст] / В.Р. Банк, С.В. Банк, А.В. Тараскина. - М.: ТК Велби, Изд-во. Проспект, 2006. - 344 с.
9. Біла О. Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.Г. Біла – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 383 с.
10. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117–128.
11. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента: підручник. В 2 т. [Текст]/ И.А.Бланк. - К.: Ника-Центр, 1999. - 512 с.

12. Богдан Гринів. Проблеми бухгалтерського балансу: його використання в аналізі / Б. Гринів // Бухгалтерський облік і аудит. – №1. – 2008. – С. 11-15.
13. Бойко Л. Г. Конспект лекцій для самостійного вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства».
14. Бутинець Ф.Ф. Стандарти аудиту, надання впевненості та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: тести; [навч. посіб. для ВНЗ] / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця; 3-є вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 208 с.
15. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навчально – практичний посібник / під ред. С. Ф. Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ „Баланс – Клуб”, 2001.- 832с.
16. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами. – М.: Финансы и статистика, 2005.
17. Вдосконалення методики оцінки фінансового стану підприємств у контексті регулювання їх економічної поведінки в мінливому середовищі / В. В. Прядко, В. К. Євдокименко, е. О. Юрій, м. В. Корвацький // Регіональна економіка. – 2012. – №1. – С. 69-79.
18. Верига Ю.А. Звітність підприємств. Навчальний посібник [текст] / Ю.А. Верига / - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 776 с.
19. Гізатулліна О. М. Фінансова стійкість підприємства: економічна
20. Головка В. І. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека / В. І. Головка, В. А. мінченко, В. м. Шарманська. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 446 с
21. Голубка Я.В. Проблеми обліку фінансових інвестицій при складанні консолідованої фінансової звітності / Я.В. Голубка // Вісник Хмельницького
22. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. - 281 с.
23. Грачова Р. Як визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства / Грачова Р. // Дебет-Кредит. – 2000. - № 34. – С. 18-27.

24. Гушко С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / С. В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А.Гушко. - Вид. 2-е, перероб. і допов. - Кривий Ріг: Чернявський Д. О., 2011. - 174 с.

25. Дегтярьова В.М. /Фінансовий аналіз: навчально-методичний посібник / В.М. Дегтярьова, К.Ю. Мамченко. – Донецьк: ДонДУУ, 2011. – с.16.

26. Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1 (11), 2014/Букало Н. А./Сахно О. О.

27. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства / Вид .2-ге пер. та доп: навч. посіб. [Текст] / Т. Д. Костенко та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 400 с.

28. Економічний аналіз. За ред. акад. НАН України, проф. Чумаченка М.Г. – К. КНЕУ, 2001. – 150 с.

29. Журнал європейської економіки Том 12 (№ 1). Березень 2013 Володимир Фаріон, Тетяна Фаріон Роль облікової інформації в системі управління банком.

30. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999р. №996 – XIV // Все про бухгалтерський облік. – 2000. – №86(511). – С.3-6.

31. Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 30 «Ефективність державного управління» О. Кіндрат Інформаційна база та джерела аналізу і оцінки фінансово-економічного стану підприємства С.462-468.

32. Знахуренко П. А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємств / П. А. Знахуренко, О. П. Хотомлянський // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111–113.

33. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. —К.: МАУП, 2001. — 152 с: іл. — Бібліогр.:

34. Ілляшенко К.В. Аналіз інформаційного забезпечення діяльності підприємства [текст] / К. В. Ілляшенко // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). – 2012. - №.1 (17). – С. 187-193.

35. Карпенко Г. В. Шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // економіка держави. – 2010. – №1. – С. 61-62.
36. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз [Текст] : підручник / Г. І. Кіндрацька [и др.]. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 487 с.
37. Ковалевська А.В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А.В. Ковалевська, С.І. Асєєв. // БІЗНЕСІНФОРМ . –2012.– № 3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year=2012
38. Ковальчук А./Агрохолдинг «Мрія» не смог рассчитаться по долгам [Електронний ресурс] /– Режим доступу: <http://forbes.ua/business/1376257-agroholding-mriya-ne-smog-rasschitatsya-po-dolgam>
39. Ковальчук Т.М. Теорія економічного аналізу [Текст]: навч.-метод. посіб. / уклад. Т. М. Ковальчук; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: Рута, 2008. - 392 с.
40. Комариця Л. Л., Кіцак Ю. Г. Аналіз фінансового стану підприємства у кризових умовах економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61392.doc.htm
41. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. / Л.Т. Гиляровская [и др.]. - М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 360 с
42. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности: учебное пособие [Текст] / О. Кононенко. - Х.: Фактор, 2002. - 144с.
43. Концептуальна основа фінансової звітності – Концептуальна основа фінансової звітності /Міжнародний стандарт від 01.09.2010 р.
44. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] / Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО). – 2010. – Режим доступу: http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
45. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник [Текст] / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко, І.В. Гречина, Н.Е. Деєва; (за заг. ред проф. Т.Д. Косової) - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 528с.

46. Костевич О. Д. Фінансовий потенціал підприємства та його оцінювання: методологічний аспект / О. Д. Костевич // Легка промисловість. – 2010. – №2. – С. 10-13.
47. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово - економічної стійкості підприємства: моногр. / Л. А. Костирко. - вид-во СНУ.-Луганськ, 2008. - 336 с.
48. Костюченко В.М. Консолідовані фінансові звіти: порядок складання за МСФЗ і П(С)БО / В.М. Костюченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 6. – С. 34-41.
49. Котляр М. Л. Аналіз фінансового стану підприємства / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2008. – С. 99–104
50. Котляр М. Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів / М. Л. Котляр // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С.113-118.
51. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. К 77 Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
52. Крамаренко М.Н. Оптимізація структури капіталу підприємства / М.Н. Крамаренко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. — 2009. — №7. —С. 178–182.
53. Кремень В. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В. М. Кремень, С. Я. Щепетков // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №1. – С. 107-115.
54. Кузнецова С.О. Регламентування фінансової бухгалтерської звітності в Україні / С.О. Кузнецова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 1. – С. 25–32.
55. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу [Текст]: навч. посібник / Г. І. Купалова. - К.: Знання, 2008. - 639 с.
56. Л. Г. Бойко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2010 – 178 с.

57. Левицька О. Відображення результатів діяльності у формах фінансової звітності підприємства /О. Левицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Ecan/2010_6/pdf/levytska_o.pdf
58. Левицька С.О., Лебедзевич Я.В., Осадча О.О. Л 37 Звітність підприємств: Підручник. – Острог: НУ “Острозька академія”, 2012. – 230 с.
59. Лень В.С., Гливенко В.В. Л 46 Звітність підприємства: Підручник. – 2Гге вид., перероб. і допов. –К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 612 с.
60. Лист Мінфіну України від 21.12.2005р. за №31-34000-10-5\27793 «Про облікову політику».
61. Литвин Б. М., Стельмах М. В.Л 64 Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: «Хай_Тек Прес», 2008. — 336 с.
62. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах:Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. –175 с.
63. Люкшинов А.Н. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібн. для вузів.- М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2000. – 375 с.
64. Макаренко Ю.П. Розробка методики проведення комплексного аналізу фінансової звітності підприємств / Ю.П. Макаренко // Агросвіт. - №4. – 2008. – С. 37-43.
65. Максимова В. Ф.//К 17 Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» – Одеса: ОНЕУ, 2012.
66. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджено наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 21 березня 1997 року № 37.
67. Михайлова Т.П. Міжнародний облік і аудит / Т.П. Михайлова. – Донецьк: Вид-во ДонДУЕТ, 2006. – 78 с.
68. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 "Консолідовані та окремі фінансові звіти".[Електронний ресурс] /– Режим доступу: www.minfin.gov.ua

69. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, з міни в облікових оцінках та помилки».[Електронний ресурс] /– Режим доступу: www.minfin.gov.ua

70. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1) "Подання фінансової звітності" Текст Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року.

71. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Т. 1 Текст : текст Міжнар. Стандартів фін. звітності (МСФЗ), включаючи Міжнар. стандарти бух. обліку (МСБО) та Тлумачення із змінами та доповненнями, разом із документами що до них додаються, виданий станом на 1 січня 2009 р. – London: International Accounting Standards Committee Foundation, 2009. – 1592 с

72. Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628 - Офіційний сайт Верхованої Ради України".

73. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012, вип. 22, ч.ІІ/ І.В. Чібісова/ Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств

74. НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ (СТАНДАРТ) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства

75. НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ (СТАНДАРТ) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»

76. Олійник О.В. Стан економічного аналізу в Україні: проблеми адаптивності до інституційних запитів / О.В. Олійник // міжнародний збірник наукових праць 1(16). [Електронний ресурс]. Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua/1110/1/17.pdf

77. Офіційний сайт компанії "Мрія Агрохолдинг" [Електронний ресурс]/– Режим доступу: <http://mriya.ua/>

78. Партин Г. О., Фаріон С. Я. Економічна сутність майнового потенціалу підприємства // Бізнес Інформ. – 2013. – №6. – С. 296–301.

79. Партин Т.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Т.О. Партин, А.Г. Загородній – 2-ге вид., перер. і доп. – К.: Знання, 2006. – 379 с.
80. Петряєва З. Ф. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. [Текст] / З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко. - Х.: ХНЕУ, 2008. - 240с.
81. Пілецька С.Т. Управління структурою капіталу підприємства / С.Т. Пілецька // Вісник Запорізького національного університету. — 2010. — №3(7). — С. 79–83.
82. Планування на аграрному підприємстві Нелеп В.М. — К.: КНЕУ, 2004. — 495 с..
83. Ползова В.М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В.М. Ползова. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010, №5. – Т. 2. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010.../078-083.pdf
84. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: підручник / П. Я. Попович. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 630 с. - (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
85. Потій В. Кредиторська заборгованість та її роль у формуванні капіталу підприємства / В. Потій, Г. Куліш// Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 3-4. – С. 23-26.
86. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу [текст]/ І.Ф.Прокопенко, В.І.Ганин/ – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 430.с
87. Серединська В.М., Загородна О.С., Білоус Р.В., Федорович Р.В. Економічний аналіз. –Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. – 416 с.
88. Скирпан О.П., Палюх М.С. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 407 с. с. 324.
89. Смачило В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. В. Смачило, Ю. В. Бутникова //економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – №20/2. – С. 35-40.

90. Современные тенденции и пути развития экономического анализа [электронный ресурс] / режим доступа <http://institutiones.com/general/economia.html>
91. Сопко В. //Бухгалтерський облік: Навч. посібник. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.
92. Стеців І.І. Проблеми формування інформації щодо фінансового стану підприємства / Стеців І.І., І.С. Пігура. // Науковий вісник. - 2006. - № 16 – С.167-170.
93. Теорія бухгалтерського обліку: [монографія] / [М. Добія, Ш.Сандер, Р. Матезіч та ін.]; за ред. Л.В. Нападовської. – К.:Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 735 с.
94. Терещенко О.О. Навч. посіб-ник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с. с.89-
- 95 Андреева Г. І. Економічний аналіз [Текст]: навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2008. - 263 с. - (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
95. Тимощенко Ю.М. Фінансовий менеджмент активів підприємства, актуальні напрямки його розвитку / Ю.М. Тимощенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2010. — №1. — С. 94–103.
96. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності. : навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2012 - 268с.
97. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков - К.: Кондор, 2005. - 400 с.
98. Філіна, Г. І. Фінансова діяльність суб`єктів господарювання[Текст] : навчальний посібник / Г. І. Філіна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 320 с.
99. Хомин П. Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку :монографія / П. Я. Хомин. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 288 с.
100. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: Підручник [текст] / Ю.С. Цал-Цалко / - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
101. Цар О. З. Аналіз динаміки фінансового стану підприємств України / О. З. Цар // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – №3. – С. 221-238.

102. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2006. – 240 с.
103. Цуркану В. Международный бухгалтерский учет / Цуркану В., Голочалова И., Штаховски А. – Кишинэу, 2007. – 303 с.
104. Череп А. В. Проблеми визначення фінансового стану підприємств в умовах фінансової кризи / А. В.Череп, Л. А. Кириченко// Держава і регіони. – 2008. – № 6. – С. 233–236.
105. Черниш С.С. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
106. Чугай, А. В. Удосконалення управління фінансовими ресурсами акціонерних товариств [Текст] / А. В. Чугай // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 7. – С. 44-48.
107. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. :Знання, 2008. – 535 с.
108. Шеверя Я. В. Удосконалення методів аналізу та прийняття управлінських рішень на основі комплексної моделі фінансової звітності [текст] / Я. В. Шеверя // Школа професійного бухгалтера. – 2008. – №11 (95). – С. 29-33
109. Шевченко С.М. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / С.М. Шевченко // Держава та регіони: Серія економіка та підприємництво. - №3. – 2006. – С. 134-139.
110. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 415с (Высшее образование).
111. Шкарлет, С. М. Аналіз фінансового стану промислових підприємств[Текст] : навчальний посібник / С. М. Шкарлет, Г. В. Кравчук. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 280 с.
112. Шустиков А.А. Финансовая статистика Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 290 с.

113. Яремко З.М., Тимошук С.В., Третяк О.І., Ковтун Р.М. Охорона праці: Навч. посіб. за ред. проф. З.М. Яремка. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 256 с.

114. Яценко В. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / В. М. Яценко, О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій. - Черкаси: ЧДТУ, 2010. - 267 с.

ДОДАТКИ

Міжнародні стандарти фінансової звітності

№ п/п	Найменування стандарту
МСФЗ 1	Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності
МСФЗ 2	Платіж на основі акцій
МСФЗ 3	Об'єднання бізнесу
МСФЗ 4	Страхові контракти
МСФЗ 5	Не поточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність
МСФЗ 6	Розвідка та оцінка запасів корисних копалин
МСФЗ 7	Фінансові інструменти: розкриття інформації
МСФЗ 8	Операційні сегменти
МСФЗ 9	Фінансові інструменти
МСФЗ 10	Консолідована фінансова звітність
МСФЗ 11	Спільна діяльність
МСФЗ 12	Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання
МСФЗ 13	Оцінка справедливої вартості
МСФЗ для МСП	Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств

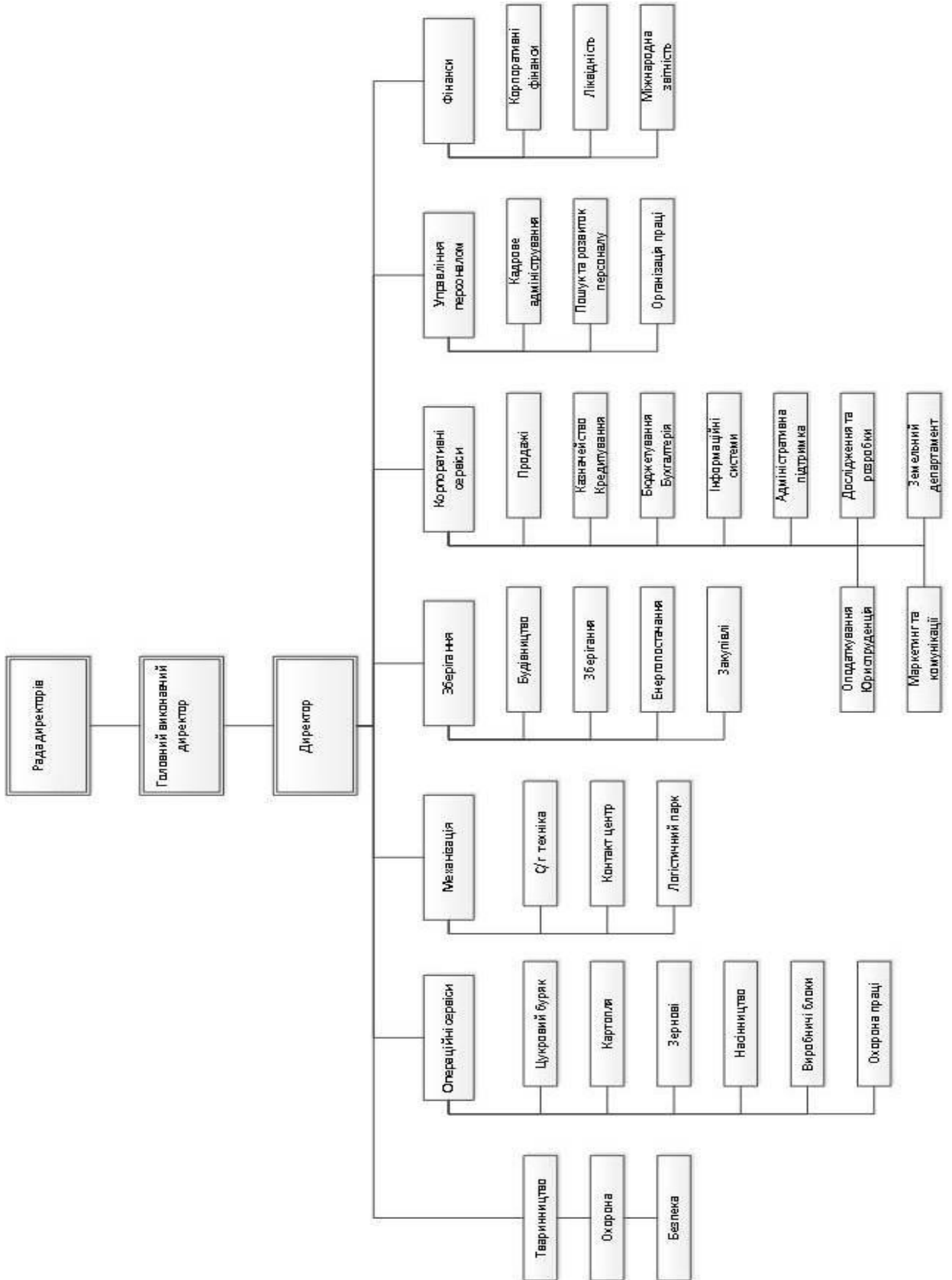
Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

№ п/п	Найменування стандарту
МСБО 1	Подання фінансової звітності
МСБО 2	Запаси
МСБО 7	Звіт про рух грошових коштів
МСБО 8	Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки
МСБО 10	Події після звітного періоду
МСБО 11	Будівельні контракти
МСБО 12	Податки на прибуток
МСБО 16	Основні засоби
МСБО 17	Оренда
МСБО 18	Дохід
МСБО 19	Виплати працівникам
МСБО 20	Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу
МСБО 21	Вплив змін валютних курсів
МСБО 23	Витрати на позики
МСБО 24	Розкриття інформації про зв'язані сторони
МСБО 26	Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення
МСБО 27	Консолідована та окрема фінансова звітність
МСБО 28	Інвестиції в асоційовані підприємства
МСБО 29	Фінансова звітність в умовах гіперінфляції
МСБО 31	Частки у спільних підприємствах
МСБО 32	Фінансові інструменти: подання
МСБО 33	Прибуток на акцію
МСБО 34	Проміжна фінансова звітність
МСБО 36	Зменшення корисності активів
МСБО 37	Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи
МСБО 38	Нематеріальні активи
МСБО 39	Фінансові інструменти: визнання та оцінка
МСБО 39 **	Фінансові інструменти: визнання та оцінка
МСБО 40	Інвестиційна нерухомість
МСБО 41	Сільське господарство

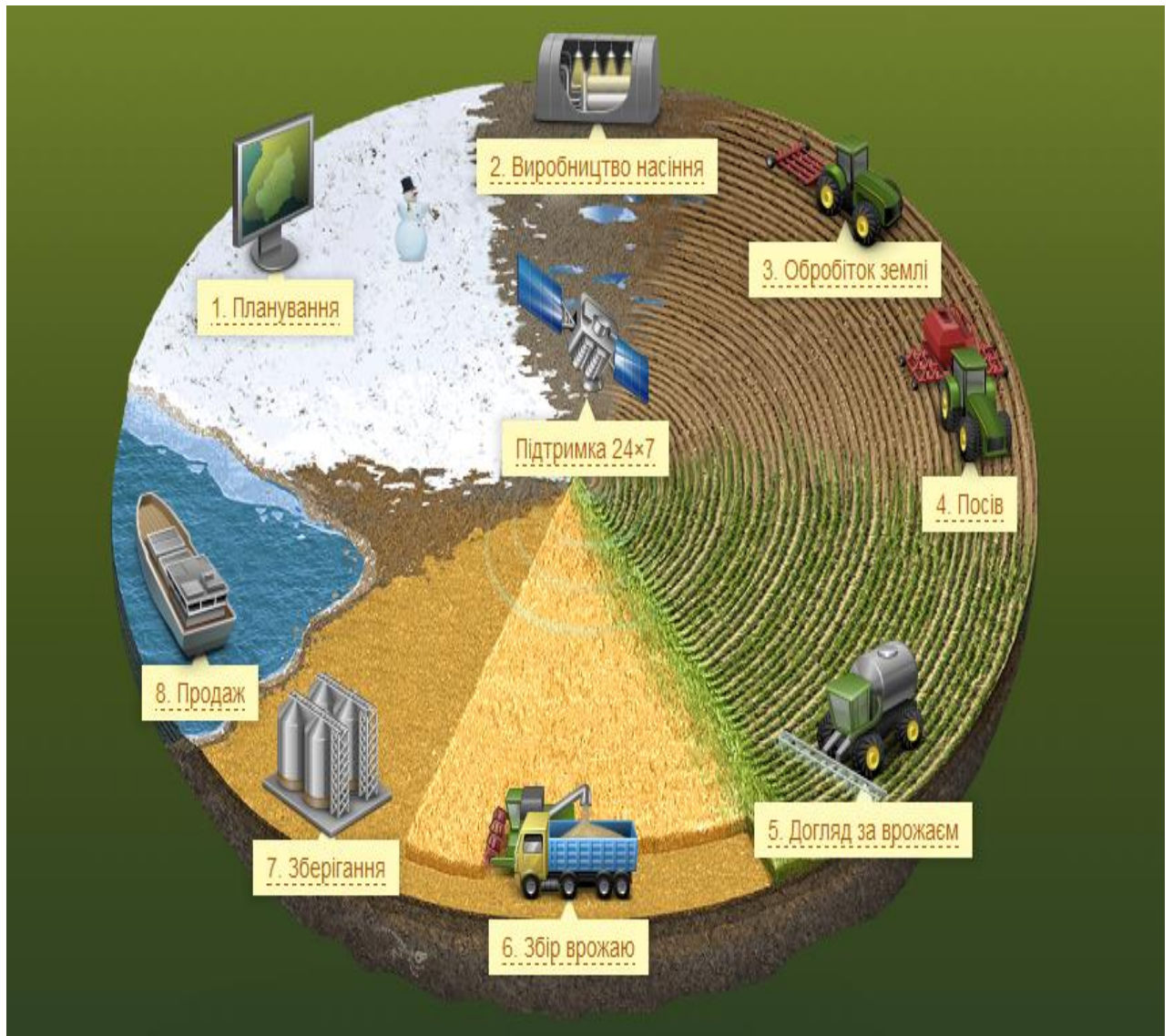
Положення стандартів бухгалтерського обліку

НП(С)БО 1	Загальні вимоги до фінансової звітності
НП(С)БО 2	Консолідована фінансова звітність
П(С)БО 6	Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах
П(С)БО 7	Основні засоби
П(С)БО 8	Нематеріальні активи
П(С)БО 9	Запаси
П(С)БО 10	Дебіторська заборгованість
П(С)БО 11	Зобов'язання
П(С)БО 12	Фінансові інвестиції
П(С)БО 13	Фінансові інструменти
П(С)БО 14	Оренда
П(С)БО 15	Дохід
П(С)БО 16	Витрати
П(С)БО 17	Податок на прибуток
П(С)БО 18	Будівельні контракти
П(С)БО 19	Об'єднання підприємств
П(С)БО 21	Вплив змін валютних курсів
П(С)БО 22	Вплив інфляції
П(С)БО 23	Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін
П(С)БО 24	Прибуток на акцію
П(С)БО 25	Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
П(С)БО 26	Виплати працівникам
П(С)БО 27	Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність
П(С)БО 28	Зменшення корисності активів
П(С)БО 29	Фінансова звітність за сегментами
П(С)БО 30	Біологічні активи
П(С)БО 31	Фінансові витрати
П(С)БО 32	Інвестиційна нерухомість
П(С)БО 33	Витрати на розвідку запасів корисних копалин
П(С)БО 34	Платіж на основі акцій
П(С)БО 35	Податкові різниці

Організаційна структура компанії «Мрія Агрохолдинг»

Операційна система функціонування підприємства

**Аудиторський висновок компанії
«Мрія Агрохолдинг» за 2013 рік**

Opinion

In our opinion, the consolidated financial statements give a true and fair view of the financial position of the Group as at 31 December 2013, and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with International Financial Reporting Standards as adopted by the European Union and the requirements of the Cyprus Companies Law, Cap.113.

Emphasis of matters

We draw attention to Note 27 to the consolidated financial statements, which discloses a considerable volume of certain crop sales to related parties. Our opinion is not qualified in respect of this matter.

We further draw attention to Note 2 to the consolidated financial statements, which describes the political unrest in Ukraine that started in November 2013 and escalated in 2014. The events referred to in Note 2 could adversely affect the Group's results and financial position in a manner not currently determinable. Our opinion is not qualified in respect of this matter.

Report on other legal requirements

Pursuant to the requirements of the Auditors and Statutory Audits of Annual and Consolidated Accounts Laws of 2009 and 2013, we report the following:

- We have obtained all the information and explanations we considered necessary for the purposes of our audit.
- In our opinion, proper books of account have been kept by the Company, so far as appears from our examination of these books.
- The consolidated financial statements are in agreement with the books of account.
- In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the consolidated financial statements give the information required by the Cyprus Companies Law, Cap. 113, in the manner so required.
- In our opinion, the information given in the report of the Board of Directors is consistent with the consolidated financial statements.

Other matter

This report, including the opinion, has been prepared for and only for the Company's members as a body in accordance with Section 34 of the Auditors and Statutory Audits of Annual and Consolidated Accounts Laws of 2009 and 2013 and for no other purpose. We do not, in giving this opinion, accept or assume responsibility for any other purpose or to any other person to whose knowledge this report may come to.

Andreas Avraamides
Certified Public Accountant and Registered Auditor
for and on behalf of
Ernst & Young Cyprus Limited
Certified Public Accountants and Registered Auditors

Nicosia, 4 April 2014

Аудиторський висновок компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2012 рік

Opinion

In our opinion, the consolidated financial statements give a true and fair view of the financial position of the Group as at 31 December 2012, 2011 and 2010, and of its financial performance and its cash flows for the years then ended in accordance with international Financial Reporting Standards as adopted by the European Union and the requirements of the Cyprus Companies Law, Cap.113.

Emphasis of matter

We draw attention to Note 27 to the consolidated financial statements, which disclose a considerable volume of certain crop sales to related parties. Our opinion is not qualified in respect of this matter.

Report on Other Legal Requirements

Pursuant to the requirements of the Auditors and Statutory Audits of Annual and Consolidated Accounts Law of 2009, we report the following:

- We have obtained all the information and explanations we considered necessary for the purposes of our audit.
- In our opinion, proper books of account have been kept by the Company.
- The consolidated financial statements are in agreement with the books of account.
- In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the consolidated financial statements give the information required by the Cyprus Companies Law, Cap. 113, in the manner so required.
- In our opinion, the information given in the report of the Board of Directors is consistent with the consolidated financial statements.

Other Matter

This report, including the opinion, has been prepared for and only for the Company's members as a body in accordance with Section 34 of the Auditors and Statutory Audits of Annual and Consolidated Accounts Law of 2009 and for no other purpose. We do not, in giving this opinion, accept or assume responsibility for any other purpose or to any other person to whose knowledge this report may come to.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Andreas Avraamides", written over a horizontal line.

Andreas Avraamides
Certified Public Accountant and Registered Auditor
for and on behalf of

Ernst & Young Cyprus Limited
Certified Public Accountants and Registered Auditors

Nicosia
7 March 2013

**Консолідований Баланс компанії
«Мрія Агрохолдинг» за 2011-2013 роки**

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

As at 31 December 2013

(In thousands of US dollars)

	Notes	2013	2012 (Restated)	2011 (Restated)
Assets				
Non-current assets				
Property, plant and equipment	12	762,585	643,524	366,232
Prepaid lease expenses	13	276,037	152,855	120,675
Intangible assets		593	504	373
Long-term receivables		—	478	479
Biological assets – Non-consumable		11,331	1,884	2,505
Other non-current assets	14	24,391	52,046	28,315
		<u>1,074,837</u>	<u>851,292</u>	<u>518,579</u>
Current assets				
Biological assets – Consumable	15	199,377	184,822	111,828
Inventories	16	171,528	128,618	87,772
Trade and other receivables	17	85,146	46,731	106,286
Short-term bank deposits	18	178,041	101,833	139,908
Cash at bank	18	7,728	2,030	44,391
Other current assets	19	38,703	24,968	27,054
		<u>680,521</u>	<u>487,030</u>	<u>519,235</u>
Total assets		<u>1,755,458</u>	<u>1,338,322</u>	<u>1,037,814</u>
Equity and liabilities				
Equity				
Issued capital	20	63	63	63
Share premium		86,245	86,245	86,245
Contribution in capital	20, 27	36,621	33,680	33,680
Other reserves	4, 20	(19,211)	(17,270)	(18,793)
Retained earnings	4, 8, 20	742,657	653,571	479,170
		<u>848,375</u>	<u>756,289</u>	<u>580,365</u>
Non-current liabilities				
Interest-bearing loans and borrowings	21	450,806	261,007	238,029
Long-term payables	22	20,480	28,676	23,046
Finance lease liability	26	27,633	21,235	24,095
Deferred income on government grants		23	58	63
Deferred tax liability	10	3,680	1,924	2,558
		<u>502,622</u>	<u>313,800</u>	<u>287,791</u>
Current liabilities				
Interest-bearing loans and borrowings	21	297,202	175,270	112,983
Trade and other payables	23	80,775	70,502	38,321
Finance lease liability	26	20,173	13,664	11,445
Share purchase warrant	24	2,007	2,848	5,178
Deferred income on government grants		2	9	9
Other current liabilities	25	6,582	5,840	1,722
		<u>408,861</u>	<u>268,133</u>	<u>189,658</u>
Total liabilities		<u>909,483</u>	<u>582,033</u>	<u>467,449</u>
Total equity and liabilities		<u>1,755,458</u>	<u>1,338,322</u>	<u>1,037,814</u>

Signed and authorized for release on behalf of Mriya Agro Holding Public Limited on 04 April 2014:

Director Mykola Guta

Director Andriy Buryak

The accompanying Notes on pages 11 to 45 form an integral part of the consolidated financial statements.

**Консолідований Звіт про рух грошових коштів
компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2012-2013 роки**

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED CASH FLOW STATEMENT

For the year ended 31 December 2013

(in thousands of US dollars)

	<i>Notes</i>	<i>2013</i>	<i>2012</i>
Cash flows from operating activities			
Cash receipts from customers		501,931	409,683
Cash payments to suppliers and employees		(346,261)	(208,124)
Government grants other than interest reimbursement		–	38
Cash generated from operations		155,670	201,597
Interest received		8,303	10,754
Interest paid		(58,357)	(44,302)
Income tax paid		(1,419)	(937)
Net cash flows from operating activities		104,197	167,112
Cash flows from investing activities			
Purchase of property, plant and equipment		(161,578)	(252,891)
Purchase of intangible assets		(261)	(203)
Prepayments for land lease rights	13	(39,334)	(1,501)
Acquisition of land lease rights through asset's acquisitions	13	(69,949)	(42,542)
Acquisition of subsidiaries, less cash acquired	8	(21,583)	(206)
Prepaid consideration for acquisition of subsidiaries		–	(32,079)
Proceeds from sale of property, plant and equipment		77	7,013
Placement on deposits		(216,521)	(136,972)
Withdrawal from deposits		140,312	174,939
Loans (granted to)/repaid by related parties	27	(29,898)	28,454
Net cash flows used in investing activities		(398,735)	(255,988)
Cash flows from financing activities			
Proceeds from loans and borrowings		847,489	210,750
Repayment of loans and borrowings		(549,648)	(146,754)
Payment of finance lease liabilities		(23,609)	(13,610)
Repayments of loans granted by related parties		(98)	(3,856)
Proceeds from sales and leaseback transactions	12	26,100	–
Net cash flows from financing activities		300,234	46,530
Net increase/(decrease) in cash and cash equivalents		5,696	(42,346)
Net foreign exchange difference		–	(15)
Cash and cash equivalents at 1 January	18	2,030	44,391
Cash and cash equivalents at 31 December	18	7,726	2,030

Консолідований Звіт про фінансові результати
компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2012-2013 роки

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME

For the year ended 31 December 2013

(in thousands of US dollars, except otherwise stated)

	<i>Notes</i>	<i>2013</i>	<i>2012</i> <i>(Restated)</i>
Revenues	9	498,735	347,935
Net gain on initial recognition of biological assets and agricultural produce and on change in fair value of biological assets	15	163,898	215,102
Total revenues and net gain		662,633	563,037
Cost of sales	9	(430,860)	(318,270)
Gross profit		231,773	244,767
Other operating income	9	11,947	13,543
Administrative expenses	9	(29,737)	(25,115)
Selling expenses	4,9	(28,999)	(8,647)
Other operating expenses	9	(22,124)	(16,832)
Operating profit		162,860	207,716
Finance income	9	11,595	18,948
Finance costs	9	(85,650)	(50,676)
Foreign exchange gain/(loss), net		1,876	(1,142)
Profit before tax		90,681	174,846
Income tax expense	10	(2,195)	(445)
Profit for the year		88,486	174,401
Other comprehensive income			
Exchange differences on translation to presentation currency		(469)	1,523
Income tax effect on revaluation of property, plant and equipment	10	(1,472)	-
Other comprehensive loss for the year, net of tax		(1,941)	1,523
Total comprehensive income for the year, net of tax		86,545	175,924
<i>Earnings per share</i>			
Basic, profit for the year attributable to ordinary equity holders of the parent, US dollars	11	20.82	41.04

**Консолідований Звіт про зміни у складі статутного
капіталу компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2011-2013 роки**

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY

For the year ended 31 December 2013

(in thousands of US dollars)

	<i>Issued capital</i>	<i>Share premium</i>	<i>Contribution in capital (Note 20)</i>	<i>Other reserves (Note 20)</i>	<i>Retained earnings</i>	<i>Total</i>
Balance at 31 December 2011 (audited and as previously reported, Note 4)	63	86,245	33,680	(1,273)	476,688	595,403
Adjustments	-	-	-	(17,520)	2,482	(15,038)
Balance at 31 December 2011 (audited and restated, Note 4)	63	86,245	33,680	(18,793)	479,170	580,365
Profit for the year	-	-	-	-	174,401	174,401
Other comprehensive income	-	-	-	1,523	-	1,523
Total comprehensive income	-	-	-	1,523	174,401	175,924
Balance at 31 December 2012 (audited restated, Note 4, 8)	63	86,245	33,680	(17,270)	653,571	756,289
Profit for the year	-	-	-	-	88,486	88,486
Other comprehensive loss	-	-	-	(1,941)	-	(1,941)
Total comprehensive income	-	-	-	(1,941)	88,486	86,545
Additional paid-in capital	-	-	3,141	-	-	3,141
Balance at 31 December 2013	63	86,245	36,821	(19,211)	742,057	845,975

**Консолідований Звіт про фінансові результати
компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2010-2012 роки**

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED STATEMENTS OF COMPREHENSIVE INCOME

For the years ended 31 December 2012, 2011 and 2010
(in thousands of US dollars)

	Notes	2012	2011	2010
Revenues	9	347,935	268,308	161,524
Net gain on initial recognition of biological assets and agricultural produce and on change in fair value of biological assets	15	215,102	157,350	135,811
Total revenues and net gain		563,037	425,658	297,335
Cost of sales	9	(318,270)	(248,174)	(144,570)
Gross profit		244,767	177,484	152,765
Other operating income	9	13,557	27,196	13,428
Administrative expenses	9	(25,115)	(20,684)	(9,742)
Selling expenses	9	(8,769)	(3,233)	(421)
Other operating expenses	9	(16,832)	(9,900)	(3,086)
Operating profit		207,608	170,863	152,944
Finance income	9	18,948	28,963	17,623
Finance costs	9	(50,676)	(50,709)	(25,712)
Foreign exchange (loss) / gain, net		(1,142)	1,461	(175)
Profit before tax		174,738	150,578	144,680
Income tax expense	10	(445)	(600)	(342)
Profit for the year		174,293	149,978	144,338
Other comprehensive income / (loss)				
Exchange differences on translation to presentation currency		1,523	(2,100)	(2,747)
Revaluation of property, plant and equipment		-	25,122	27,423
Income tax effect	10	-	(1,852)	(722)
		-	23,270	26,701
Other comprehensive income for the year, net of tax		1,523	21,170	23,954
Total comprehensive income for the year, net of tax		175,816	171,148	168,292
Earnings per share				
Basic and diluted, profit for the year attributable to ordinary equity holders of the parent	11	0.04	0.04	0.03

Консолідований Баланс компанії
«Мрія Агрохолдинг» за 2010-2012 роки

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED STATEMENTS OF FINANCIAL POSITION

As at 31 December 2012, 2011 and 2010
(in thousands of US dollars)

	Notes	2012	2011	2010
ASSETS				
Non-current assets				
Property, plant and equipment	12	661,006	381,270	180,952
Prepaid lease expenses	13	150,304	120,675	25,421
Intangible assets		504	373	154
Long-term receivables		478	479	217
Long-term bank deposit	18	-	-	1,330
Biological assets – Non-consumable		1,884	2,505	562
Other non-current assets	14	52,046	28,315	4,333
		<u>866,222</u>	<u>533,617</u>	<u>212,959</u>
Current assets				
Biological assets – Consumable	15	184,822	111,826	110,706
Inventories	16	126,616	87,772	57,583
Trade and other receivables	17	46,731	108,286	99,507
Short-term bank deposits	18	101,833	139,906	92,315
Cash at bank	18	2,030	44,391	2,917
Other current assets	19	24,998	27,054	15,353
		<u>487,030</u>	<u>519,235</u>	<u>378,381</u>
TOTAL ASSETS		<u>1,353,252</u>	<u>1,052,852</u>	<u>591,340</u>
EQUITY AND LIABILITIES				
Equity				
Issued capital	20	63	63	63
Share premium		86,245	86,245	86,245
Contribution in capital	20, 27	33,680	33,680	33,680
Other reserves	20	250	(1,273)	(22,443)
Retained earnings	20	650,981	476,688	326,710
		<u>771,219</u>	<u>595,403</u>	<u>424,255</u>
Non-current liabilities				
Interest-bearing loans and borrowings	21	261,007	238,029	26,718
Long-term payables	22	29,676	23,046	11,072
Finance lease liability	26	21,235	24,095	7,951
Deferred income on government grants		58	63	78
Deferred tax liability	10	1,924	2,558	609
		<u>313,900</u>	<u>287,791</u>	<u>46,488</u>
Current liabilities				
Interest-bearing loans and borrowings	21	175,270	112,983	84,073
Trade and other payables	23	70,502	38,321	17,197
Finance lease liability	26	13,664	11,445	4,617
Share purchase warrant	24	2,848	5,178	10,469
Deferred income on government grants		9	9	6
Other current liabilities	25	5,810	1,722	4,235
		<u>268,133</u>	<u>169,658</u>	<u>120,597</u>
Total liabilities		<u>582,033</u>	<u>457,449</u>	<u>167,085</u>
TOTAL EQUITY AND LIABILITIES		<u>1,353,252</u>	<u>1,052,852</u>	<u>591,340</u>

Signed and authorised for release on behalf of Mriya Agro Holding Public Limited on
 7 March 2013:

Director
 Director

Mykola Guta
 Andriy Buryak

**Консолідований Звіт про рух грошових коштів компанії «Мрія
Агрохолдинг» за 2010-2012 роки**

Mriya Agro Holding Public Limited

CONSOLIDATED CASH FLOW STATEMENTS

For the years ended 31 December 2012, 2011 and 2010

(in thousands of US dollars)

		2012	2011	2010
Cash flows from operating activities	Notes			
Cash receipts from customers		409,683	310,848	153,393
Cash payments to suppliers and employees		(207,812)	(168,693)	(158,392)
Government grants other than interest reimbursement		38	24	1,913
Cash generated from / (used in) operations		<u>201,909</u>	<u>142,179</u>	<u>(3,086)</u>
Interest received		10,754	10,240	11,598
Interest paid		(44,302)	(26,039)	(12,636)
Income tax paid		(937)	(1,285)	(189)
Net cash flows from / (used in) operating activities		<u>167,424</u>	<u>125,095</u>	<u>(4,315)</u>
Cash flows from investing activities				
Purchase of property, plant and equipment		(252,891)	(142,413)	(59,847)
Purchase of intangible assets		(203)	(270)	(152)
Prepayments for land lease rights		(23,420)	(484)	(716)
Re-issuance of land lease agreements	13	(20,935)	-	-
Acquisition of subsidiaries, less cash acquired	8	(206)	(29,704)	(5,637)
Prepaid consideration for acquisition of subsidiaries		(32,079)	(20,040)	-
Purchase of other non-current assets		-	(868)	(50)
Proceeds from sale of other non-current assets	27	-	-	2,674
Proceeds from sale of property, plant and equipment		7,013	29,663	129
Placement on deposits		(136,972)	(169,993)	(216,544)
Withdrawal from deposits		174,939	123,296	225,904
Loans repaid by / (granted to) related parties	27	28,454	(24,915)	(2,549)
Net cash flows used in investing activities		<u>(256,300)</u>	<u>(235,726)</u>	<u>(56,788)</u>
Cash flows from financing activities				
Proceeds from loans and borrowings		210,750	392,837	105,450
Repayment of loans and borrowings		(146,754)	(222,597)	(37,532)
Payment of finance lease liabilities		(13,610)	(16,140)	(3,016)
Proceeds from loans granted by related parties		-	1,934	6,383
Repayments of loans granted by related parties		(3,856)	(3,804)	(11,195)
Proceeds from BNY (Nominees)		-	-	2,016
Acquisition of non-controlling interest		-	-	(3)
Net cash flows from financing activities		<u>46,530</u>	<u>152,230</u>	<u>62,103</u>
Net (decrease) / increase in cash and cash equivalents		<u>(42,346)</u>	<u>41,599</u>	<u>1,000</u>
Net foreign exchange difference		(15)	(125)	(9)
Cash and cash equivalents at 1 January	18	<u>44,391</u>	<u>2,917</u>	<u>1,926</u>
Cash and cash equivalents at 31 December	18	<u>2,030</u>	<u>44,391</u>	<u>2,917</u>

Агрегований Баланс компанії «Мрія Агрохолдинг» за 2010-2013 роки

Активи	2013	2012	2011	2010
Нерухомість, установки та обладнання	762 585,00	643 524,00	366 232,00	180 952,00
Передплачені орендні платежі	276 037,00	152 856,00	120 675,00	25 421,00
Нематеріальні активи	593,00	504,00	373,00	154,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	478,00	479,00	1 547,00
Довгострокові біологічні активи	11 331,00	1 884,00	2 505,00	552,00
Інші необоротні активи	24 391,00	52 046,00	28 315,00	4 333,00
Необоротні активи всього	1074937,00	851 292,00	518 579,00	212 959,00
Поточні біологічні активи	199 377,00	184 822,00	111 826,00	110 706,00
Запаси	171 528,00	126 616,00	87 772,00	57 583,00
Поточна дебіторська заборгованість	85 146,00	46 731,00	108 286,00	99 507,00
Поточні фінансові інвестиції	178 041,00	101 833,00	139 906,00	92 315,00
Готівка	7 726,00	2 030,00	44 391,00	2 917,00
Інші поточні активи	38 703,00	24 998,00	27 054,00	15 353,00
Оборотні активи всього	680 521,00	487 030,00	519 235,00	378 381,00
Всього активів	1755458,00	1 338 322,00	1 037 814,00	591 340,00
Акціонерний капітал	63,00	63,00	63,00	63,00
Емісійний дохід	86 245,00	86 245,00	86 245,00	86 245,00
Капітал в дооцінках	36 821,00	33 680,00	33 680,00	33 680,00
Інші резерви	(19 211,00)	(17 270,00)	(18 793,00)	(22 443,00)
Нерозподілений прибуток	742 057,00	653 571,00	479 170,00	326 710,00
Капітал	845 975,00	756 289,00	580 365,00	424 255,00
Процентні кредити та позики	450 806,00	261 007,00	238 029,00	26 718,00
Довгострокова заборгованість	20 480,00	29 676,00	23 046,00	11 072,00
Фінансові зобов'язання з оренди	27 633,00	21 235,00	24 095,00	7 951,00
Доходи майбутніх періодів по державних грантах	23,00	58,00	63,00	78,00
Відкладені податкові зобов'язання	3 680,00	1 924,00	2 558,00	669,00
Довгострокові зобов'язання	502 622,00	313 900,00	287 791,00	46 488,00
Процентні кредити та позики	297 282,00	175 270,00	112 983,00	84 073,00
Торгова та інша кредиторська заборгованість	80 775,00	70 502,00	38 321,00	17 197,00
Фінансові зобов'язання з оренди	20 173,00	13 664,00	11 445,00	4 617,00
Опціони за акціями	2 067,00	2 848,00	5 178,00	10 469,00
Доходи майбутніх періодів по державних грантах	2,00	9,00	9,00	6,00
Інша поточна кредиторська заборгованість	6 562,00	5 840,00	1 722,00	4 235,00
Поточні зобов'язання	406 861,00	268 133,00	169 658,00	120 597,00
Всього зобов'язання	909 483,00	582 033,00	457 449,00	167 085,00
Всього пасив	1755458,00	1 338 322,00	1 037 814,00	591 340,00

**Агрегований Звіт про фінансові результати компанії «Мрія Агрохолдинг»
за 2010-2013 роки**

Стаття звітності	2013	2012	2011	2010
Дохід від реалізації товарів, робіт та послуг.	498 735,00	347 935,00	268 308,00	161 524,00
Чистий прибуток від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та від зміни справедливої вартості біологічних активів.	163 898,00	215 102,00	157 350,00	135 811,00
Всього доходів	662 633,00	563 037,00	425 658,00	297 335,00
Собівартість реалізованих товарів, робіт та послуг.	(430860,00)	(318270,00)	(248174,00)	(144 570,00)
Валовий прибуток	231 773,00	244 767,00	177 484,00	152 765,00
Інший операційний дохід	11 947,00	13 543,00	27 196,00	13 428,00
Адміністративні витрати	(29 737,00)	(25 115,00)	(20 684,00)	(9 742,00)
Витрати на збут	(28 999,00)	(8 647,00)	(3 233,00)	(421,00)
Інші витрати операційної діяльності	(22 124,00)	(16 832,00)	(9 900,00)	(3 086,00)
Операційний прибуток	162 860,00	207 716,00	170 863,00	152 944,00
Дохід від фінансової діяльності	11 595,00	18 948,00	28 963,00	17 623,00
Фінансові витрати	(85 650,00)	(50 676,00)	(50 709,00)	(25 712,00)
Доходи/ витрати від курсової різниці	1 876,00	(1 142,00)	1 461,00	(175,00)
Прибуток до оподаткування	90 681,00	174 846,00	150 578,00	144 680,00
Податок на прибуток	(2 195,00)	(445,00)	(600,00)	(342,00)
Прибуток за рік	88 486,00	174 401,00	149 978,00	144 338,00
Інший сукупний дохід	(469,00)	1 523,00	(2 100,00)	(2 747,00)
	(1 472,00)		23 270,00	26 701,00
Інші сукупні витрати	(1 941,00)	1 523,00	21 170,00	23 954,00
Сукупний прибуток	86 545,00	175 924,00	171 148,00	168 292,00
Прибуток на акцію	20,82	41,04	0,04	0,04

**Агрегований Звіт про рух грошових коштів компанії «Мрія Агрохолдинг»
за 2010-2013 роки**

Стаття звітності	2013	2012	2011	2010
Грошові надходження від замовників	501931	409683	310848	153393
Грошові виплати постачальникам і співробітникам	(346261)	(20812)	(16869)	(158392)
Державні субсидії, крім відсоткової компенсації		38	24	1913
Грошові кошти, отримані від / (використані в) операцій діяльності	155670	201597	142179	(3086)
Відсотки отримані	8303	10754	10240	11596
Виплачені відсотки	(58357)	(44302)	(26039)	(12636)
Податок на прибуток сплачений	(1419)	(937)	(1285)	(189)
Чисті грошові потоки від / (використані в) операційної діяльності	104197	167112	125095	(4315)
Придбання основних засобів	(161578)	(25289)	(14241)	(59847)
Придбання нематеріальних активів	(261)	(203)	(270)	(152)
Передоплата за права оренди земельної ділянки	(39334)	(1501)	(484)	(716)
Придбання землі, позичити права оренди протягом придбань активів	(69949)	(42542)		
Придбання дочірніх компаній, за вирахуванням придбаних грошових коштів	(21583)	(206)	(29704)	(5637)
Передоплата фактором для придбання дочірніх компаній		(32079)	(20040)	
Придбання інших необоротних активів			(866)	(50)
Надходження від продажу інших необоротних активів				2674
Надходження від продажу основних засобів	77	7013	29663	129
Розміщення по депозитах	(216521)	(13697)	(16999)	(216544)
Повернення депозитів	140312	174939	123296	225904
Кредити, погашені / (наданих), пов'язаних сторін	(29898)	28454	(24915)	(2549)
Чисті грошові кошти, використані в інвестиційній діяльності	(398735)	(255988)	(23572)	(56788)
Грошові потоки від фінансової діяльності				
Надходження від позик і кредитів	847489	210750	392837	105450
Погашення кредитів і позик	(549648)	(14675)	(22259)	(37532)
Погашення зобов'язань з фінансової оренди	(23609)	(13610)	(16140)	(3016)
Надходження від позик, наданих пов'язаним сторонам			1934	6383
Погашення кредитів, виданих пов'язаним сторонам	(98)	(3856)	(3804)	(11195)
Кошти від продажу акцій				2016
Придбання не контролюючих акціонерів				(3)
Виручка від продажів зі зворотною орендою	26100			
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	300234	46530	152230	62103
Чисте зменшення / збільшення грошових коштів та їх еквівалентів	5696	(42346)	41599	1000
Курсова різниця		(15)	(125)	(9)
Грошові кошти та їх еквіваленти на 1 січня	2030	44391	2917	1926
Грошові кошти та їх еквіваленти на 31 грудня	7726	2030	44391	2917

Значення коефіцієнтів для Z - рахунку

Значення коефіцієнтів	2013	2012	2011
Оцінка ймовірності банкрутства на основі Z-рахунку Альтмана			
k1 — відношення оборотного капіталу до суми активів;	0,388	0,364	0,500
k2 — відношення чистого прибутку до суми активів;	0,050	0,130	0,145
k3 — відношення прибутку від реалізації до суми активів;	0,132	0,183	0,171
k4 — відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості;	0,027	0,033	0,066
k5 — відношення виручки від реалізації до суми активів.	0,377	0,421	0,410
Модель Спрингейта.			
x1 — відношення суми робочого капіталу до вартості активів;	0,388	0,364	0,500
x2 — відношення суми прибутку до загальної вартості активів;	0,050	0,565	0,559
x3 — відношення суми прибутку (до сплати податків) до коротко строкової заборгованості ;	0,129	0,090	0,119
x4 — відношення обсягу продажу до загальної вартості активів підприємства.	0,377	0,421	0,410
Модель Р. Ліса для оцінки фінансового стану підприємства.			
x1 — відношення суми оборотного капіталу до вартості активів;	0,388	0,364	0,500
x2 — відношення суми операційного прибутку до загальної вартості активів компанії;	0,093	0,155	0,165
x3 — відношення суми нерозподіленого прибутку підприємства до вартості активів;	0,423	0,488	0,462
x4 — відношення власного капіталу до позикового капіталу.	0,930	1,299	1,269
Прогнозна модель Таффлера			
x1 — відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань;	0,570	0,913	1,046
x2 — відношення суми оборотних активів до загальної вартості зобов'язань підприємства;	0,748	0,837	1,135
x3 — відношення короткострокових зобов'язань компанії до загальної вартості активів;	0,232	0,200	0,163
x4 — відношення виручки від реалізації продукції підприємства до загальної вартості його активів.	0,377	0,421	0,410